

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2009

Jitka Dohnalová

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Velké Meziříčí za Lacka z Kravař

Jitka Dohnalová

Bakalářská práce

2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jitka DOHNALOVÁ**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**

Název tématu: **Velké Meziříčí za Lacka z Kravař**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Velké Meziříčí za Lacka z Kravař
- 2.1. Rod pánů z Kravař
- 2.2. Osobnost Lacka z Kravař
- 2.3. Velké Meziříčí na cestě k udělení plných městských práv
- 2.4. Pan Lacek jako příznivec myšlenek Mistra Jana Husa
- 2.5. Velké Meziříčí za nástupců Lacka z Kravař
3. Velké Meziříčí pohledem písemných pramenů
- 3.1. Vývoj městského práva
- 3.2. Městská kniha Velkého Meziříčí
- 3.3. Popravčí jihlavské zápisy a bojové družiny na Moravě
4. Následky doby raně husitské
- 4.1. Architektonický rozvoj
5. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jan Stejskal, M.A., Ph.D.**
Katedra historických věd

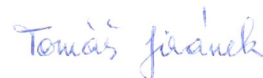
Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2007**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 18. března 2009

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

Státní okresní archiv Žďár nad Sázavou, Pobočka Velké Meziříčí, Archiv města Velké Meziříčí, sig. kniha 1, Velkomeziříčská městská kniha. Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Jihlava do r. 1848, odd. Úřední knihy a rukopisy, inv.č. 5, Městská kniha IV. soudní (1408) 1417-1536. BALETKA, Tomáš. Páni z Kravař: Z Moravy až na konec světa. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 488 s. ISBN 80-7106-682-6. DVORSKÝ, František. O starožitném rodě Benešoviců. Část I. O Benešovicích vyjímaje rod pánů z Kravař. Brno: Musejní spolek. 1907. 132 s. DVORSKÝ, František. O starožitném rodě Benešoviců. Část II. O rodě pánů z Kravař. Brno: Musejní spolek, 1910. 212 s. HOFFMANN, František. Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405-1457. In Archiv český, sv. XXXVIII. Praha: Nakladatelství FILOSOFIA, 2000. 261 s. ISBN 80-7007-146-X. HOFFMANN, František. Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce. Tábořský archiv, sv. 6. Tábor: 1994, s. 47-138. ISSN 0862-2892. HOFFMANN, František. České město ve středověku: Život a dědictví. 1. vyd. Praha: Panorama, 1992. 453 s. ISBN 80-7038-182-5. KAPRAS, Jan. Právní dějiny zemí koruny české. díl 1., Právní prameny a vývoj právnictví, Praha: Nákladem České grafické akciové společnosti UNIE, 1913. 540 s. MEZNÍK, Jaroslav: Lucemburská Morava: 1310-1423. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. 562 s. ISBN 80-7106-363-0. PIŠÍN, Libor. Velké Meziříčí: historie a současnost. Velké Meziříčí: Městský národní výbor ve Velkém Meziříčí, 1975. 81 s. POKORNÁ, Karla. Medřičáci v historii času : Volně zpracovaná historie lidí a lokalit ve Velkém Meziříčí a jeho okolí. 1. vyd. Velké Meziříčí: Pokorná, 1993. 142 s. ŠTĚPÁN, Václav. Osobnost Lacka z Kravař. I. Lackův politický vzestup. Časopis matice moravské, 1991, roč. 109, č. 1, s. 217-238. ISSN 0323-052X. ŠTĚPÁN, Václav. Osobnost Lacka z Kravař. II. Na vrcholu politické dráhy. Časopis matice moravské, 1993, roč. 112, č. 1. s. 11-41. ISSN 0323-052X.

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 3. 2009

Jitka Dohnalová

Ráda bych poděkovala všem, kteří přispěli ke vzniku této práce. Jmenovitě vedoucímu práce Mgr. Janu Stejskalovi, M.A., Ph.D. za jeho cenné rady a dále vedoucímu pobočky SOkA Žďár nad Sázavou ve Velkém Meziříčí Mgr. Martinu Štindlovi, Ph.D., zaměstnancům Muzea Velké Meziříčí a pracovníkům SOkA Jihlava za jejich ochotný přístup a poskytnutí studijních materiálů.

ANOTACE

Práce se věnuje dějinám Velkého Meziříčí v předhusitském a raně husitském období s důrazem na osobnosti rodu pánů z Kravař jako majitelů panství. Představuje přitom spojení poznatků významu regionálního i širšího s ohledem na celkovou politickou a náboženskou atmosféru. Zahrnuje období od 90. let 14. století do 20. let 15. století. V rámci uvedeného časového rozmezí se zabývá písemnými prameny úřední povahy a hodnotí právní situaci jako jeden z prvků ovlivňujících existenci středověkého města.

KLÍČOVÁ SLOVA

Velké Meziříčí, páni z Kravař, husitství, městská práva, bojové družiny, městské knihy

TITLE

Lacek of Kravaře time in Velké Meziříčí

ANNOTATION

This thesis deals with Velké Meziříčí history in the pre-hussite and early hussite period. It is focused on the personalities of the lords of the house of Kravaře. It joins the local and regional facts with more global ones in connection with overall political and religions circumstances of the time. It covers the period from the 90s of the 14th century to the 20s of the 15th century. In the scope of the period it deals with written official documents and interprets legal circumstances as one of the aspects which influenced the existence of medieval town.

KEYWORDS

Velké Meziříčí, Lords of Kravaře, hussite movement, military companies, town privileges, town books

Souhrn

Tato práce se věnuje dějinám Velkého Meziříčí v době předhusitské a raně husitské za Lacka z Kravař. Zahrnuje přitom období od 90. let 14. století do 20. let 15. století. Již druhá kapitola podává podrobný výklad o životě Lacka z Kravař a poukazuje rovněž na jeho předky a původ samotného rodu. Téměř paralelně se zabývá politickými a náboženskými událostmi širšího rozsahu a nabízí tak možnost posouzení, jak dalece toto dění ovlivnilo město i jeho majitele. Druhá kapitola dále poskytuje přehled událostí, jež dovedly Velké Meziříčí k plným městským právům a opomenuty nezůstaly ani Lackovy prohusitské postoje či sepsání protestního listu proti Husovu uvěznění na místním hradě.

Druhá část tvoří základ pro pochopení kapitoly následující, která se v uvedeném časovém rozmezí zabývá písemnými prameny úřední povahy. Při detailním zpracování období Lacka z Kravař ve Velkém Meziříčí nemají tyto prameny příliš velkou výpovědní hodnotu, ale v jistém smyslu podávají svědectví o atmosféře a proměnlivosti doby svého vzniku. V první řadě se jedná o zápisy z Městské knihy Velkého Meziříčí. Na jejich základě je možné určit vliv politické a náboženské situace na zasedání jednotlivých soudů a střídání úředníků ve svých funkcích. Druhý základní pramen tvoří Jihlavské popravčí a psanecké zápisy. Jsou to zaznamenané výpovědi jednotlivců o aktivitách bojových družin na Moravě a tedy také v okolí Velkého Meziříčí. Prostřednictvím rozboru jihlavských zápisů se třetí kapitola snaží docílit stanovení míry ohrožení města ze strany bojových družin i méně početných lapkovských skupin.

Ústřední část pak již doplňuje kapitola čtvrtá, jež hodnotí podobu města za pánů z Kravař po stránce architektonické a zabývá se rovněž otázkou struktury osídlení. Cílem této práce je proniknout do všestranné problematiky existence středověkého města a společnosti zde žijící v období počátku husitské revoluce a poukázat na osobnost Lacka z Kravař, který přinesl městu mnoho změn.

OBSAH

1. Úvod.....	1
2. Velké Meziříčí za Lacka z Kravař.....	3
2.1. Rod pánů z Kravař.....	3
2.1.1. Vok z Kravař a Benešova.....	4
2.1.2. Vok I. z Kravař.....	4
2.1.3. Jan I. z Kravař a Drslav I. z Kravař.....	6
2.2. Osobnost Lacka z Kravař.....	8
2.3. Velké Meziříčí na cestě k udělení plných městských práv.....	15
2.4. Pan Lacek jako příznivec myšlenek Mistra Jana Husa.....	28
2.5. Velké Meziříčí za nástupců Lacka z Kravař	33
3. Velké Meziříčí pohledem písemných pramenů.....	37
3.1. Vývoj městského práva.....	37
3.2. Městská kniha Velkého Meziříčí.....	41
3.3. Popravčí jihlavské zápisy a bojové družiny na Moravě.....	49
4. Následky doby raně husitské.....	57
4.1. Architektonický rozvoj.....	57
5. Závěr.....	59
6. Bibliografie.....	61
7. Seznam příloh.....	64
8. Resumé.....	65
9. Přílohy.....	66
Příloha č. 1.....	66
Příloha č. 2.....	76
Příloha č. 3.....	78
Příloha č. 4.....	88
Příloha č. 5.....	95
10. Údaje pro knihovnickou databázi.....	102

1. Úvod

Dne 26. července 2008 v dopoledních hodinách zazněly ulicemi Velkého Meziříčí bubny průvodu, jež vyrazil ze zámeckých bran a zamířil na náměstí. V čele šli bubeníci, vlajkonoši a za nimi jel na koni vážený pan Lacek z Kravař, po pravici s Anežkou z Meziříčí, obstoupený svojí družinou. Za nimi pak následovali hudebníci a kejklíři předvádějící publiku své zdařilé kousky. Průvod dorazil na náměstí, kde pan Lacek s Anežkou z Meziříčí obdarovali chudý lid a vystoupili za všeobecného nadšení před měšťany, aby předali purkmistru a konšelům insignii přinášející Velkému Meziříčí plná městská práva a právo odúmrti. Tak byly zahájeny velkolepé oslavy při kterých se místní obyvatelé vrátili zpět o celých 600 let a připomněli si tuto významnou událost. Víme ale, co privilegium samo o sobě znamenalo a jaké změny přinášelo? Kdo byl Lacek z Kravař a jak se žilo velkomeziříčským v době jeho patronátu? Podobných otázek nám vyvstává opravdu mnoho a tak vzdálenou minulost již nikdy nebudeme moci osvětlit detailně. Přesto jsem učinila rozhodnutí přispět touto prací k rozšíření regionálních poznatků a doplnění uceleného obrazu doby předhusitské.

Ladislav z Kravař je osobností významnou nejen pro dějiny Velkého Meziříčí, ale také pro dějiny celé Moravy a husitské revoluce, neboť to byl právě on, kdo na zdejším zámku započal svůj největší státnický čin na obranu mistra Jana Husa, podnik do kterého se zapojilo mnoho významných pánů své doby. Přesto se jeho jméno v regionálně historické literatuře Velkého Meziříčí objevuje pouze ve velmi krátkých úryvcích, takřka heslovitě a právě proto jsem se rozhodla tomuto tématu věnovat pozornost.

Skutečnost, že se ještě nikdo nerozhodl zpracovat toto historické období města, jistě vyplývá z nedostatku pramenného materiálu. Byla to doba složitých poměrů, doba bouřlivá a nestálá. Za života Lacka z Kravař se husitská revoluce teprve rodila a postupně se vyvíjela. Proto bych se ve stručnosti chtěla zaměřit také na události, které následovaly po jeho smrti. Životem a dílem pana z Kravař se budu zabývat již ve druhé kapitole, která má za úkol čtenáře zasvětit do složitých politických a náboženských poměrů konce 14. a počátku 15. století.

Období husitství je jednou z nejzajímavějších oblastí české historie, ale zároveň je také jedním z nejobtížnějších předmětů bádání. Ke studiu husitství lidé přistupovali z různých hledisek, která byla ovlivněna dobou, ale také jejich politickým či náboženským smýšlením. Je proto nezbytné hodnotit prameny kriticky a hledat v nich vedle faktů také vlastní zaměření autora. Dalším problémem je to, že sledovat samostatný historický vývoj na Moravě není dost dobře možné. Vždy je třeba přistupovat k problematice v širším kontextu a přihlížet

k událostem v Čechách. Jedním z důvodů je právě již zmíněný nedostatek pramenů. Ze 14. století se na Moravě nedochovala žádná kronika, která by nám mohla posloužit jako základní pramen. Za významný zdroj informací by mohly být považovány zemské desky, které byly založeny roku 1348 v Olomouci a Brně. Do desek se zapisovaly změny ve vlastnictví nemovitostí, které podléhaly zemskému právu. Během husitské revoluce ale nebyly zemské desky otevírány a nebyly do nich prováděny zápisy. To opět přispívá k nedostatku pramenného materiálu. Proto většina studií hodnotí situaci v období husitství na Moravě v porovnání s vývojem v Čechách a sleduje dění v obou částech země.

V rámci třetí kapitoly se budu okrajově zabývat také otázkou vývoje městského práva a soudů, abychom správně pochopili fungování správy měst a způsob provádění zápisů do městských knih. Městské knihy, podobně jako nejrůznější listiny, mají z této doby nejlepší výpovědní hodnotu. Městská kniha Velkého Meziříčí je základním pramenem, ze kterého budu čerpat. Je to vlastně svazek tří různých městských knih. Já se však zaměřím na tu nejstarší, která zachycuje městské zápisy v letech 1385 – 1502. Tyto zápisy poslouží především jako doklad o střídání úředníků v jednotlivých funkcích, které samo o sobě vypovídá o politické situaci v pomyslných hranicích města. Několik zápisů rovněž odcituji v příloze.

Ve třetí kapitole se také zaměřím na nedalekou Jihlavu, neboť je nutné poukázat na určitou soudní spolupráci mezi tímto městem a Velkým Meziříčím. V této věci by jako nejlepší pramen mohly posloužit Jihlavské popravčí zápisy z let 1405 – 1457, které v roce 2000 vyšly zásluhou Františka Hoffmanna formou edice. Jejich výpovědní hodnota však ve vztahu k Velkému Meziříčí není příliš vysoká. Naproti tomu zápisy vynikajícím způsobem dokumentují činnost bojových družin na Moravě. Zde si budu klást otázku, zdali se tyto bouře dotkly i Velkého Meziříčí a jeho okolí.

Kapitola čtvrtá bude hledat následky, jež po sobě zanechala rodící se revoluce a doba počátku 15. století. Zajímat se budu hlavně o hmotné pozůstatky architektonické výstavby a opevnění. Závěr by měl představovat shrnutí veškerých poznatků, podle kterého bychom si měli utvořit komplexní představu o významu pana z Kravař pro Velké Meziříčí, o politické a náboženské atmosféře v hradbách města a také o míře využitelnosti dochovaných pramenů pro tuto oblast bádání.

2. Velké Meziříčí za Lacka z Kravař

2.1. Rod pánů z Kravař

Příchod Lacka z Kravař do Velkého Meziříčí byl důležitým předělem v dějinách tohoto města. Páni z Kravař měli společné předky s pány z Bechyně a s některými jinými rody, jejichž původ se odvozoval od velkého rodu Benešoviců. Jako páni z Kravař se začali nazývat až na konci 13. století. Kravařský erb tvořila stříbrná zavínutá střela na červeném poli. Ve skutečnosti se jednalo o válečný nástroj, neboť představovala šíp omotaný na konci kousky látky, které se namáčely do zápalné směsi.

Nejdříve bude třeba uvést několik informací o přímých předcích pana Lacka, abychom si mohli udělat představu o jeho mocenském zázemí. Za základní literaturu z posledních let k tomuto tématu považuji práci Tomáše Baletky¹, která poskytuje informace o předchozím bádání, zabývá se původem rodu pánů z Kravař i jeho nejvýznamnějšími příslušníky a je doplněna zajímavou přílohou přehledu pečetí. Tomáš Baletka ve své knize odkazuje na výsledky bádání Dr. Františka Dvorského², které Dvorský shrnul rovněž v jedné z mála prací věnovaných výlučně tomuto tématu. Také on řeší spornou otázku původu rodu, z toho se v první části zaměřuje na rod Benešoviců a ve druhé na rod pánů z Kravař. Tomáš Baletka však poukazuje na možnost, že Dvorský při své práci nevycházel z podložených údajů. Bádání v této oblasti pokročilo za tak dlouhou dobu o velký krok vpřed a prokázalo, že se Dvorský ve své době bohužel opíral o padělky prvního moravského archiváře Antonína Bočka. Přesto však kniha přináší mnoho zajímavých informací. Dalším příspěvkem, ze kterého jsem čerpala, jsou dvě studie Václava Štěpána³. Obě se zaměřují na kariéru Lacka z Kravař, nikoliv na historii celého rodu. Osobnost Lacka z Kravař je však důležitým bodem této práce, neboť právě za jeho doby se Velké Meziříčí seznamuje s učením Mistra Jana Husa.

1) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař: Z Moravy až na konec světa*. Praha: nakladatelství Lidové noviny, 2004.

2) František, Dvorský. *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část I. O Benešovicích – vyjímaje rod pánů z Kravař*. Brno: Musejní spolek, 1907; František, Dvorský. *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část II. O rodě pánů z Kravař*. Brno: Musejní spolek, 1910.

3) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup. *Časopis matice moravské*, 1991, roč. 109, č. 1, s. 217 - 238; Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*, 1993, roč. 112, č. 1. s. 11 – 41.

2.1.1. Vok z Kravař a Benešova

Po dlouhá desetiletí se historikové dohadovali o skutečném zakladateli rodu pánů z Kravař.⁴ Prvním, kdo pravděpodobně používal jména „z Kravař“, byl Drslav I.⁵ Tato domněnka ale není potvrzena žádným písemným pramenem pocházejícím z doby jeho života. Proto je za skutečného zakladatele rodu pánů z Kravař považován až Drslavův syn Vok I. z Kravař a Benešova.⁶

Ves Kravaře, nacházející se nad řekou Opavou, nejdříve náležela králi Přemyslu Otakarovi I. Protože nám k osvětlení počátku rodu chybí dostatek pramenů, je těžké určit, jakým způsobem Vok z Kravař a Benešova tuto obec získal.

Je pravděpodobné že se ve druhé polovině sedmdesátých let oženil s levobočnou dcerou Přemysla Otakara II., čímž mohl získat ještě větší společenskou prestiž. V době vlády braniborského markraběte Oty se zdržoval na dvoře královny Kunhuty na Opavsku. Zanedlouho se však přimkl ke straně Přemyslova syna Mikuláše, který se na Opavsku, kde doposud převládala šlechtická anarchie, zasadil o znovuzavedení pořádku. Postavení Mikuláše Opavského se zkomplikovalo s příchodem následníka trůnu Václava II., ale ještě po nějaký čas si svoji pozici udržel. V roce 1283 Vok z Kravař a Benešova získal post komorníka opavského soudu. Ještě téhož roku však v této funkci skončil, ale důvod nám není známý. Od této chvíle všechny písemné zprávy o Vokovi z Kravař a Benešova mlčí, je tedy více než pravděpodobné, že zemřel.⁷

2.1.2. Vok I. z Kravař

Stejně jako zakladatel rodu, je nám málo známý také jeho pokračovatel, Vok z Kravař, kterého Tomáš Baletka označil římskou číslicí I. Ani u tohoto muže nelze zcela přesně určit jeho původ a do roku 1300 je pro nás jeho život velkou neznámou.

Vok I. z Kravař působil u královského dvora v Praze a od roku 1300 na další tři roky zastával funkci krakovsko- sandoměřského hejtmana. V opavské provincii mu patřilo panství Kravaře a snad ještě další obce. Rovněž Strážnice na jihovýchodní Moravě spadala do jeho správy.⁸

4) Původ rodu zůstává stále neobjasněn. V této práci se však budu opírat o názor Tomáše Baletky a Františka Dvorského, který se mi jeví jako nejpravděpodobnější.

5) Drslav I. z Kravař byl syn Beneše I. z Benešova.

6) František, Dvorský. *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část II. O rodě pánů z Kravař*: s 1.

7) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 33 – 41.

8) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 41 – 42.

První desetiletí 14. století bylo obdobím plným bojů o moc. Čas nestability nastal po vymření Přemyslovců Václavem III. roku 1306. Jak je známo, díky smrti Rudolfa Habsburského, usedl Jindřich Korutanský následujícího roku na český trůn. To ale ještě neznamenalo nastolení klidu a míru v českých zemích. Moravští šlechtici totiž za svého panovníka uznali Habsburka Fridricha Sličného. Stejného smýšlení byl také Vok I. z Kravař, neboť „*V rozbrojích o trůn český (r. 1306 – 1310) byl Vok I. protivníkem Jindřicha Korutanského a stál pevně při straně rakouské. Po zvolení Jana Lucemburského přidržel se mladého krále a pomáhal mu dobývat i bořiti hrady nepodajné a loupeživé šlechty, načež od krále mnohými statky obdarován byl.*“⁹ Roku 1308, tedy ještě předtím, než na český trůn nastoupil Jan Lucemburský, pronajal si Vok I. od templářského provinciála Ekka se souhlasem Fridricha Sličného, městečko Vsetín s hradem Friendsberg. Od roku 1310 stál již pevně na straně Lucemburků. Fridrich Sličný se své vlády na Moravě zřekl 30. března 1311. V roce 1316 byl pan Vok I. z Kravař jmenován podkomořím Českého království. Je možné že tento úřad získal podporou Jindřicha z Lipé. Získal rovněž panství Fulnek, které bylo zkonfiskováno Jindřichovi z Lichtenburka, území kolem Bílovce a později, v roce 1321, sedm lánů půdy v Čelachovicích na Hané. Toho času už pan z Kravař nezastával podkomořský úřad, ale jeho význam tím nijak nepoklesl. Naopak se stále zdržoval u královského dvora. Roku 1323 si zakoupil dům v Olomouci, neboť zastával funkci komorníka olomoucké cúdy a také jeho syn Jan byl od roku 1329 olomouckým komorníkem. Vok se neustále snažil získávat další panství a tituly, což se mu také dařilo. Od krále Jana Lucemburského získal velké množství vsí. Například mu daroval hrady Plumlov a Drahaný se stejnojmenným městem, vsi Plumlov, Smržice, Krasice, Čechovice. Brzy na to také Žárovice, Mostkovice, Seloutky, Lutotín a Drozdovice. A získal rovněž hrad Helfštejn, území kolem Nového Jičina a Strážnici. Jeho panství bylo tedy jistě velmi rozsáhlé. To už byl ale starým mužem na pokraji svých sil. „*Zemřel ku konci r. 1328, neboť synové jeho již 3. března r. 1329 založili zaň ve Fulneku záduši.*“¹⁰ Ještě před smrtí rozdělil majetek mezi své syny. Vok I. z Kravař byl ženatý dvakrát. Z prvního manželství měl syna Voka II. z Kravař a syna Beneše I. z Kravař, kteří založili linii plumlovsko-strážnickou. Z druhého manželství vzešli synové Ješek, neboli Jan I. z Kravař a Drslav I. z Kravař, kteří náleželi k linii fulnecko-jičínské.¹¹

9) František, Dvorský. *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část II. O rodě pánů z Kravař:* s. 7-8.

10) František, Dvorský. *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část II. O rodě pánů z Kravař:* s. 15.

11) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař:* s. 44 – 58.

Dále bych už nerozebírala jednotlivé příslušníky obou rodových linií. Důležité je, že se tento rod stal ve 14. – 15. století patrně jedním z nejvýznamnějších na Moravě, neboť obě větve získaly velké bohatství a značný politický respekt. Mě ovšem nejvíce zajímá postava Ladislava (zvaného Lacka) z Kravař. Ten spadá do linie fulnecko-jičínské, neboť jeho otcem byl již zmíněný Drslav I. z Kravař.

2.1.3. Jan I. z Kravař a Drslav I. z Kravař

Abychom pochopili, z jakých rodinných poměrů Lacek z Kravař pocházel, je proto nezbytné zmínit rovněž jeho otce Drslava I. z Kravař a také strýce Ješka, neboli Jana I. z Kravař kteří měli velký podíl na základech Lackova majetku.

Jméno druhé manželky Voka I. z Kravař není známo. Víme jen, že z toho manželství vzešli dva synové. Jména Drslava I. z Kravař a jeho bratra Ješka (Jana) jsou poprvé zapsána v listině z roku 1329, která, jak už jsem uvedla výše, byla rovněž dokladem jistého úmrtí jejich otce. Drslav se stal dědicem statků na Opavsku, konkrétně to bylo panství Fulnek a Bílovec. Ješek z Kravař vlastnil helfštejně paství, které dále úspěšně rozšiřoval. V roce 1355 uzavřeli oba bratři spolek na své statky – hrady Starý Jičín, Helfštejn, Fulnek a další. V případě úmrtí jednoho z nich by tak celý majetek připadl tomu druhému. Ješek, ačkoliv byl ženatý, neměl vlastního pokrevního potomka. Už předem se tedy dalo tušit, kdo se stane dědicem majetku.¹²

Roku 1359 získal Drslav I. z Kravař úřad královského hejtmana ve Frankensteinu (Ząbkowicích), který zastával po celý život. Narodil od svého bratra žil Drslav spíše rodinným životem a proto je o něm méně zpráv. Nejčastěji bývá zmiňován právě v souvislosti s Ješkem. Ten se uplatnil jako vysoký zemský úředník – byl nejvyšším komorníkem olomoucké cúdy a v letech 1350 – 1351 komorníkem cúdy brněnské. Drslav, stejně jako Ješek z Kravař, se pohyboval na dvoře císaře Karla IV. Příslušenství ke královskému dvoru s sebou neslo také jisté povinnosti vůči králi. Tak se Drslav I. v roce 1360 se účastnil tažení Karla IV. proti württemberským hrabatům, které skončilo vítězstvím českého krále. Rovněž není vyloučeno, že tento příslušník významného rodu doprovázel Karla IV. na jeho cestě k uzavření sňatku s Alžbětou Pomořanskou v roce 1363 do Krakova.¹³

12) Tomáš, Baletka: *Páni z Kravař*: s. 58 – 63.

13) Tomáš, Baletka: *Páni z Kravař*: s. 62 – 72.

Z manželství s Eliškou ze Šternberka (Alžbětou) vzešli Drslavovi čtyři synové Vok III. z Kravař a Jičina, Beneš III. z Kravař a Krumlova, Drslav II. z Kravař a Fulneka a Lacek I. z Kravař a Helfštejna, ale také dcery Ofka z Kravař a Dorota z Kravař¹⁴. Nejspíše tu byla ještě třetí nejmenovaná dcera¹⁵, která zasvětila svůj život Bohu v prostředí opavských klarisek. Drslav zemřel v roce 1365 a Ješek měl nyní povinnost ujmout se správy jeho statků. Podle smlouvy mezi bratry, sepsané v roce 1355, měl majetek Ješka, který neměl dědiců, přejít na jeho synovce a tak se také stalo v lednu roku 1366 v Praze. Ještě před svojí smrtí v roce 1369 zakoupil Ješek ves Domažlice u Přerova a panství Moravský Krumlov.¹⁶

Po Ješkovi smrti si čtyři pozůstalí synovci majetek svého strýce rozdělili. Nejstarší z nich, Vok III. z Kravař, získal panství Helfštejn, Starý Jičín, Vsetín, Rožnov a různé lenní statky olomouckého biskupství. Beneš III. se stal dědicem Moravského Krumlova, Drslav II. Fulneku a Bílovce a nejmladší z bratrů, Lacek z Kravař, měl v budoucnu zdědit helfštejnské panství, které prozatím spravoval Vok.¹⁷

14) Ofka z Kravař se později provdala za Jindřicha z Lipé a Dorota za Jana z Vildenberka.

15) Tomáš Baletka možnost třetí dcery uvádí s ohledem na předchozí práci F. Kavky: Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 72.

16) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 63 – 72.

17) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 163.

2.2. Osobnost Lacka z Kravař

Přesné datum ani rok narození Ladislava z Kravař neznáme. Tomáš Baletka se domnívá, že se mohl narodit pravděpodobně někdy v letech 1348 – 1350, zatímco Václav Štěpán tuto událost odhaduje na období kolem roku 1346. První zmínky o něm pochází ale až roku 1366, kdy se v Praze jednalo o budoucím dědictví jeho strýce Ješka z Kravař, jak už bylo zmíněno výše. Zprávy o jeho dětství a mládí do roku 1366 tedy neexistují.

Lackovi rodiče, Drslav I. z Kravař a Eliška ze Šternberka, pobývali převážně na panství Fulnek. Avšak poté, co Drslav vstoupil do služeb Karla IV. a získal tak úřad královského hejtmána v Ząbkowicích, přesídlil i s rodinou do těchto míst. Právě tam Lacek z Kravař prožíval léta svého mládí. Drslav se přátelil s Jaráčem z Pogorelé, budoucím hejtmanem nisského knížectví, a s tímto vlivným mužem vyjednal sňatek pro svého syna Ladislava. Jeho budoucí ženou se měla stát Jaráčova dcera Markéta z Pogorelé. Kvůli následné smrti Drslava byl však sňatek mladých snoubenců odložen. Svatba se uskutečnila až někdy v průběhu roku 1370¹⁸. Lacek získal kromě zmiňovaného panství Helfštejn také drobná území v nisském knížectví¹⁹, z nichž známe konkrétně pouze rychtu ve Wolkmarsdorfu.²⁰

Novomanželé se usadili na Helfštejně, který se nachází v okrese Přerov a někdy v této době se jim narodil první syn Jan. „*Kdy panství nabyt Vok (I.), zůstává velmi nejisté. Až z roku 1349 pochází zpráva o tom, že hrad postavil kdysi svévolně Friduš z Linavy na statcích pánů z Drahotuš. Bratři Čeněk a Mikuláš z Drahotuš se o hrad chtěli soudit s panem Janem z Kravař, ale ten tvrdil, že hrad držel už jeho otec a na něj připadnul dědičně. Páni z Kravař pak panství vlastnili nejvýše až do roku 1445. Poté hrad i s panstvím, čítajícím jedno městečko, 30 vsí a podíly v dalších třech vesnicích, prodali Vokovi ze Sovince, jemuž byla koupě vložena v roce 1447 do zemských desk.*“²¹

Současná podoba hradu ležícího nedaleko Teplic nad Bečvou, se od doby, kdy patřil pánům z Kravař, značně liší. Hrad, dnes tedy spíše zřícenina, nese název podle jména svého zakladatele Helfa (Friduše, Helfrida) z Linavy. Jeho založení se datuje do dvou možných

18) Tomáš Baletka se domnívá, že Lacek převzal helfštejnské panství někdy po sňatku s Markétou z Pogorelé: Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 163.

19) Václav Štěpán se domnívá, že území v nisském knížectví získal Lacek z Kravař v souvislosti svatby s dcerou Jaráče z Pogorelé, ale Tomáš Baletka s jeho tvrzením plně nesouhlasí, neboť podle něj se tak stalo nejspíše prostřednictvím dědictví po otci a strýci: Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 181; Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup. *Časopis matice moravské*: s. 220.

20) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup. *Časopis matice moravské*: s. 218 – 220.

21) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 145.

termínů, buď se tak událo v letech 1276 – 1286 nebo v letech 1306 – 1312. Tento hrad procházel již od první poloviny 14. století mnoha úpravami. Významná gotická přestavba, která měla hrad přetvořit na pevnost, se odehrála na přelomu 14. a 15. století, tedy v době, kdy jej vlastnili páni z Kravař. Majitelé z tohoto rodu nechali kolem něj zbudovat silnou kamennou zeď se čtyřmi baštami. Nad vchodem do hradu pak vyrostla také hranolová věž, která dodnes tvoří dominantu celého objektu. Páni z Kravař samotný vchod doplnili padacím mostem, na jižní straně opevnili předhradí a nechali vybudovat u hradu příkop, který se používal k zásobování vodou. Sám Lacek z Kravař nechal hrad rozšířit o nové křídlo a zbudoval také hradní kapli. Za husitské revoluce se tento hrad stal opěrným bodem husitských vojsk.²²

70. léta probíhala ve znamení rozporů mezi pány z Kravař a lukovskými Šternberky, jejichž důvody nejsou zcela jasné. V roce 1372 obě strany uzavřely prostřednictvím markraběte Jana Jindřicha mír.²³

Páni z Kravař vždy projevovali určitou náklonnost lucemburské dynastii a moravským markrabatům věrně sloužili. Tak se stalo rovněž ke konci vlády Jana Jindřicha, když se Morava ocitla v ohrožení Uhrami. „*Na brněnském Špilberku uzavřel 13. července 1372 spolu se svým nejstarším synem a spoluvládce Joštem úmluvu s Vokem z Kravař a jeho synem Janem, dle níž se jmenovaní zavázali pomáhat oběma markrabatům ze Starého Jičina a Rožnova proti komukoliv na Moravě vyjma olomouckého biskupa. Úmluvu zpečetili také Lacek z Kravař, Čeněk z Letovic a Ctibor z Cimburka, aby tak závazkům v ní obsaženým, byla dána většíváha (sic!).*“²⁴

Ještě za vlády markraběte Jana Jindřicha, roku 1372, získal pan Lacek za své věrné služby právo volně nakládat se svými statky a to především s hradem Helfštejnem.²⁵

70. léta 14. století byla také dobou nástupu Jošta, synovce Karla IV. a syna Jana Jindřicha, do úřadu moravského markraběte (stalo se tak roku 1375). Markrabě Jošt měl dva bratry, Prokopa a Jana Soběslava, kteří byli jeho jmenováním odsunuti na vedlejší kolej. Ve středověkých dějinách Moravy jsou známé pozdější rozpory mezi bratry Joštem a Prokopem, které získávaly na intenzitě především v 90. letech. K tomuto problému se vyjádřím ještě

22) Petr, David - Vladimír, Soukup a spol. *Lázně Teplice nad Bečvou a okolí: Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku*. 1. vydání. Praha: nakladatelství S&D, 1997. s. 24 – 28.

23) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 164; Václav, Štěpán. *Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup. Časopis matice moravské*: s. 222.

24) Václav, Štěpán. *Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup. Časopis matice moravské*: s. 222.

25) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 181-182.

později, protože se výrazně týkaly také pana Lacka z Kravař. V 70. letech však vládl v zemi ještě relativní klid.

Od 70. let je Lackova kariéra na vzestupu. Účastnil se téměř každého sněmu olomoucké cúdy a 7. ledna 1374 uzavřel v Olomouci se svými třemi bratry spolek. Vok svěřil poručenství svých dětí v případě své smrti Lackovi a stejně učinil také Lacek. Roku 1378 se pan z Kravař účastnil poprvé také sněmu brněnské cúdy. Poté, co v těchto oblastech získal statky, tak činil pravidelně.²⁶

Počátek 80. let přináší do Lackova života nové změny. Za prvé zemí otrásla morová epidemie, která zapříčinila smrt Lackova bratra Drslava, se kterou se musel nyní vyrovnat. Drslav zemřel bez potomků a proto si jeho majetek rozdělili zbývající tři bratři. Lacek tak zdědil nejspíše Bílov, Starou Ves a Kletné. Také on se obával morové epidemie a uzavřel s bratry Vokem a Benešem spolek na svůj majetek.²⁷

Za druhé v této době dochází k prvnímu konfliktu mezi markrabaty Joštem a Prokopem, datovanému lety 1481 – 1382. Důvodem bylo pravděpodobně dědictví po jejich bratru Janu Soběslavovi, který se vzdal svých statků na Moravě a stal se litomyšlským biskupem. Prokop si zřejmě na tyto statky činil nárok. Nakonec se mu podařilo ve sporu se prosadit a velkou část majetků po Janu Soběslavovi vydobyl. Jošt získal alespoň město Ivančice.²⁸

Otázkou je, na čí straně pan Lacek ve sporu stál. Václav Štěpán se domnívá, že se přiklonil k Prokopovi, neboť ten si na svoji stranu získal podstatnou část moravské šlechty. V tom hrálo velkou roli právě probíhající papežské schizma. Podle něj Prokop moravským pánům sliboval kromě větší nezávislosti také obrodu místní církve a konfiskace statků stoupencům římského papeže. Jestli Prokop skutečně tíhl k avignonskému papeži Klimentu VII. ale není zcela prokazatelné. Stejně tak se badatelé ve svých pracích zabývají otázkou postoje markraběte Jošta. Jaroslav Mezník přisuzuje Joštovi stejné stanovisko, které podle něj v této době zaujímal pražský dvůr, tedy že se přikláněl k římskému papeži Urbanovi VI. Co se týče markraběte Prokopa, Mezník se domnívá, že jej nelze s určitostí označit za „klimentovce“, neboť nám k objasnění takového mínění chybí dostatek pramenného materiálu.²⁹

26) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 164 – 165; Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup: s. 222 – 223.

27) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 176 – 183.

28) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*. Praha: nakladatelství Lidové noviny, 1999. s. 223 - 224.

29) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup. *Časopis matice moravské*: s. 224; Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 224 – 225.

Další odpověď na otázku, zda-li se pan Lacek přikláněl k Joštovi nebo Prokopovi, odpovídá Tomáš Baletka odlišně. Ve své práci prosazuje názor, že se Lacek přidal na stranu markraběte Jošta. Tomu podle něj nasvědčuje také obdarování, kterému se Lackovi dostalo – získal hrad Hluboký nedaleko Olomouce s podmínkou, že v případě nebezpečí poskytne Joštovi hrad k dispozici. Václav Štěpán také souhlasí s tím, že od této chvíle byl Lacek věrným Joštovým stoupencem, ale v počátcích rozbrojů mezi markrabaty ho považuje za Prokopova přívržence. Jisté je, že od této chvíle stál pan z Kravař na straně Jošta i v dalších letech. Již z této události je patrné, že Lackův majetek rostl a spolu s ním i jeho prestiž.³⁰

Prozatím se ale vztahy mezi Joštem a Prokopem uklidnily. V následujících letech mezi nimi dochází také k určité spolupráci a oba se navíc začali prosazovat na dvoře Václava IV.³¹

Brzy však vyvstala další událost, do níž se zapojil také pan Lacek. Zikmund, druhorozený syn Karla IV., připravoval roku 1383 výpravu do Polska se snahou získat ruku dcery uherského a polského krále Ludvíka a spolu s ní i vládu na tomto území. Polský trůn se mu získat nepodařilo a tak se o dva roky později pokusil vydobýt vládu nad Uhrami.

V červenci 1385 vojsko Zikmudna, Jošta a Prokopa vpadlo do Uher. Tohoto tažení se zúčastnilo mnoho českých a moravských pánů, včetně pana Lacka. Jeho účast potvrzuje listina z 5. srpna 1385 sepsaná před Nitrou: „*Petr ze Šternberka tehdy přijal do spolku na své statky v Čechách a na Moravě Petra z Kravař a Plumlova a Markvarta ze Šternberka, přičemž převzetí těchto statků bylo vázáno (sic!) splněním určitých podmínek, nad jejichž dodržením měli dozírat markrabě Jošt, Smil Holický ze Šternberka, Jindřich z Hradce, Jan z Meziříčí, Jan řečený Michalec z Michalovic a Albert z Lichtenburka na Bítově. Svědky toho právního pořizení byli další z účastníků válečného tažení: markrabě Prokop, Erhart z Kunšátut, Vilém ze Šternberka na Zlíně, Lacek z Kravař a Jan z Vartenberka na Děčíně.*“³² Z tohoto ujednání nám vyplývá, že se k výpravě přidal také Jan z Meziříčí. Je to tedy další doklad setkání pánů z Kravař s majiteli velkomeziříčského panství.

Zikmund Uhry nezískal, ale následujícího roku se rozhodl tažení zopakovat. Je možné, že se jej účastnil také pan Lacek, ale to nemůžeme říci s jistotou. Druhá výprava byla již úspěšnější. Přinesla Zikmundovi sňatek s královnou Marií a tím i vládu v Uhrách.³³

Téhož roku, 1386, zemřel Lackův bratr Vok. Podle úmluvy z roku 1374 měl nyní povinnost ujmout se poručnictví jeho čtyř dětí – synů Voka a Lacka, dcer Anny a Elišky. Musel se chopit také správy statků po bratrovi, což mu přineslo další mocenský vzestup. Jednalo se

30) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 183.

31) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 225 -226.

32) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 184.

33) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 226 -230; Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 183.

zejména o statky Starý Jičín, Vsetín, Štramberk, ad. Jelikož se nyní stal majitelem biskupského manství, počal se účastnit zasedání biskupského manského soudu v Kroměříži a Olomouci. Do konce 80. let byl zřejmě pracovně velice vytížený. V této době se mimo jiné podílel, stejně jako většina významných představitelů šlechty, na vzniku prvního landfrýdu³⁴, který měl zaručovat mír v zemi. Tento dokument vznikl roku 1388 z iniciativy markraběte Jošta a byl výsledkem rodících se rozbrojů mezi příslušníky lucemburské dynastie.³⁵

Abychom si tedy udělali dobrou představu o tom, jak se vyvíjely vztahy markraběte Jošta a Prokopa, s tím souvisí také postavení Lacka z Kravař, je třeba se zmínit o tom, že Joštova moc do konce 80. let výrazně roste.

V tomto období se stává pánem Lucemburska a Branibor. Král Václav IV. jej již podruhé jmenuje říšským vikářem a svým zástupcem v Itálii. Brzy na to však došlo ke zvratu, neboť Jošt od svého švagra, Opolského vévody Vladislava, koupil Krnovsko (nacházející se v té době na Opavsku). Stalo se tak ale bez souhlasu Václava IV. a od této chvíle se vztahy mezi králem a Joštem zhoršovaly. Naproti tomu se Václavovým spojencem stává markrabě Prokop. Tento drobný konflikt v důsledku odstartoval postupný úpadek Joštova významu. Navíc pro svoji zahraniční politiku potřeboval stále větší finanční prostředky a za tímto účelem začal již v průběhu 80. let prodávat některé statky, čímž se počal rozpadat jeho zeměpanský majetek. Tak v této době získal pan z Kravař například čtyři vsi na Přerovsku.³⁶

Prodej Krnovska markraběti Joštovi vyvolal novou válku. Vznikly tak rozpory mezi Vladislavem Opolským a polským králem Vladislavem, který se pokusil získat území Opolského vévody v Polsku. Vladislav Jagello uzavřel spolek s Václavem IV. a Prokopem, který ještě roku 1390 toto území napadl. Naproti tomu Jošt uzavřel spolek se Zikmundem a rakouským vévodou Albrechtem III. Do těchto komplikovaných vztahů byl zatažen také pan Lacek a vedle něj rovněž Jan z Meziříčí, protože oba vedli diplomatická jednání s polským královským dvorem. V této záležitosti nejspíše vystupovali jako diplomatičtí vyjednavatelé markraběte Jošta. Jak uvádí Václav Štěpán: „*Lacek z Kravař mohl být k tomu vybrán jako znalec slezských poměrů a podle všeho se přitom osobně sblížil s Janem z Meziříčí.*“³⁷ Navíc diplomatickou činnost Lacka z Kravař i Jana z Meziříčí dokazují účetní knihy města Krakova, neboť k nim byli vysíláni poslové.³⁸

34) O landfrýdu: Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 231 – 232.

35) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup. *Časopis matice moravské*: s. 228.

36) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 230 – 248.

37) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup. *Časopis matice moravské*: s. 230.

38) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 187 - 188.

Rovněž následujícího roku byl pan Lacek v kontaktu s Polskem, o čemž svědčí některé účetní zápisy. Je možné, že to mělo co do činění s pokračujícími spory mezi Opolským vévodou a Prokopem. Roku 1391 totiž Vladislav Opolský vpadl na Moravu a snažil se na Prokopa zaútočit. Od počátku 90. let se pan z Kravař běžně účastní zasedání manského soudu v Kroměříži. Od roku 1391 také zasedal na zemském sněmu v Olomouci. Je tedy patrné, že byl v těchto letech velmi pracovně vytížený.³⁹

Pan Lacek byl velice produktivní v oblasti politiky, ale svojí aktivitou přispěl také k zakládání klášterních institucí.

Tak například 1. listopadu 1391 se na hradě Plumlově připojil k založení augustiniánského kláštera. Na obdobném počínu se podílel již roku 1389 v Moravském Krumlově, kdy přivěsil svoji pečeť k zakládací listině augustiniánského kláštera ve Fulneku. Roku 1392 se Lacek z Kravař účastnil setkání markraběte Jošta s uherským králem Zikmundem, rakouským vévodou Albrechtem III. a Vladislavem Opolským v Bratislavě, jehož výsledkem bylo uzavření dalšího spolku proti nepřátelům. Spojenci zde navíc vedli tajné rozhovory o případném dělení Polska.⁴⁰

Poté, v létě 1392, následovalo Zikmundovo tažení proti Turkům, ale Lacek se k němu nemohl přidat kvůli svým povinnostem na zemském sněmu v Olomouci. Máme ovšem doloženou účast Jana z Meziříčí a dalších moravských pánů.⁴¹

Rok 1393 znamenal nový začátek rozbrojů mezi markrabaty Joštem a Prokopem. Z této doby o panu Lackovi není mnoho zpráv, ale dá se předpokládat, že opět stál po boku Jošta. V zemi nebylo bezpečno a docházelo dokonce k útokům na některá města a vesnice. Důvody těchto konfliktů, ani přesný čas, kdy započaly, nejsou zcela objasněny. Domnívám se, že je možné, že vznikly v důsledku Joštova jednání o dělení Polska, tedy jeho neomezenou snahou prosazovat se v zahraničí, což se Prokopovi jistě nelíbilo, ale příčin může být mnohem více.

Markrabata se sice pokusila o příměří, ale boje i nadále pokračovaly. Jednání mezi nimi se účastnil Jan z Meziříčí, zatímco Lackova účast není nijak doložena. Jošt navíc uzavřel další spolek proti nepříteli, tentokrát se Zikmundem, Albrechtem III. a míšeňským markrabětem Vilémem.⁴²

39) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 188 - 189.

40) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup. *Časopis matice moravské*: s. 233; Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 190 - 191.

41) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 - 1423*: s. 254; Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 191.

42) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 - 1423*: s. 254 - 258; Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 191 - 192.

Pan Lacek měl nyní plné ruce práce s dělením pozůstalosti po své tchýni Anně z Pogorelé. Se svojí manželkou Markétou zdědili některé statky ve Slezsku. Někdy v této době se navíc odehrála událost, která pana z Kravař ještě více zatáhla do soukromí rodinného kruhu. Zemřel totiž jeho prvorozený syn Jan (kromě Jana měl ještě dvě děti, syna Drslava a dceru Elišku). Václav Štěpán Janovo úmrtí datuje až rokem 1396, zatímco Tomáš Baletka prosazuje právě rok 1394.⁴³

Konflikty v Čechách narůstaly a došlo dokonce k zajetí krále Václava IV. českými a moravskými pány. Markrabě Jošt se k povstalcům přidal a král Václav IV. jej jmenoval správcem země, takže moc připadla fakticky jemu. Václav IV. byl však ze zajetí propuštěn ještě v témže roce 1394. Rostoucí nepokoje se jistě nevyhnuly ani Moravě. Situace se uklidnila až roku 1396, kdy do této záležitosti zasáhl král Zikmund. Díky němu došlo v Praze alespoň k dočasnému usmíření mezi králem Václavem IV. a pány a také mezi markrabaty Joštem a Prokopem. Na Moravě byl nejspíše ještě předtím zpečetěn mír landfrýdem, který měl zabránit samovolnému řádění šlechty.⁴⁴

Tohoto času Lacek nabyl nová území. Byl zaneprázdněn majetkovými převody a roztržky mezi markrabaty se ho zřejmě nijak výrazně nedotýkaly. Od olomouckého biskupa, který byl jeho dlužníkem, obdržel tvrz Arnoltovice s městem Valašským Meziříčím a dalšími menšími vesnicemi, čímž opět podstatně rozšířil své panství. Byl poručníkem věna své neteře Elišky, manželky Předbora z Cimburka a po smrti Petra ze Šternberka roku 1397 se stal správcem pozůstalosti ovdovělé Anny.⁴⁵

Zároveň pan Lacek zaznamenal kromě zisků také nějaké ztráty. Byl nucen rozprodat své statky v nisském knížectví, k čemuž jej donutily špatné vztahy mezi opavskoratibořskými knížaty a vratislavským biskupstvím.⁴⁶

Takto se ubíral život pana Lacka z Kravař až do roku 1398, než získal do své správy město Velké Meziříčí. Situace na Moravě se vskutku vyvíjela dramaticky. Války mezi Joštem a Prokopem ještě nebyly zdaleka u konce. Jak jsme mohli vidět, a ještě dále uvidíme, vnesly zmatek také do soukromí samotného pana z Kravař.

43) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 193 – 194; Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup. *Časopis matice moravské*: s. 236.

44) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 258 – 266.

45) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 194 – 197.

46) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup. *Časopis matice moravské*: s. 235.

2.3. Velké Meziříčí na cestě k udělení plných městských práv

V této kapitole budu nadále pokračovat ve výkladu týkajícím se neklidných politických poměrů v Čechách a na Moravě i života pana Lacka z Kravař, který je od této chvíle spjatý s Velkým Meziříčím. Podíváme se, jak se mu převzetí těchto statků zkomplikovalo právě vlivem probíhajících válek a jak se tato situace na Moravě odrazila v dějinách města i jeho okolí. Budu nadále sledovat Lackův politický vzestup na vysoké úřednické pozice a jeho působnost až do roku 1416, kdy jej zasáhla smrt. V následujících podkapitolách se také dozvíme jakým přínosem byl pan z Kravař pro první fázi husitské revoluce. V této chvíli se vlivem politických událostí zrodily počáteční impulzy k odporu proti církvi, v jejichž pozadí stála velká část české i moravské šlechty a mezi nimi také náš pan Lacek. Dále bude třeba sledovat, jak se události vyvíjely i po jeho smrti, neboť teprve poté ovládla husitská revoluce české země ve své plné síle. Následné období probíhalo ve znamení plamenných bojů. Tehdy se ve městě objevují husitští kněží a budují se hradby na obranu proti nepříteli. Až po jeho smrti soudní zápisy hovořící o kriminální činnosti a řádění bojových a lapkovských družin získávají na četnosti. Období Velkého Meziříčí za dalších majitelů však bude již tématem jedné z dalších podkapitol.

V úvodu jsem se již zmínila o tom, že město v roce 2008 oslavilo udělení plných městských práv Lackem z Kravař. K této události vyšla teprve nedávno zajímavá publikace. Nese název „*Velké Meziříčí v zrcadle dějin*“⁴⁷ a byla vydána z iniciativy odpovědného redaktora PhDr. Zdeňka Fišera. Na této knize se podílelo mnoho významných osobností a historiků působících ve Velkém Meziříčí.⁴⁸

Pro období města za Lacka z Kravař je velice těžké hledat dostačující informační zdroje v regionální literatuře. Tento historický úsek Velkého Meziříčí je povětšinou zpracován pouze stručně a nabízí nám pouze přehled toho nejdůležitějšího, co se v té době událo.

Informace k dějinám města Velkého Meziříčí jsem čerpala především ze tří základních a dobře dostupných knih. První z nich, od Libora Pišína – *Velké Meziříčí, historie a současnost*⁴⁹, nám poskytuje dobrý obraz o tom, jak se město měnilo v průběhu staletí.⁵⁰

47) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2008.

48) Jsou zde zpracovány dějiny města od pravěkých nálezů až do současnosti. Kromě obecných dějin, text pojednává například o architektonickém vývoji, o životních podmínkách obyvatel ve městě, o zdejších řemeslech, zemědělství, průmyslu, školství, kultuře, apod.

49) Libor, Pišín. *Velké Meziříčí: Historie a současnost*. Velké Meziříčí: Městský národní výbor ve Velkém Meziříčí, 1975.

50) Kromě architektonického vývoje popisuje také místní průmysl, zemědělství, ale rovněž obyvatelstvo. Svoji práci doplnil pro lepší přehled statistickými tabulkami.

Autorkou druhé užité knihy je Karla Pokorná – „*Medřičáci*“ v *historii času*⁵¹. Toto dílo se kromě historie Velkého Meziříčí zaměřuje také na vývoj nejvýznamnějších městských institucí. Třetí práce vzešla z pera Aug. Kratochvíla – *Vel. Meziříčský okres*⁵². Kratochvíl věnuje vcelku podstatnou pozornost jednotlivým šlechtickým rodům ve Velkém Meziříčí a stejně tak i pánům z Kravař. Podstatnou ovšem pouze ve srovnání s ostatní regionální literaturou. Nesmím opomenout zmínit ještě několik dalších autorů, jejichž práce se věnují dějinám Velkého Meziříčí. Patří sem například rozsáhlá práce M. Štindla – *Velká Mezeříč Františka Ignáce Konteka 1401 - 1723*⁵³, Jaromíra Kotíka – *Velké Meziříčí, procházka jedním městem Vysočiny*⁵⁴ nebo Augustina Žlábků – *Velké Meziříčí*⁵⁵.

V souvislosti s děním na Moravě a konkrétně ve Velkém Meziříčí je nezbytné všimnout si situace i v nejbližším okolí. Týká se to především Velké Bíteše⁵⁶, která stejně jako Velké Meziříčí získala od pana Lacka plná městská práva. Literatura k dějinám Velké Bíteše je v tomto směru opět velice stručná a poskytuje tedy minimum podkladů ke zkoumanému období. Bude nás zajímat také nedaleký městyš Meřín⁵⁷, který kromě škod způsobených válkami mezi markrabaty Joštem a Prokopem, získal některá privilegia. Především pro následující kapitolu bude významná literatura týkající se města Jihlavy, jejichž autorem není nikdo jiný než František Hoffmann⁵⁸. Města Jihlavy v tomto období se týká také práce Václava Štěpána⁵⁹, který tak napomáhá k osvětlení případu jejího slavného přepadení ze strany moravských bojových družin. K této problematice se znovu vrátím v následujícím textu.

Nyní musím navázat na předchozí kapitolu, v jejíž poslední části jsem uvedla několik informací o probíhajících válkách na území Moravy i Čech, mezi které jsem zařadila nejvýznamnější události v životě pana Lacka z Kravař. Nejdříve se tedy opět podíváme, jak probíhala situace na Moravě, posléze přejdeme k soukromým záležitostem pana z Kravař a seznámíme se tak postupně s historií města Velkého Meziříčí.

51) Karla, Pokorná. *Medřičáci v historii času : Volně zpracovaná historie lidí a lokalit ve Velkém Meziříčí a jeho okolí*. 1. vyd. Velké Meziříčí : Pokorná, 1993.

52) Augustin, Kratochvíl. *Vlastivěda moravská. II, Místopis. Vel.-Meziříčský okres*. Brno : Musejní spolek, 1907.

53) Martin, Štindl. *Velká Mezeříč Františka Ignáce Konteka 1401 – 1723*. 1. vyd. Tišnov: Sursum, 2004.

54) Jaromír, Kotík. *Velké Meziříčí : Procházka jedním městem Vysočiny*. 1. vyd. Velké Meziříčí : Městský národní výbor, 1967.

55) Augustin, Žlábků. *Velké Meziříčí*. Brno: 1969.

56) Jan, Zduba. *Velká Bíteš : Stručný průvodce starým městem*. Velká Bíteš: Jan Zduba, 2007.

57) Oldřich, Hnízdil. *Měřín 1298 – 1998: 700 let*. Měřín: Obecní úřad v Měříně, 1998.

58) František, Hoffmann. *Listy a obrazy z minulosti Jihlavy*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství Havlíčkův Brod, 1958.; František, Hoffmann. *Jihlava v husitské revoluci*. 1. vydání. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1961.

59) Václav, Štěpán. *Nový pohled na přepadení Jihlavy v roce 1402*. In *Vlastivědný sborník Vysočiny*. sv. VIII. Jihlava: Muzeum Vysočiny, 1992. s. 7 – 22.

Na podzim roku 1398 vypukly další rozbroje mezi přívrženci obou markrabat, které byly vyprovokovány ze strany Prokopa. Počátky těchto sporů je třeba hledat již v roce 1397. Tehdy Jošt získal od krále Václava IV. Horní i Dolní Lužici, ale Jošt přislíbil, že v případě jeho bezdětné smrti, případnou Branibory, Lucembursko, Lužice a alsaské fojtství Václavovi a jeho dědicům. Vztahy krále Václava IV. k markraběti Joštovi se rychle změnilly a na území Lužice se snažil prosadit Prokop. Brzy se bojiště přeneslo na území Moravy. Nějaký čas se bojovalo také v Čechách, kde proti králi znovu povstali někteří páni, k nimž se později přidal také sám markrabě Jošt. V roce 1399 Václav IV. jmenoval Prokopa zemským hejtmanem. Ten ve stejné době požadoval po olomouckém biskupovi Janu Mrázovi, aby mu dal k užívání všechny své biskupské majetky. Biskup se tomuto požadavku vzepřel, ačkoliv za své dosazení vděčil jak králi Václavu IV., tak markraběti Prokopovi. Prokop a jeho straníci se vzápětí ocitli pod hrozbou interdiktu. Biskupské majetky se nacházely především na severovýchodní a střední Moravě. Osoby, které toto území napadaly, byly exkomunikovány. Mezi ně ovšem nepatřil Lacek z Kravař, který opět stanul na straně Joštově. Jak uvádí Václav Štěpán: „*Lacek z Kravař vedl se Zikmundem jednání jménem olomouckého biskupa Jana Mráze, který se nyní rovněž octl v táboře Prokopových odpůrců.*“⁶⁰ Pan Lacek se Zikmundem jednal ve věci obrany majetků olomouckého biskupství.⁶¹

Prokopovi se podařilo zmocnit se Znojma a Jemnice. Jošt uzavřel roku 1400 v Jihlavě další spojení proti Prokopovi s králem Zikmundem, předákem panské jednoty Otou z Bergova a litomyšlským biskupem Janem Železným. Také král Zikmund zasahoval do válečných událostí na Moravě a to mu přineslo určité zisky. Ve stejném roce došlo k sesazení Václava IV. z trůnu římského krále.⁶²

Ponechme na chvíli stranou stále se vyhrocující události na území Moravy i Čech a podívejme se, co se toho času dělo s panem Lackem. Vzhledem k nepokojům na Moravě byl zřejmě pracovně vytížen.

Ke konci 90. let jej navíc zasáhla další ztráta. Zemřel jeho druhorozený syn Drslav a v říjnu 1398 rovněž jeho bratr Beneš z Kravař. Po bratrovi Lacek zdědil Fulnek a Bílovec.⁶³

60) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*, 1993, roč. 112, č. 1. s. 11.

61) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 267 – 275.

62) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 274 – 275.

63) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup. *Časopis matice moravské*: s. 237.

Roku 1399 neštěstí v rodině pokračovalo smrtí Lackova synovce Jana z Kravař, dědice Beneše z Kravař. Lacek a pozůstalá vdova po Janu z Kravař, Eliška z Hradce, byli nyní povinni ujmout se jeho nezletilého syna Beneše a správy statků Šternberku u Telče, Moravského Krumlova, Bílkova u Dačic. Toto poručnictví však Lackovi přineslo v následujících letech nemalé problémy. Dostal se do rozepře s pány Hradce, neboť ti si nárokovaly některé statky, které spočívaly pod Lackovou správou. Jednalo se zejména o Šternberk a Bílkov.⁶⁴

Rok 1398 je významným mezníkem v dějinách obce Velké Meziříčí. Zemřel Jan z Meziříčí, Lackův dlouholetý přítel, který byl, jak už jsem uvedla výše, také přívržencem Jošta a v tu dobu působil vojensky v Itálii. „*Když zemřel Lackův přítel Jan z Meziříčí, přijal Janův synovec Jindřich z Meziříčí pana Lacka na spolek na všechny své statky, což bylo vloženo do zemských desk v lednu 1399. Lacek měl pouze pojistit věno ve výši 400 kop grošů Jindřichovým sestram⁶⁵, pokud by se provdaly. Spolek měl pozbyt platnosti pouze v případě, kdyby se vrátil Jindřichův bratr Jan, kterého touha po dobrodružství a rytířských skutcích zavála „do krajin lombardských neboli do Itálie“.* Ale tato smlouva, jakkoliv slibná, protože Jindřich vládl rozsáhlými statky v Pooslaví, nedošla zatím svého naplnění. Pan Lacek ale nyní do sféry svých zájmů tuto oblast zařadil, lépe řečeno navázal na přátelství, které choval k Janovi st. z Meziříčí.“⁶⁶ Tato událost má nesmírný význam, neboť od této chvíle můžeme datovat příchod pana z Kravař do města.

Po Jindřichově smrti někdy v této době držel celý majetek Lacek společně s Janovou dcerou Anežkou z Meziříčí. Do spravování tak získal městečko Mohelno s tvrzí a třemi vesnicemi, Náměšť nad Oslavou, Bíteš s jedenácti vesnicemi a především tedy hrad a město Velké Meziříčí s městečkem Tasov a dalšími třiceti vesnicemi⁶⁷

Převzetí těchto statků se mu však zkomplikovalo zásahy Prokopových přívrženců. Tomáš Baletka ve své knize hodnotí jednu událost, která byla v předchozím bádání chápána poněkud odlišně. Jedná se o údajné obsazení městečka Mohelna Levem z Náchoda kolem roku 1400. Baletka uvádí, že podle Františka Dvorského Leva z Náchoda držel Mohelno celých devět let, zatímco on s tímto tvrzením nesouhlasí na základě nedostačujících pramenů.⁶⁸

64) Václav Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s. 12 - 13.

65) Anně a Anežce z Meziříčí.

66) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 198.

67) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 200.

68) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 200.

O obsazení Mohelna píše rovněž Václav Štěpán, který tuto informaci převzal od Františka Dvorského. Štěpán k útoku Leva z Náchoda dodává: „*Jeho druh Jan Sokol z Lamberka pustošil Lackovy statky nevybíravým způsobem.*“⁶⁹

Stěží dnes můžeme posoudit, jestli k obsazení Mohelna skutečně došlo či ne. Jistí si však můžeme být při hodnocení podobného případu, který se odehrál v Náměšti nad Oslavou. Všechny prameny se shodují, že v této době došlo k obsazení Náměště Leopoldem Krajířem z Krajku, který byl přívržencem markraběte Prokopa. Zajímavá je také skutečnost, že Leopold Krajíř z Krajku se stal manželem Anny z Meziříčí, které Lacek potvrdil slíbené věno.⁷⁰ Podle toho se Tomáš Baletka⁷¹ domnívá, že by jednou z příčin, která vyprovokovala nepřátelství mezi Lackem a Leopoldem Krajířem z Krajku, mohlo být případné Lackovo otálení s vyplacením věna.

Původ těchto rozbrojů mezi oběma pány ale jistě spočívá také v protichůdném postavení obou z nich ve válkách mezi moravskými markrabaty. Boje o Náměšť se vlekly dlouhou dobu a Leopold Krajíř z Krajku této základny využil ke svým nájezdům do okolí.

Na území Moravy se v letech 1401 – 1402 stále ještě bojovalo. Kvůli agresi Prokopových straníků uzavřeli 1401 „*opavský vévoda Přemek, olomoucký biskup Jan Mráz, zástupci olomoucké kapituly, Erhart z Kunštátu, pan Lacek a pan Petr z Kravař a Plumlova*“⁷² spolek.

Mezitím se do českomoravských poměrů opět vmísil Zikmund, který přišel s návrhem, aby se sesazený Václav IV. nechal v Římě korunovat na císaře, zatímco Zikmundovi by připadla vláda nad Čechami. Zikmund přišel také s návrhem, jak učinit přítrž bojům mezi Joštem a Prokopem. Tedy podle něj se měl Prokop vzdát svých statků v Čechách a na Moravě a Václav jej měl za to odškodnit udělením svídnického a javorského vévodství. Ovšem plán na usmíření se neuskutečnil a Morava byla i nadále drancována.⁷³

Jaroslav Mezník upozorňuje ve své práci na sebevědomé vystupování markraběte Prokopa, který si na Moravě začal v některých situacích počínat suverénně a bez souhlasu krále Václava IV. Dle jeho mínění se tak stalo například v roce 1402, kdy udělil městečku Měřínu privilegium konat týdenní trh a to zcela bez souhlasu krále.⁷⁴

69) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s. 12.

70) Tamtéž

71) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 200.

72) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 201.

73) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 279.

74) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 279.

Městečko Měřín se nachází nedaleko Velkého Meziříčí a patrně bylo postiženo útoky Prokopových vojsk na Velkou Bíteš a Velké Meziříčí, které se uskutečnily ještě roku 1399. „Následujícího roku bylo zpusťošeno měřínské probošťství. Proto r. 1402 markrabě Prokop udělil měšťecku Měřínu týdenní trh na každý úterek a odůvodňoval své obdarování tím, že alespoň poněkud chce obyvatelstvu nahradit škody a zpusťošení zaviněné posledními válkami a rozbroji.“⁷⁵

Z těchto záznamů můžeme usuzovat, že se konflikty mezi Lackem z Kravař a Prokopovými přívrženci, zejména boje o Náměšť, výrazně dotkly také širokého okolí. S informacemi, které by potvrdzovaly jakoukoliv bojovnou činnost Měřína proti Velkému Meziříčí, jsem se však neseťkala. Proto se domnívám, že toto nedaleké měšťečko se do sporů nezapojovalo. Navíc je tu také skutečnost, že s udělením práva konat týdenní trh souhlasil rovněž markrabě Jošť. „O dva roky později markrabě Jošť v privilegii stejně znějícím potvrdil znovu obdarování i jeho odůvodnění.“⁷⁶ Je možné, že pokud by měřínšťí Velkému Meziříčí nebo samotnému panu Lackovi z Kravař nějak škodili, markrabě Jošť by tato práva nepotvrdil.

Morava, a v tomto případě především okolí Velkého Meziříčí, byla za válek mezi markrabaty opravdu značně drancována. „V roce 1401 mezi Meziříčím a Tasovem zvítězilo vojsko okolní šlechty nad uherským vojskem, které se vracelo z Čech přes Moravu a působilo cestou mnoho škod.“⁷⁷ Také tato událost je dokladem neustálého hrozícího nebezpečí.

Právě roku 1402 docházelo na tomto území k největším bojům. Již o rok dříve uzavřeli opavský vévoda Přemek, olomoucký biskup Jan Mráz, Erhart z Kunšťátu, Lacek z Kravař a další moravšťí páni, spolek proti markraběťi Prokopovi. V noci z 19. na 20. února 1402 se pak odehrála dramatická událost, která se zapsala do dějin města Jihlavy. Jan Sokol z Lamberka a Zikmund z Křižanova se pokusili zmocnit se Jihlavy násilím.⁷⁸

Měšťo Jihlava stálo pevně na straně Jošťa. „Jošť se ve svém zápase opíral především o moravská měšťa, zatímco na straně Prokopově bojovali kromě příslušníků některých panských rodů mnozí z drobných zemanů, jejichž statky byly ohrožovány měšťanskými penězi. Nepřátelský poměr jihlavských měšťanů vůči četným jejich drobným šlechtickým sousedům jen utužoval svazek s Jošťem a posiloval nepřátelství k Prokopovi a jeho spojencům.“⁷⁹

75) Oldřich, Hnízdil. *Měřín 1298 – 1998: 700 let*: s. 10.

76) Tamtéž

77) Libor, Pišín. *Velké Meziříčí: Historie a současnost*: s. 9 – 11.

78) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 279 – 280.

79) František, Hoffmann. *Jihlava v husitské revoluci*: s. 162.

Již v těchto letech probíhaly útoky družin lapků a šlechty na Jihlavu. Nejznámější je však již zmíněná událost z roku 1402.

Podle Václava Štěpána⁸⁰ se přepadení uskutečnilo z iniciativy markraběte Prokopa, který nebyl spokojen s výsledky mírového jednání mezi králem Václavem IV. a Zikmundem v Hradci Králové v únoru 1402. Jaroslav Mezník⁸¹ se k tomuto tvrzení nevyjadřuje příliš pozitivním tónem, ale uznává, že jej nelze jednoznačně vyvrátit. Dle něj se jednalo o samostatnou akci panských bojových družin.

Markrabě Prokop se snažil dobytím Jihlavy rozšířit svoji moc. Jihlava patřila k nejvýznamnějším moravským městům díky svým stříbrným dolům a rozvíjejícímu se obchodu i řemesel.

Dochované záznamy dokazují, že Jihlava nebyla prvním městem přepadeným v noci Prokopovými pověřenci. Stejným způsobem získal Prokop Znojmo a Jemnici, ke které mu dopomohl Zikmund z Křižanova sídlící na Rokštejně nedaleko Jihlavy. Zikmund z Křižanova tedy patřil k jeho nejschopnějším bojovníkům a stratégům. Útok na Jihlavu však vedl Jan Sokol z Lamberka, který se mu osvědčil již v minulosti. Jan Sokol měl své opěrné body na hradě Lamberku u Náměště nad Oslavou a dalších hradech a tvrzích. Mezi jinými to byly například Heraltice u Třebíče nebo Stránecká Zhoř rozkládající se v okolí Velkého Meziříčí. Útok na Jihlavu byl zahájen krátce po půlnoci 20. února 1402. Ozbrojení žoldněři pronikli za hradby města a skupina vedená Janem Sokolem z Lamberka se skryla v minoritském klášteře. Než však mohlo být město dobyto, celý plán byl předčasně prozrazen. Příčinu prozrazení kronikáři neuvádějí. Existují dvě nepodložené verze. První z nich vypráví, že útok odhalila jakási žena hledající před hradbami krávu. Verze druhá, ta pravděpodobnější, zpravuje o odhalení připravované akce bdícím minoritou. Dodnes se v minoritském kostele nechází nástěnná malba připomínající zázračné odhalení hrozícího nebezpečí. Jihlavští se ubránili, ale za vítězství zaplatili životem čtyři obyvatelé.⁸²

Se Zikmundovými zásahy do poměrů v českých zemích a jeho snahou zmocnit se co největšího území, byl nespokojen také král Václav IV. Rozepře vyvrcholily Václavovým zajetím v březnu 1402. Brzy po něm padl do moci Zikmunda také markrabě Prokop, který

80) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s. 15.

81) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 280.

82) Václav, Štěpán. Nový pohled na přepadení Jihlavy v roce 1402. In *Vlastivědný sborník Vysočiny*: s. 7 – 22.

mezitím vedl jednání s Ruprechtem Falckým, následníkem Václava IV. na římském trůnu. Zikmundova vláda v Čechách se setkala s hlasitou nespokojeností. Jeho počínání, včetně prodeje Nové Marky Braniborské řádu německých rytířů v roce 1402, pobouřila také markraběte Jošta, neboť si na prodané území kladl dědické nároky. V této chvíli se markrabě Jošt, který dosud stál po boku krále Zikmunda, přidal na stranu lidu a postavil se proti němu.⁸³

Ještě roku 1401 zemřela vdova po Petrovi ze Šternberka, sestra markrabat Jošta a Prokopa, kněžna Anna. Lacek se pak ujal panství Šternberk, Odry a získal také dům v Olomouci. Část panství Šternberk měl podle závěti předat svému příbuznému Petrovi z Kravař a Plumlova, ale nakonec si celý majetek přivlastnil. Podle Václava Štěpána⁸⁴ se tak událo v následku Petrova příklonu na stranu zajatého krále Václava IV. a markraběte Prokopa. Tak se začaly rýsovat konflikty mezi Lackem a Petrem z Kravař a Plumlova, které se následně táhly ještě mnoho let.⁸⁵

Brzy panu Lackovi nastaly také finanční problémy způsobené jmenováním jeho synovce Lacka (II.) z Kravař na olomouckým biskupem v roce 1403, jelikož pan z Kravař byl poručníkem svého synovce a musel za něj tudíž splácet některé dluhy.⁸⁶

Je pravděpodobné, že v záležitostech mezi Zikmundem a markrabětem Joštem, stanul pan Lacek tradičně na straně Jošta. Zikmundovy zásahy do českých poměrů jistě nepřinesly nic dobrého. Již roku 1402 obléhal Kutnou Horu, ale tím jeho krutovláda zdaleka nekončila. Brzy se králi Václavu IV. podařilo uniknout ze zajetí a proti Zikmundovi se začala formovat silná koalice. Václav IV. navíc navázal kontakty s polským králem Vladislavem. Roku 1404 Zikmund svůj útok zopakoval, ale tentokrát se jeho cílem stalo jihomoravské město Znojmo.⁸⁷

O činnosti pana Lacka není mnoho zpráv, a můžeme proto pouze předpokládat, že se některých jednání účastnil. Za důkaz toho snad lze považovat obdarování, kterého se mu v této době dostalo od samotného Jošta. Lacek získal panství Hoštejn, Tršice a hrad Hluboký se stal jeho dědičným majetkem.⁸⁸

Následná jednání přispěla k vyřešení komplikovaných rozporů na území českých zemí a především k uklidnění situace na Moravě. Český král Václav IV. roku 1404 uzavřel v Českých Budějovicích mír s rakouským vévodou Vilémem Habsburským, který po smrti

83) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s. 15.

84) Tamtéž

85) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 202 – 203.

86) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 203.

87) Tamtéž

88) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s. 16.

Albrechta IV. převzal regentství v Rakousích. Tím byly obnoveny dědické smlouvy mezi Lucemburky a Habsburky a z dědictví byl vyčleněn Zikmund. Roku 1405 došlo k úmluvě mezi rakouským vévodou Vilémem a markrabětem Joštem a téhož roku byl uzavřen mír se Zikmundem. Následně byl ze zajetí propuštěn také markrabě Prokop, který ale brzy poté umírá.⁸⁹

V době, kdy se v Českých Budějovicích vedla jednání, měl pan Lacek plné ruce práce ve věci sporů s pány z Hradce, které bylo nutno vyřešit, neboť se táhly již od roku 1399, kdy Lacek získal do své správy statky Šternberk u Telče a Bílkov u Dačic. Tak byly 15. listopadu 1404 sporné hrady Šternberk a Bílkov prodány Oldřichovi z Hradce.⁹⁰

Na Moravě byly boje ukončeny smírem z roku 1405. Od této chvíle již Zikmund do českých záležitostí nezasahoval. Avšak ani v následujících letech zde nevládl naprostý klid a mír. Nadále se bojovalo na hranicích s Rakouskem. Nebyly to ovšem boje panovníka proti Rakousku, ale jednalo se o vpády moravských šlechtických bojových družin za účelem získat některá území. Podobná situace se projevovala také ve střední Moravě. Přitom se jednalo zejména o družiny pánů Erharta z Kunštátu a ze Skal a Jana Sokola z Lamberka.⁹¹

O činnostech těchto bojových družin se zmíním ještě později v souvislosti s jihlavskými trestními zápisy, neboť velkou měrou přispívaly k rozvracení míru na Moravě a škodily tak svému okolí.

Nyní se objevila snaha obnovit v zemi spořádaný život. Někdy kolem roku 1405 došlo k sepsání dalšího landfrýdu⁹², o němž se dochovaly pouze zápisy v pŕihonech a nálezech zemského soudu. Provoz zemských sněmů a soudů byl obnoven. Nejdříve zasedal od roku 1405 soud v Olomouci a o rok později započal ve své práci také brněnský soud. U obou zasedání byl přítomen pan Lacek z Kravař, který měl nyní možnost vyřešit také některé své soukromé záležitosti právní cestou.⁹³

Na prvním zasedání soudu v Olomouci roku 1405 Jan ze Šumvaldu podal na Lacka z Kravař pŕihon, kvůli jeho údajně neoprávněnému držení Tršic. Tršice Lacek dostal od samotného markraběte Jošta, který pravděpodobně přehlédl majetková práva těchto pánů ze Šumvaldu. Další komplikace panu Lackovi nastaly vlivem jeho příbuzného Petra z Kravař a Plumlova. Ten podal na Lacka pŕihon, že drží neoprávněně již pět let hrad a město Šternberk,

89) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 284.

90) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s. 17; Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 204.

91) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 284 – 294.

92) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 294 – 295.

93) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 205 – 206.

hrad a město Moravský Beroun a město Dvorce. Tento spor nabyl velkého významu, neboť se jednalo o jedno z největších panství na Moravě. Určité výdaje přineslo panu z Kravař, jak jsem se zmínila výše, jmenování jeho synovce, rovněž Lacka z Kravař, olomouckým biskupem. Ten převzal biskupství v poměrně zchátralém a zadluženém stavu a ze všech sil se je snažil obnovit s pomocí svého strýce. Náš pan Lacek z Kravař se kvůli podpoře olomouckého biskupa dostal také do sporu se Závišem z Vikštejna týkajícím se hradu Šostýna. Pravděpodobně Závišovi z Vikštejna hrad vrátil. V březnu 1406 koupil Lacek od Václava Ruse z Doloplaz městečko Újezd, vsi Smolnov, Kozlov a Čermné a naopak Václavu Rusovi z Doloplaz postoupil Tršice. Majetkových transakcí pana z Kravař bylo opravdu hodně. Dále například prodal svůj dům v Olomouci jistému Maršíkovi z Radovesic, který zdědil po zesnulé kněžně Anně, vdově po Petrovi ze Šternberka. Podpora svého synovce na pozici olomouckého biskupa se mu brzy vyplatila, neboť od něj získal právo volně nakládat se svými manskými statky v oblasti olomouckého biskupství.⁹⁴

V těchto letech byl pan Lacek z Kravař stále ještě katolické církvi pozitivně nakloněn. Jakýmsi prostředkem proklamace vlastní prestiže a také způsobem, jak zajistit sobě a svým nejbližším odpustky, byla činnost donátora.

Tak v průběhu konání brněnského sněmu roku 1407 učinil pan Lacek obdarování pro kostel sv. Petra v městečku Tasov, které se rozkládá jen nedaleko od Velkého Meziříčí. „*Pro tasovský kostel sv. Petra přitom Lacek učinil donaci, jejíž schválení podléhalo markraběti Joštovi. Ten poslal k zemským deskám Viléma z Pernštejna a Jana z Lomnice, aby provedli vklad Lackova darování. Oltářníci u oltáře sv. Barbory v tasovském kostele sv. Petra dostali ve vsi Jablonné na třech lánech, dvou podsedcích a dalším příslušenství polovinu výnosu královské berně, jejíž druhou část si Lacek vyhradil pro sebe, rovněž si vyhradil pro sebe a své nástupce prezentační právo k oltáři, tak aby vždy patřilo k panství pánů na Velkém Meziříčí.*“⁹⁵

Zajímavý je také případ týkající se Velkého Meziříčí, který se odehrával u tohoto brněnského soudu. Panu Lackovi vyvstaly další komplikace v záležitosti útoků stoupenců zesnulého markraběte Prokopa, tedy především Leopolda Krajíře z Krajku, Jana Sokola z Lamberka ad. Také Lackova strana se snažila útoky opětovat. Na zasedání brněnského soudu byl vznesen na pana z Kravař půhon podaný již v roce 1406 Prokopem

94) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s. 17 - 19; Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 205 – 208.

95) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 210 - 211.

Schenkwithzerem. Lacek a Jan z Lichtenštejna uskutečnili útok na statky pánů z Lipé v blízkosti Moravského Krumlova. Moravský Krumlov páni z Lipé prodali pánům z Kravař, ale stále zůstávaly v jejich držbě okolní statky.⁹⁶

Prokop Šenkvicara vinil pana Lacka: „*třebaže měl učiněn stupek (neboli spolek) s panem Jindřichem z Meziříčí (v deskách ovšem nezaznamenaný), Lackovi úředníci Prokopovi pobrali v Lidměřicích pšenici, oves, koně, krávy i drobný majetek [...]*“.⁹⁷

Hlavním viníkem tohoto útoku byl pravděpodobně Lackův úředník z Velkého Meziříčí, který se měl dostavit před soud a z protiprávního činu se zodpovídat. K tomu ale nakonec nedošlo. Náhradou za škody způsobené tímto loupežným činem měl být Prokop Schenkwithzer odškodněn 4 lány půdy v Lanicích, které patřily Lackovi z Kravař. Ten ale výrok odmítl a jednání bylo prozatím odloženo.⁹⁸

Ještě v roce 1406 zemřel Lackův druhý synovec Vok. Zůstali po něm sirotci, jejichž poručníky se stali Předbor z Cimburka a Lacek z Kravař, který tak získal do správy území Štramberk a Rožnov. Na zasedání olomouckého soudu v roce 1407 se vyřešil spor mezi Lackem a Petrem z Kravař a Plumlova, který se nakonec stal novým majitelem panství Šternberk.⁹⁹

V této době, stejně jako v roce 1405 na zasedání olomouckého soudu, podal Jan ze Šumvaldu další půhon na Lacka z Kravař a Petra z Kravař a Plumlova, který se opět týkal neoprávněného držení panství – tentokrát ne Tršic, ale hradu Brníčka. Díky podpoře samotného markraběte Jošta se však panu Lackovi podařilo sporné jednání odložit.¹⁰⁰

Z těchto případů je zřetelné, že obnova zasedání zemských sněmů a soudů přinesla panu z Kravař nemalé komplikace a zaručeně mnoho práce. Obdarování, kterých se mu dostalo za válek mezi markrabaty Joštem a Prokopem, s sebou nepřinášela pouze zisky, ale v mnohých případech také velké výdaje, které byly výsledkem jednání těchto soudů.

Rok 1407 donutil pana z Kravař k větší výbojné aktivitě za účelem ochrany vlastního majetku. Jak jsem již uvedla výše, Lackova Náměšť byla od počátku 15. století obsazena vojsky Leopolda Krajíře z Krajku, manžela Anny z Meziříčí, který odtud podnikal vpády do okolních obcí.

96) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s. 19 - 20.

97) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 211.

98) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s. 20.

99) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s. 19.

100) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s. 20.

Roku 1407 Lacek zbudoval silné vojsko, k němuž se připojili také obyvatelé měst Velkého Meziříčí a nedaleké Velké Bíteše. Náměšťský hrad v průběhu roku vojsko dobylo zpět, načež byl Leopold Krajíř z Krajku vyhnán.¹⁰¹

Podle Václava Štěpána¹⁰² se Lacka z Kravař snažil podpořit markrabě Jošt, který na přelomu roku 1405 a 1406 zahájil obléhání hradu, ale v této době ještě končily všechny boje neúspěchem. Rovněž Tomáš Baletka¹⁰³ předkládá názor, že markrabě byl do této akce zapojen a po ukončení výbojů se snažil o vyjednání příměří s Leopoldem Krajířem.

Podpora Lacka z Kravař v bojích o Náměšť nad Oslavou se meziříčským a bítešským měšťanům vyplatila, neboť v následujících letech se jim dostalo významného obdarování, o kterém se v zápětí dozvíme více. Tyto časy přinesly panu Lackovi, kromě několika zmiňovaných půhonů u olomouckého a brněnského soudu, některých nečekaných výdajů a nakonec zdárného boje o Náměšť, úspěch v podobě postupu do vyššího úřadu.

Roku 1407 se Lacek stal, po Janu Krušinovi z Lichtenburka, na doporučení markraběte Jošta hofmistrem dvora krále Václava IV. a stal se členem královské rady. Po brzké Krušinově smrti, v tomtéž roce, po něm převzal také úřad nejvyššího purkrabího. „*Účastnil se pak nejen zasedání českého zemského soudu, ale vystupoval aktivně též u dvorského soudu a jeho prostřednictvím byla tlumočena do královské kanceláře panovníkova vůle.*“¹⁰⁴ Pan z Kravař tak představoval ztělesnění největšího podílu na výkonné moci v české zemi.¹⁰⁵

V roce 1408 zemřel Lackův synovec Lacek III., který v posledních letech svého života působil jako olomoucký biskup. Lacek byl nyní povinen ujmout se správy pozůstalých statků a také svého nezletilého prasynovce Janka IV. Jičínského, o něhož se do této chvíle staral zesnulý biskup Lacek. Za účelem vyřízení těchto záležitostí odjel Lacek na své sídlo ve Fulneku. Jeho zdejší pobyt je datován dnem 26. července a spolu s ním se zde zdržovala Anežka z Meziříčí, Petr Strážnický z Kravař a jeho zeť Albrecht ze Šternberka.¹⁰⁶

Na hradě Fulneku Lacek z Kravař a Anežka z Meziříčí udělili měšťanům Velkého Meziříčí a Velké Bíteše dvěma listinami za pomoc při obléhání hradu v Náměšti nad Oslavou městské právo a odúmrť. Roku 1409 potvrdil obě privilegia markrabě Jošt a 20. února 1417 tak učinil

101) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 211 – 212; O dobytí Náměště také: Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 51 – 52.

102) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s. 21.

103) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 211 – 212.

104) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 212.

105) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s. 21 -22.

106) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 213.

král Václav IV.¹⁰⁷ Díky Lackovi z Kravař se Velké Meziříčí stalo jedním z nejvýznamnějších poddanských měst na území markrabství moravského.

Tomáš Baletka¹⁰⁸ potvrzení obou listin markrabětem Joštem datuje do roku 1410. Stalo se tak v Polné při jeho cestě do Prahy za posouzením Viklefových spisů, jež zabavil arcibiskup Zbyněk Zajíc z Házmburka.

Vedle Velkého Meziříčí „dosáhla Bíteš všech městských výsad dosažitelných v rámci poddanského vztahu. Město užívalo práva várečného, týdenního trhu a zřejmě i svévolně bez královského udělení trhu výročního.“¹⁰⁹

Právo odúmrti znamenalo, že si město nyní může klást nároky na majetek zemřelého, který po sobě nezanechal dědice. Městské právo se ve Velkém Meziříčí, stejně jako v jiných městech, vyvíjelo postupně. Udělením plných městských práv ale získalo na větším významu. K tématu městských práv se vrátím ve třetí kapitole, která se bude týkat právní struktury města Velkého Meziříčí a zápisů ze zasedání soudů v tomto městě a v Jihlavě.

107) O udělení plných městských práv: Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 52.

108) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 216.

109) Jan, Zduba. *Velká Bíteš : Stručný průvodce starým městem*: s. 37.

2.4. Pan Lacek jako příznivec myšlenek Mistra Jana Husa

Nyní se podívejme, jaké zásadní změny přinesl Lackovi z Kravař v jeho životě postup do vysokých úřadů a s ním související příchod do pražského prostředí.

Úřady, které pan Lacek zastával, znamenaly také jisté povinnosti. Tak se ke konci léta musel zúčastnit dobývání hradu Königstein v Míšeňsku, který rok předtím (1407) obsadil vévoda Vilém. Výprava proběhla úspěšně. Roku 1409 se již účastnil zasedání brněnského soudu, kde se pokoušel uskutečnit některé deskové vklady. S jeho manipulací plně nesouhlasila Anežka z Meziříčí, se kterou byl stále ještě svázán ve spolek. Nakonec se však Anežka musela jeho rozhodnutím podvolit.¹¹⁰

V roce 1409 Lacek uzavřel spolek na statek Mohelno, který se týkal také Anežky z Meziříčí.¹¹¹ Neshody patrně probíhaly kvůli Lackově následné manipulaci s tímto majetkem, ale také kvůli jiným majetkovým přesunům spadajícím do oblasti meziříčského panství. *„K panství náležely dva hrady, jedna tvrz, čtyři městečka a zhruba 44 vesnic. Celý komplex statků však nepřestál neklidné období markraběcích válek a Lacek musel některé části odprodat.“*¹¹²

Lacek z Kravař například roku 1407 prodal ves Rudíkov Petrovi z Nárámče s podmínkou, že bude třebičskému klášteru ročně platit 3 kopy. Ves Radslavice prodal Jankovi, Šcedroňovi a Mikuláši z Bochovic. Měřinskému probošství věnoval výměnou za netínské rybníky vesnici Zhoř. Markétě z Tasova zapsal důchody z horních částí Tasova a stavební dříví z lesů. Kateřině, která byla dcerou Zbyňka ze Štíchovic, daroval na vsi Heřmanicích 10 kop věna a stejnou částku obdržela Kateřina z Jam na vsi Otradicích.¹¹³

Jednalo se tedy o součásti meziříčského panství.

V roce 1410 se Anežka z Meziříčí vzdala svého dědického práva a vstoupila do oslavanského kláštera. Touto dobou pan z Kravař také uskutečnil prodej svého statku Mohelna, ke kterému jej donutila svízelná finanční situace.¹¹⁴

V této době se počínají vyhrocovat dlouhodobé rozpory uvnitř církve. Již od roku 1408 se zásadně změnil postoj českého panovníka Václava IV. a moravského markraběte Jošta k římskému papeži Řehořovi XII. Proti oběma papežům se nyní připravoval koncil v Pise. Václav IV. a Jošt přerušili styky s římským papežem.¹¹⁵

110) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 213 - 215.

111) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 50.

112) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 51.

113) František, Dvorský. *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část II. O rodě pánů z Kravař*: s. 73.

114) František, Dvorský. *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část II. O rodě pánů z Kravař*: s. 73.

115) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 299.

V průběhu příprav koncilu v Pise navíc prosadili diplomaté Václava IV. jeho uznání za římského krále, neboť Ruprecht Falcký zůstal na straně římského papeže. Německo ale nadále uznávalo Ruprechta Falckého za římského krále až do jeho smrti v roce 1410. Pak musela následovat nová volba, protože kromě příznivců Řehoře XII. se v Německu ozvaly hlasy rovněž příznivců druhého papeže Jana XXIII. Václav IV. nyní uznal, že svého vysněného cíle nedosáhne a podpořil alespoň markraběte Jošta, který mu za to na oplátku přislíbil podporu v případě Václavovy snahy získat císařskou korunu v Římě. Mohučský arcibiskup Jan, kolínský arcibiskup Fridrich, český král Václav a saský vévoda Rudolf II. zvolili za římského krále Jošta (navíc sám Jošt měl jeden hlas jako braniborský kurfiřt). Stoupenci papeže Řehoře XII. si však zvolili za římského krále Zikmunda. Nastala nelehká situace, protože tu na čas byli tři panovníci užívající titulu římského krále.¹¹⁶

Tak se rozkol v samotné církvi stal i rozkolem v politice českých a německých zemí. Ke konci prvního desetiletí 15. století se navíc objevuje kritika církevního zřízení v podobě reformních spisů Jana Viklefa.

Pražský arcibiskup Zbyněk Zajíc z Házmburka byl odhodlán nechat Viklefovy spisy spálit, ale Václav IV. mu domlouval, aby počkal do Joštova příjezdu do Prahy, neboť on měl spisy posoudit.¹¹⁷ K této chystané akci jsem výše uvedla s ní související Joštovu cestu do Prahy přes Polnou, kde patrně došlo k jeho potvrzení listin udělujících plná městská práva Velkému Meziříčí a Velké Bíteši. V průvodu Jošta cestoval spolu s ním také Lacek z Kravař.

Rady krále Václava IV. Zbyněk Zajíc z Házmburka neuposlechnul a spisy spálil 16. července ještě před příjezdem markraběte, který je měl posoudit. Následoval postup papežské kurie vůči M. Janu Husovi, který se měl dostavit před papežský soud. Prahu měl opustit také Husův druh M. Jeroným Pražský, jehož pobyt je v období přelomu července a srpna doložen na Lackově hradě ve Velkém Meziříčí.¹¹⁸

Pobyt Jeronýma Pražského ve Velkém Meziříčí lze považovat za přímý důkaz Lackovy náklonnosti již v době počínajícího působení M. Jana Husa.

Lacek z Kravař se s myšlenkami M. Jana Husa seznámil po svém nástupu do nových funkcí u královského dvora. Tehdy začal navštěvovat jeho kázání. O špatném stavu církve se pan Lacek zřejmě přesvědčil díky svému synovci Lackovi, olomouckému biskupovi, kterému mnohokrát vyjádřil finanční podporu. Navíc se ukázalo, že jeho synovec zemřel roku 1408 na

116) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 301.

117) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 299.

118) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 216.

následky otravy a rovněž tato skutečnost mohla Lacka přivést k uvědomění si zkažené morálky uvnitř církve. Novým biskupem se po Lackovi stal Konrád z Vechty.¹¹⁹

Mistra Jana Husa, který byl pod klatbou arcibiskupa, hájil král Václav IV. a královna Žofie, ale také Lacek z Kravař, Petr Strážnický z Kravař a další. Toho času pan z Kravař získal panství Choceň, jež mu dala jistou základnu na území Českého království. Brzy se mu však dostalo ještě významnějšího zisku. 18. ledna 1411 zemřel ve svém brněnském sídle markrabě Jošt. Proto král Václav IV. zprostil Lacka úřadu českého nejvyššího purkrabího a následně jej jmenoval moravským zemským hejtmanem. Až do roku 1412 si Lacek zachoval navíc úřad nejvyššího hofmistra, který mu dával možnost bedlivě sledovat politické poměry v Čechách.¹²⁰

Na jaře roku 1414 došlo k nové válce Poláků s řádem německých rytířů, jíž se pan Lacek osobně účastnil. Výsledkem bylo dojednání dvouletého příměří a vojsko se ještě toho roku vrátilo domů. Teprve po návratu se pan z Kravař dozvěděl o zajetí Mistra Jana Husa v Kostnici.¹²¹

Tato událost přiměla pana Lacka seznat spolu s Čeňkem z Vartenberka 13. února na hrad ve Velkém Meziříčí přední pány markrabství moravského, aby jednali o Husově záležitosti. A čeští šlechtici, plní obav vydat se hájit kazatele do Kostnice osobně, sjeli se na meziříčském hradě v hojném počtu. V důsledku schůze šlechty a panstva byl sepsán protest proti Husovu uvěznění, který byl následně odeslán králi Zikmundovi do Kostnice. Druhý stížný list, který protestoval proti postupům koncilu při výslechu, byl sepsán při zasedání v Brně 8. května 1415. A do třetice 12. května 1415 odešel protest nesoucí pečetě 250 českých a moravských pánů z Prahy. Protesty proti Husovu uvěznění k ničemu nevedly, neboť byl 6. července 1415 upálen jako kacíř. Tato událost podnítila nejvýznamnější státnický počín pana Lacka, totiž sepsání protestního listu proti Husovu upálení. Dne 5. září 1415 list zpečetilo 452 českých a moravských pánů. Všichni tito pánové byly následně pozváni koncilem do Kostnice a král Zikmund dokonce vyhrožoval křížovou výpravou proti odbojným šlechticům. Tak se pan z Kravař ocitá v čele moravské části nově vzniklého husitského svazu. V září 1415 byl z Kostnice odeslán list, v němž se Lackův přítel Jeroným Pražský zřiká myšlenek Mistra Jana

119) Václav, Štěpán. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*: s.22-23.

120) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 216-217.

121) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 219 - 220.

Husa. Zda-li byla zpráva doručena svému adresátovi není jisté. Jeroným Pražský byl i navzdory svého zřeknutí se kacírských myšlenek v Kostnici popraven.¹²²

Další vývoj počátečních náboženských bouří se již pana Lacka nedotknul. Rok 1416 byl posledním rokem jeho života. Ještě před svojí smrtí stihl urovnat spory o věno Anny z Meziříčí, manželky Leopolda Krajíře z Krajku a dcery Jana z Meziříčí. Poukázal jí 40 kop platu na vsích Hodově¹²³, Hrbově¹²⁴ a Olší¹²⁵. A v červenci provedl ještě prodej městské rychty ve Velké Bíteši.¹²⁶

Přesné datum Lackovi smrti není známo. „Podle svědectví Bartoloměje Paprockého z Hlohol v jeho Zrcadle slavného Markrabství moravského byl Lacek z Kravař pohřben v klášterním kostele fulneckých augustiniánů, kde se ještě na konci 16. století nacházel jeho náhrobek s nápisem: Anno domini 1416 obiit generosus dominus Laczko de Krawarz alias de Helfstein, qui dedit villam Bielowicze monasterio fulnecensi, etc.“¹²⁷

Skutečnost, že byl Lacek z Kravař pohřben v kostele fulneckých augustiniánů nasvědčuje tomu, že přestože byl po celý život horlivým zastáncem husitských myšlenek, nejspíše se ke konci života stal ve svých názorech umírněnější. Na druhou stranu je těžké představit si tohoto muže, který s velkou odvahou bojoval za propuštění Mistra Jana Husa z Kostnice a stejně sebejistě dosazoval utrakvistické kněze na své fary, jak nakonec upouští od svých ideálů. Stejně tak je možné, že se pohyboval někde uprostřed a že byl ve svých postojích proměnlivý. Alespoň v rámci dějin města Velkého Meziříčí, se pan Lacek choval jako pravý průkopník husitské ideologie.

Ještě v roce 1417 je Lackovo jméno zachyceno v Deskách Brněnských ve věci obdarování. Několik statků od Lacka z Kravař získal Jan z Lomnice a ves Dolní Libochvou¹²⁸ Milota z Mezříče neboli z Křižanova. Vdova, paní Markéta z Pogorelé, přijala po jeho smrti na spolek týkající se veškerých jejích statků Petra II. z Kravař a ve své závěti veškerý majetek odkázala do rukou církve. Lackova dcera Eliška provdaná za Alberta ze Šternberka se po smrti otce snažila uchovat ve své správě Helfštejnské dědictví, které přesto nakonec získal Petr ze Strážnice a jí zbyly jen Odry.¹²⁹

122) O protestních listech: Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 219 - 222; František, Dvorský. *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část II. O rodě pánů z Kravař*: s. 79 – 82; Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava 1310 – 1423*: s. 410.

123) Hodov: Nejspíše se jedná o Hodov ležící 10 km od Velkého Meziříčí ve směru na Třebíč.

124) Hrbov: Vesnice 5 km od Velkého Meziříčí

125) Olší: Zřejmě Olší nad Oslavou vzdálené 7 km.

126) František, Dvorský. *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část II. O rodě pánů z Kravař*: s. 82.

127) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 223.

128) Dolní Libochov: Nachází se 16 km od Meziříčí nedaleko Křižanova.

129) František, Dvorský. *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část II. O rodě pánů z Kravař*: s. 83.

Jak jsem již zmínila, Lacek z Kravař na svá panství dosazoval utrakvistické kněze a nejinak tomu bylo ve Velkém Meziříčí.

Zdejší kněží dosazoval Jan Rokycana. Husitské hnutí změnilo ráz města i po stránce národností. Úplně totiž vymizel německý živel, který se zde vyskytoval patrně již od jeho založení.¹³⁰

Němečtí kolonisté neosidlovali pouze pohraniční oblasti, ale soustředili se také do vnitrozemí. Na území Českomoravské vrchoviny se německá kolonizace nejvíce dotkla oblasti Jihlavy a Německého, dnes Havlíčkova Brodu. V průběhu husitských válek docházelo k počesťování těchto převážně německých měst. Z dochovaných písemných pramenů je už na první pohled patrné, že působnost německého obyvatelstva nebyla ve Velkém Meziříčí tak silná, jako v Jihlavě. Dokladem toho je městská kniha Velkého Meziříčí, kde pro toto období nacházíme zápisy buďto v latinském nebo od roku 1417 v českém jazyce. V jihlavských pramenech písemné povahy se naopak střídá němčina s češtinou a latinou. V tomto případě se jedná o Popravčí a psanecké zápisy jihlavské. Rozboru obou pramenů se budu věnovat v další kapitole. Ve Velkém Meziříčí tedy nelze předpokládat velký podíl Němců na osídlení, ale vzhledem ke krátké vzdálenosti od německé Jihlavy je třeba s určitou menšinou počítat. Navíc zde působilo několik cechů, které nabízely možnost vlastní realizace především německým řemeslníkům. Poměry mezi příslušníky obou jazykových skupin se neodrážely pouze ve správě města a obchodu, ale staly se poměrně velkým problémem církve. Kazatelé byli nuceni při své mši přednášet ve dvou jazycích, nebo v jednom místě často působili faráři dva – jeden pro českou a jeden pro německou část obyvatel.

130) Libor, Pišín. *Velké Meziříčí: Historie a současnost*: s. 11.

2. 5. Velké Meziříčí za nástupců Lacka z Kravař

Páni z Kravař vlastnili Velké Meziříčí do roku 1447. Doba správy Lackových nástupců tedy spadá do období, kdy byly husitské války již v plném proudu. Za těchto válek se Velké Meziříčí stalo opěrným bodem husitských vojsk. To už je však další kapitola v historii města, které by bylo třeba věnovat zvláštní pozornost a která by výrazně přesahovala tematický rozsah této práce. Pro zajímavost se však alespoň ve stručnosti podíváme na to, kdo další z Kravařského rodu získal po Lackově smrti panství a jaké náboženské postoje mohli s sebou do města přinést noví majitelé.

V době, kdy panství získal pan Lacek, náleželo k němu také městečko Tasov a zhruba 30 vesnic. Přestože musel několik vsí v průběhu let rozprodat, meziříčsko představovalo velký majetek. Po smrti pana Lacka byl dědicem z neznámých důvodů ustanoven jeho příbuzný Jindřich II. z Plumlova. Ten se zpočátku musel o svá vlastnická práva soudit s Annou, dcerou Jana z Meziříčí a manželkou Leopolda Krajíře z Krajku. Anna však svůj spor prohrála neboť byla již v předchozím dědickém řízení odškodněna obdarováním obcemi Hodov, Hrbov a Olší. Jindřich II. z Plumlova se ve městě často nezdržoval, svoji pozornost aktivně věnoval politice a cestování.¹³¹

V roce 1414 Jindřich podnikl cestu do Santiaga de Compostela, k významnému poutnímu místu s hrobem apoštola Jakuba.¹³² Už samotný fakt, že byl ochotný vynaložit velké finanční prostředky na tak dalekou cestu k posvátnému místu, vypovídá o jeho náboženském cítění.

Ještě před svojí cestou Jindřich Plumlovský navštívil Kostnici, kde právě probíhal koncil, a pravděpodobně se za Mistra Jana Husa přimlouval u samotného krále Zikmunda. Dokladem jeho činnosti v Husův prospěch je Mistrovo poděkování z 10. června 1415. V březnu roku 1415 dorazil pan Jindřich do Paříže a odtud se vydal ke dvoru aragonského krále Ferdinanda I. Na své cestě byl vždy chráněn glejtem a získal také oprávnění k návštěvě kastilského i portugalského krále. Jeho návrat na Moravu je doložený k červnu 1417.¹³³

Přízeň králů jen dokazuje, že Jindřich byl vysoce postaveným a váženým mužem své doby. Jeho vliv by se jistě mohl stát velkým přínosem pro reformně smýšlející část obyvatel českých zemí, kdyby se byl přidal na jejich stranu. Přes veškerou přimluvu za Mistra Jana Husa byl opak pravdou.

131) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 68.

132) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 117.

133) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 118 - 120.

Když v roce 1419 zemřel král Václav IV., Morava se náhle ocitla bez markraběte. Zikmundovi se naskytla příležitost dosednout na trůn, a té také využil. Úřad moravského zemského hejtmána do této chvíle vykonával Petr Strážnický z Kravař, jež byl nyní z funkce odvolán. Jeho místo zaujal Jindřich II. z Plumlova. Jako moravský zemský hejtman se snažil být králi Zikmundovi oporou ve válkách proti husitům. Při obraně Vyšehradu v roce 1420, jež dlouhodobě setrval v obležení husitů, byl Jindřich zraněn a následně zemřel. Spolu s ním vymřela plumlovská linie pánů z Kravař po meči. Jeho majetek pak přešel na bratrance Petra Strážnického z Kravař, jež se o rok později vrátil k funkci moravského zemského hejtmána. Tak bylo Velké Meziříčí opět navraceno do rukou zastánce reformního směru. Ještě v roce 1420 Petr Strážnický předal Velké Meziříčí svému synovi Václavovi. Netrvalo však dlouho a došlo k dalšímu zvratu v držení meziříčského panství. Zikmund Petra Strážnického přinutil, aby svého syna Václava vydědil a správa města tak připadla opět na pana Petra. Jeho pravomoci však byly omezeny dohledem poručníků, což se projevilo například při dosazování purkrabího hradu. Pozice Petra Strážnického se ovšem zlepšila, když jej Zikmund v roce 1422 ustanovil hejtmánem markrabství moravského.¹³⁴

Václav II. z Kravař a Strážnice byl nejstarším synem pana Petra. Byl zapřísáhlým husitou a vůči králi Zikmundovi vystupoval velice radikálně. Je možné, že Petr Strážnický jako příznivec utrakvismu svého syna Václava ve svých dílech tajně podporoval.¹³⁵

O tom, jak se všeobecný pocit ohrožení v období husitských válek dotknul obyvatel Velkého Meziříčí, jasně vypovídá událost z roku 1424.

Tehdy se pět pocestných pokusilo z neznámých důvodů vstoupit do města a pro lepší bezpečnost je radní dali uvěznit do šatlavy. Po několika dnech a po složení přísahy, že o svém uvěznění nebudou nikde vypovídat, byli pocestní na přimluvu samotných měšťanů propuštěni. Téhož roku se bývalí vězni do města vrátili jako členové husitské družiny a dopouštěli se zde násilí.¹³⁶

Ještě v roce 1425 meziříčští pocítili nebezpečí a nejistotu, neboť se město nevyhnulo ohrožení ze strany vojsk krále Zikmunda a Albrechta Rakouského jež se střetla u nedaleké Třebíče. V letech následujících již k takovému ohrožení nedošlo a Meziříčí zastávalo důležitou úlohu opěrného bodu husitů, při jejich útocích vedených na pomezí Moravy.

134) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 70 - 71.

135) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 270 - 271.

136) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 70.

Ke straně husitské se, neznámo za jakých okolností, navrátil Petr Strážnický a ve funkci moravského zemského hejtmána jej vystřídal Hašek z Valdštejna. Petr se zapojil do útoků proti Olomouci, proti Albrechtovi a podnikal spanilé jízdy do Rakous.¹³⁷

Naopak Václav Strážnický si vyhraněný postoj neudržel dlouho. V následujících letech se stal ve svých politických názorech umírněnější a král Zikmund mu roku 1431 Meziříčí vrátil.¹³⁸

Když husité začali vést mírová jednání s vévodou Albrechtem, svůj podíl na tom nesl také pan Petr Strážnický. Příměří uzavřené roku 1433 v Brně bylo výsledkem práce pana Petra ze Strážnice, jeho synů Václava a Jiřího, ale také Jana z Křižanova a dalších představitelů šlechty. Tato trojice nechyběla ani při uzavření landfrýdu v Brně roku 1434, jež zajišťoval mír na Moravě a uznával vévodu Albrechta za svého pána. Někdy v této době pan Petr Strážnický zemřel. Václav II. z Kravař přežil svého otce o pouhé čtyři roky a Velké Meziříčí získal mladší bratr Jiří z Kravař. Ještě před svojí smrtí vyřešil Václav společně se svým bratrem Jiřím některé soudní záležitosti. Jednání se týkalo dluhů, kterým se v období neustálých bojů nevyhnuli ani zámožní členové Kravařského rodu. Ze svého majetku pan Václav prodal Matějovi Švamberkovi ze Skříně panství Náměšť s hradem, městečko Bíteš, 14 vsí a několikero dvorů, mlýnů a rybníků. Byl to jeden z jeho posledních majetkových přesunů. Již roku 1438 vystupuje Jiří z Kravař zcela samostatně ve věci obdarování za duše Jana Meziříčského, Lacka, Jindřicha, svého otce a bratra. Meziříčskému špitálu daroval svůj vedle stojící mlýn. Jako poručníky obou objektů ustanovil radu města a purkmistra.¹³⁹

Jiří z Kravař pokračoval ve stopách svého otce a bratra, když se účastnil uzavření dalšího landfrýdu, k němuž došlo v Brně roku 1440. V dubnu stejného roku se ve Velkém Meziříčí uskutečnilo jednání, jehož výsledkem se mělo stát urovnání sporů mezi moravskými pány a Janem z Mesnpeku, kterému náleželo v této oblasti několik opěrných bodů včetně Uherského Brodu či Helfštýna. Mesnpek představoval pro své sousedy ohrožení a proto mu bylo na zasedání ve Velkém Meziříčí zakázáno nadále válčit. Pan Jiří Strážnický vlastnil Velké Meziříčí do roku 1447, kdy musel z finančních důvodů dominium prodat. Velké Meziříčí společně s městem Tasovem a 30 vesnicemi prodal Janovi staršímu z Lomnice.¹⁴⁰

137) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 266 - 268.

138) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 70 - 71.

139) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 269 - 273.

140) Tomáš, Baletka. *Páni z Kravař*: s. 273 - 276.

Tímto rokem končí pro město období pánů z Kravař přinášející s sebou řadu změn, jež ovlivnily místní společenství po stránce ekonomické, sociální i duchovní. Vlivem husitsky smýšlejících pánů města došlo ke zúžení pole působnosti dříve mocné křesťanské církve a mezi lidmi se s cílem porozumět Bibli rozšířila vzdělanost. A právě potřeba znalosti čtení a psaní šla ruku v ruce s vývojem českého jazyka. K vytlačení německého živilu došlo především v oblasti řemesla a obchodu.

Toho času se obyvatelé museli potýkat s ohrožením ze strany bojových družin působících ve službách mocných pánů či nezávisle podnikajících loupežné přepady kupců a dalších osob. Neustálá hrozba útoků dala vzniknout myšlence kvalitní ochrany města a začaly se budovat hradby. Uvnitř hradeb se utvořila uzavřená organizovaná společnost, závislá na vlastní produkci a bránící se okolním vlivům. Pro takovou společnost se velkým krokem vpřed stalo udělení plných městských práv, která Velkému Meziříčí poskytovala větší právní subjektivitu a důležitost. V následující kapitole se o městských právech, jejich vývoji i používání dozvíme více.

Pramenné materiály písemné povahy využité k posouzení právní situace Velkého Meziříčí, nabízejí možnost zkoumání zápisů po stránce jazykové, kulturní i politické. Z textu se dozvídáme, jaký jazyk se používal při provádění zápisů, kdy k soudnímu zasedání došlo a velkou výpovědní hodnotu mají texty ve věci důvodu i průběhu soudního šetření. V případě městské knihy Velkého Meziříčí se jedná o zápisy úřední povahy, tedy především smlouvy a poručenství. Také to je dokladem mentality středověké společnosti. Ze zápisů je patrné, jaký význam měly testamenty a majetková vypořádání v době nejistot a nevědomosti délky vlastního života. Trochu jiným směrem odkazují jihlavské popravčí zápisy, které mohou být přínosné pro dějiny trestního práva, ale jejich hlavní náplní je dokumentace činnosti bojových družin. V následující kapitole se budu věnovat zpracování obou pramenů, které by dle mého přesvědčení měly poskytnou zajímavý pohled na život ve Velkém Meziříčí a jeho okolí na počátku 15. století.

3. Velké Meziříčí pohledem písemných pramenů

3.1. Vývoj městského práva

Udělení plných městských práv, bylo pro Velké Meziříčí obrovským přínosem. Co ale město vlastně získalo? Jak se změnila dosavadní právní situace? Abychom mohli zodpovědět tyto otázky, musíme nejdříve pochopit jak se městské právo postupně vyvíjelo a jak fungovala správa města.

První část kapitoly bude proto vyhrazena obecnému vývoji městských práv na našem území. K této věci podal vyčerpávající výklad v třídílných svazcích Jan Kapras¹⁴¹. Je to práce obsáhlá, detailně propracovaná a vypovídá o veškerých právních záležitostech středověké společnosti. S vývojem městských práv se dostaneme také k právům samotného Meziříčí. V této části je třeba zdůraznit hrdelní právo Velkého Meziříčí, neboť právě to tvoří pojítko s ústředním městem Jihlavou. S cílem načerpat údaje o právech Velkého Meziříčí jsem se obrátila na literaturu regionální¹⁴².

Tak se postupně dostáváme i k písemným pramenům měst Velkého Meziříčí a Jihlavy pocházejících z tohoto období, o jejichž rozbor se pokusím. Nejdříve to bude městská kniha Velkého Meziříčí, která může poskytnout alespoň náznak toho, jak se probíhající politická a náboženská situace odrazila ve správě města. V části následující budou ústředním tématem jihlavské popravní zápisy, které jsou spojené se jménem Františka Hoffmanna. Hoffmann se zaměřením na bojové družiny zápisy zpracoval formou edice¹⁴³. Rovněž je autorem doprovodných článků zabývajících se působením bojových družin¹⁴⁴. Mezi jeho nejznámější díla patří neuvěřitelně všestranná práce „České město ve středověku“¹⁴⁵, ve které se zabývá veškerými faktory ovlivňujícími existenci středověkého města. Jihlava je konkrétním městem, o které Hoffmann projevil zájem.¹⁴⁶

141) Jan, Kapras. *Právní dějiny země koruny české. Díl I. Právní prameny a vývoj právnictví*. Praha: Česká grafická akciová společnost „UNIE“, 1913.

142) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*; Libor, Pišín. *Velké Meziříčí: Historie a současnost*.

143) František, Hoffmann (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*. Archiv český, sv. 38. Praha: nakladatelství Filosofie, 2000. XXXVII, 261s.

144) František, Hoffmann. *Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce*. In *Táborský archiv*, 6, 1994, s. 47 – 144.

145) František, Hoffmann. *České město ve středověku: Život a dědictví*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1992.

146) František, Hoffmann. *Jihlava v husitské revoluci*. 1. vydání. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1961; František, Hoffmann: *Listy a obrazy z minulosti Jihlavy*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství Havlíčkův Brod, 1958.

Dějínám Jihlavy věnovali svoji pozornost taktéž Jaroslav Mezník¹⁴⁷ a Václav Štěpán¹⁴⁸. Z poznatků Jaroslava Mezníka jsem čerpala již v první kapitole v záležitostech obecné historie českých zemí¹⁴⁹. Mezník se podobně jako Hoffmann zabývá otázkou příčiny husitské revoluce¹⁵⁰ a městským zřízením¹⁵¹.

Vývoj městského práva probíhal pomalu. Od 12. do 13. století u nás vznikaly svobodné osady s tržním právem a politickou samosprávou. Postupně totiž docházelo k rozkladu staré hradské soustavy, kde byli správou pověřeni královští úředníci a města přecházela do moci šlechty. Kromě dvorského práva se vytvořilo také právo zemské, jež bylo v rukou šlechty a byly pro něj zřízeny některé instituce – zemský sněm, zemský soud a byly zakládány zemské desky, do nichž se prováděly úřední zápisy. Z potřeby měst pak začalo vznikat městské právo (burgrecht).

Vývoj městského práva prošel složitým procesem. Na Moravě existovaly jakési dvě právní oblasti. Severní část se řídila magdeburským právem a nejvyšším odvolacím místem byla Vratislav. Město nižšího práva se vždy obracelo s žádostí o rozhodnutí k městu práva vyššího. Naproti tomu Velké Meziříčí spadá do oblasti ovlivněné jihoněmeckým právem, nazývaným norimberské. Každé město mělo zcela individuální práva, neboť se specifické vlivy spojovaly s konkrétními potřebami jednotlivých měst. Pro oblast Moravy byla důležitými centry města Brno a Jihlava, ale nejvyšším odvolacím místem byl do poloviny 14. století Magdeburk a Norimberk. Markrabě Jan zřídil soudní dvory pro Moravu v Brně a Olomouci a mělo tak ustát odvolávání do zahraničí. Jihlava si však i nadále uchovala své významné postavení a k jejímu okruhu náleželo také Velké Meziříčí. Jihlavské městské právo bylo od svého vzniku spojeno s horním právem a navíc počátkem 14. století ovlivnilo podobu městského práva brněnského.¹⁵²

„Kromě tří pergamenových listin se zachovaly desítky zápisů v kodexech v latinském, německém a českém znění. Na přelomu 14. a 15. století Jan z Gelhausenu upravil starší sbírku nálezů Jana z Humpolce a zčásti vlastní rukou vytvořil tři velké kodexy vyzdobené

147) Jaroslav, Mezník: Pozdvížení v Jihlavě roku 1391. *Časopis matice moravské*, 1970, 89, s. 189 – 200.

148) Václav, Štěpán. Nový pohled na přepadení Jihlavy v roce 1402. In *Vlastivědný sborník Vysočiny*: s. 7 – 22.

149) Jaroslav, Mezník. *Lucemburská Morava: 1310 – 1423*.

150) Jaroslav, Mezník. Mor z roku 1380 a příčiny husitské revoluce. *Český časopis historický*, 1995, roč. 93, č. 4, s. 719 – 727.

151) Jaroslav, Mezník. K otázce struktury českých měst v době předhusitské. In *Sborník prací filosofické fakulty brněnské university*, C 12, 1965, s. 73 – 91.

152) Jan, Kapras. *Právní dějiny zemí koruny české. Díl I. Právní prameny a vývoj právnictví*: s. 57 – 71.

*realistickým zobrazením přísahy konšelů a dnes často reprodukovanou galérií českých a moravských panovníků ve skvostných miniaturách. V téže době se jednak dovršil vývoj jihlavského práva v souboru „Liber Iglaviensis“ a zároveň vznikla také v Jihlavě společná sbírka brněnských a jihlavských nálezů o více než 1200 člancích, která se stala základem dalšího rozvoje městského práva v českých zemích.*¹⁵³ Jak již jsem uvedla, žádná dvě města neměla úplně stejná práva, protože se právní normy v každé oblasti vyvíjeli podle jejich individuálních potřeb a ústřední vláda nebyla ještě schopna zákony sjednotit.

Správa měst se od začátku 14. století dělila mezi městskou radu a rychtáře, jež společně vykonávali městský soud. V městské radě byli zastoupeni obyvatelé města volenými zástupci. Rada město spravovala v záležitostech finančních, politických, ale také řemeslných nebo trhových, vydávala různá nařízení ve formě statut a používala městskou pečeť. Působnost tohoto orgánu byla opravdu veliká.

Co se týče městského soudu, již od 13. století bylo městům svěřováno právo popravky, které bylo předtím v kompetenci zemských orgánů, tedy šlechty. Ve 13. století se ještě stále prokazovala vina a nevína pomocí drastických prostředků, tzv. ordálů. Městskému soudu od počátku předsedal rychtář a většinou 12 konšelů. V menších městech, jako je Velké Meziříčí, mohlo být konšelů i méně. „*Dle záznamu z roku 1417 sestával soud z přisedících staré i nové městské rady. Jak již bylo výše uvedeno, v každé radě zasedalo 8 konšelů. Vzhledem k tomu, že soudu předsedal rychtář, tak celkový počet soudců dosahoval 17 osob. Nicméně se dá předpokládat, že v plné sestavě se tito vykonavatelé práva sešli jen málokdy.*“¹⁵⁴ V královských městech byl rychtář jmenován panovníkem a v poddanských světským feudálem nebo církevní institucí. Jak se postupně upevňovalo městské zřízení, získávali měšťané větší samosprávu. Rychtář stál v čele městské správy a zpočátku byl nejbohatší osobou ve městě, ale v průběhu husitské revoluce byla jeho moc omezována, což souviselo s rozvojem městské samosprávy, kam se snažilo zasahovat měšťanské obyvatelstvo. Postupně se soud rozčlenil na soud denní, který vykonával rychtář a alespoň dva konšelé a soud zahájený. U prvního typu můžeme už podle názvu poznat, že se měl konat opravdu denně. Řešil zpravidla drobnější přestupky například ve věci řemesel apod. Soudy zahájené probíhaly v delších intervalech. Od soudu zahájeného bylo možné se odvolat k soudu mateřského místa, podle jehož práva se město spravovalo. Jeho význam upadl, když soudní pravomoc získala

153) František, Hoffmann. *České město ve středověku*: s. 252.

154) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 80.

městská rada. Typů soudů bylo ale ještě mnohem více. Ve větších městech se uskutečňovaly také soudy zvané jako posudky, které hodnotily nevyřešené záležitosti. A také existovaly zvláštní soudy, jež byly svolávány k řešení složitějších nebo naléhavých případů. Posledním typem byl podkomořský soud, který soudil ty nejtěžší případy.¹⁵⁵

Pomocníkem rychtáře byl kat a také biřic, který vyhledával soud. Často se stávalo, že si nějaké město půjčovalo kata od jiného města. Není se ani čemu divit, protože profese kata znamenala především život na okraji společnosti a tak zájemců nebylo mnoho. Jak tomu ale bylo ve Velkém Meziříčí?

Také toto město mělo hrdelní právo. Důkazem je existence šibenice, která byla vystavěna v roce 1501¹⁵⁶. Ještě z pozdějšího období se nám dochovalo několik památek. Je to například meč považován za „katův“, který město pořídilo roku 1656 a který má vrytý nápis: „*Anno Domini MDCLVI CONST ANTES FORTUNA IVVAT (Léta Páně 1656. Vytrvalému štěstí přeje)*“.¹⁵⁷ Mínění, že se ve městě konaly popravy nám potvrzuje i několik míst. Již zmíněná šibenice stávala na ulici, jež v současnosti nese název „Na spravedlnosti“ a na náměstí se nacházely dva pranýře. Podle těchto nálezů vše nasvědčuje tomu, že v období Lacka z Kravař si město pravděpodobně ještě půjčovalo kata z Jihlavy a tak se dělo až do roku 1555¹⁵⁸.

Jedním z nejdůležitějších pramenů tohoto období je velkomeziříčská městská kniha¹⁵⁹. K zakládání městských knih docházelo od konce 13. století v souvislosti s rozvojem městských práv. Nejdříve byla ve městě pouze jediná kniha, kam písař zapisoval to, co považoval za důležité uchovat pro paměť. Tyto knihy jsou podle účelu nazvány jako knihy pamětní. Brzy ale podle různých druhů zápisů vzniklo také několik druhů samostatných knih, které sloužily ke kancelářským nebo finančním zápisům. Potom také ve velkých městech byly zakládány další typy knih, například knihy dluhů, testamentů, trhové knihy, ad.¹⁶⁰

Památná kniha města Velkého Meziříčí je rovněž zajímavým dokladem o tom, jak se v době Lacka z Kravař i po něm měnilo složení členů městského soudu, tedy jaké osoby vystupovaly v úřadu rychtáře a konšelů, a podává nám svědectví o tom, jak vypadala celková právní situace. Absence několika zápisů v určitých letech vypovídá o politickém neklidu zmítajícím zemí, který nedal možnost řešit mnohé právní záležitosti.

155) František, Hoffmann. *České město ve středověku*: s. 257 – 266.

156) Libor, Pišín. *Velké Meziříčí: Historie a současnost*: s. 9.

157) Josef, Svoboda. Náš popravčí meč, In *Velkomeziříčsko 21*, 1939, č. 18, s. 1.

158) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 116.

159) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1.

160) František, Hoffmann. *České město ve středověku: Život a dědictví*: s. 270 – 273.

3.2. Městská kniha Velkého Meziříčí

Velké Meziříčí si městskou knihu¹⁶¹ vedlo již od roku 1385, nejdříve v latině a od roku 1417 v češtině. Nejedná se přitom o knihu jednu, ale o svazek. „*Dle mínění Svobodova jsou tu svázané knihy tři: kniha zápisů městských 1385 (a něco dříve) – 1502 (správně 1503); kniha nálezů jihlavských pánů radních, 1380 - 1561; a konečně nová kniha zápisů, 1503 až 1577. Toto rozdělení je správné; nesmíme arci zapomenouti, že kniha nálezů podle písma Václava z Chlistova, nejen dostala od něho rejstřík, ale také jím samým byla založena a pochází tudíž teprve z r. 1453, jak na prvním jejím (celkově II.) listě je poznamenáno.*“¹⁶² Již Josef Svoboda¹⁶³ určil, že se jedná o tři samostatné knihy, které byly svázané v roce 1527.¹⁶⁴

Kniha má koženou vazbu s kováním ve tvaru kosočtverce symbolizujícím orlí pera ze znaku¹⁶⁴ Velkého Meziříčí. Kování zdobí rohy a prostředek desek. Také kožená vazba se honosí reliéfní výzdobou se symboly orlích per. Na délku kniha měří 305 mm a na šířku 220, hřbet je široký 87 mm.

Pisář Jan Morava z Janovic prováděl zápisy v letech 1492 – 1535, roku 1521 zhotovil ke knize registrum a o šest let později nechal knihy svázat.¹⁶⁵ O svázání knih vypovídá text na předních deskách: „*Letha paanie Tisiczeho pietisteho XXVII Tyto knyehy // Miestske wtoto swazanie gsu zpusobeny za purg¹⁶⁶// Wawrzincze Tzibulky a Consseluow Waczlawy // Leby saukenika: Marka kramarze Mikulass pusskarze // Wawrzincze kotlarze a waczlawy Tziprissime[...] a: // gsu s weliku peczi a pilnosti dostatecnie opatrzeny // y take Registrum nebo zprava nanie uciniena a to // skrze Johannesy Morawy z Janovicz urzednyka // Pana Wyllema [...] z Lomnicze a pysarze nasse¹⁶⁷ // Miesta Mezerzici gsu wssecky tyto kniehy troge Miestske // [...] y smluwczy smluw swatebniech dokonany // w pondieli den swate pany Katherziny gichzto: // pamatka a urzadu swrchupsaneho y tudiez pisarze // nasseho teto Obci Miesta Mezerzici bude [...].*“¹⁶⁸

161) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1.

162) Josef, Vlček: Městské knihy města Velké Meziříče, In *Krajinské muzeum ve Velkém Meziříčí*, ročenka 4, 1931, s. 9.

163) Josef, Svoboda. Velkomeziříčská kniha potazův a nálezů vyššího práva pánů jihlavských 1380 – 1561, In *Selský archiv*, roč. 12., Velké Meziříčí 1919.

164) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 46.

164) Ve znaku města Velkého Meziříčí je sedm bílých orlích per svázaných zlatou stuhou. Znak město obdrželo po pánech z Lomnice, kteří se nazývali rovněž pány z Meziříčí.

165) Josef, Vlček: Městské knihy města Velké Meziříče, In *Krajinské muzeum ve Velkém Meziříčí*: s. 9.

166) Zkráceně „*purgmistra*“

167) Zkráceně „*nasseho*“

168) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1.

Kniha má celkem 382 stran. Jsou to kšaftní, smluvčí a svatební knihy. První knihou ve svazku je kniha *nálezů potazův a vyrčení vyššího práva pánů jihlavských*. Po úvodním textu následuje prázdný list číslovaný římskou číslicí I. Toto číslování je umístěno vždy v pravém dolním rohu. Na druhé straně listu č. II. je český záznam o královské berni, kterou někdo odhadem datoval do pol. 16. století. Na listě č. III. začíná seznam zápisů s označením „wynos a wyrccenie“ nebo „wynos a nalez“. Písmo písaře je totožné až do strany č. IV., kde se začíná střídát více druhů i barvy písma, což vypovídá o střídání písařů. Je tedy více než pravděpodobné, že tento rejstřík byl vyhotoven v různých časových úsecích. Rejstřík končí na straně č. VI. a následujících 7 listů je prázdných. Další číslování se objevuje na následujícím listu s latinským zápisem vpravo nahoře č. 1. Druhá strana listu je označena tužkou 2. Od této chvíle má každý list i každá strana své číslování po sobě jdoucí. Latinské zápisy pokračují až na s. 15. Listem č. 16 a tedy stranou č. 31 končí číslování jednotlivých stran tužkou, na druhé straně tohoto listu se již objevuje český text. Následně se jedná většinou střídavě o texty výnosů a nálezů. Na listě č. 70 je poslední záznam z roku 1561 a druhá strana je již prázdná. Listem č. 112 počíná text nápadný svojí červenou barvou, který pokračuje až na s. 122. Zápisy již od prvního pohledu připomínají rejstřík neboli přehled smluv a zápisů. V této části začíná kniha druhá, tedy kniha *zápisů městských z let 1384 – 1503*.

Na str. č. 123 – 132 opět pokračují nepopsané listy. Následující list je nápadně tmavší barvy a inkoust je hnědý. Zabarvení vypovídá o starším vyhotovení této části. Je zde latinský zápis, datovaný tužkou do roku 1387. Vpravo dole začíná znovu číslování od jedné. Zůstaňme však raději u číslování původního. Zprvu se jedná o zápisy latinské (s. 133 – 140). Na straně č. 140 se objevuje první český zápis z roku 1417 a následují zápisy většinou smíšené (s. 140 – 382).

Tato část obsahuje několik druhů vodoznaků. Objevuje se zde hlava jelena sv. Huberta s hvězdou na tyči čnicí z čela, dále znak tvaru srdce s lukem a šípem a beraní hlava s šípem. Druhá kniha je pravděpodobně zbytek nejstarších městských knih nebo pokračování zápisů, jež se nedochovaly. Jsou zde obsaženy smlouvy, poručenství a další zápisy.¹⁶⁹

Posledních 155 listů tvořících *novou knihu zápisů z let 1503 - 1577*, obsahuje pokračování knihy předešlé z doby od roku 1503 do roku 1577. Třetí knihu založil již zmiňovaný městský písař Johannes Morava z Janovic a pořídil ke knize do roku 1524 také index.¹⁷⁰

169) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 46.

170) Tamtéž

Jednotlivé listy v knize mají formát 210 X 292 mm. Vodních znaků je zde užito několik. Listy, které popsal písař Václav z Chlistova mají znak vah, na listech 133 – 226 se nachází celkem tři vodní znaky. Je to jelení hlava sv. Huberta s hvězdou, dále srdcovitý tvar s lukem a šípem a nakonec beraní hlava s šípem. Nejmladší zápisy z doby písaře Jana Moravy jsou označeny symbolem kráčejičího psa. Na přední desce je zapsáno, kdy byla vazba provedena a také je zde připevněn kus pergamenu s nápisem „*Knyehy Miestske*“. Celkově je kniha v dobrém stavu, tedy až na chybějící spony a lehce roztřepené stránky.¹⁷¹

Nyní se pokusím podrobněji rozebrat nejstarší městskou knihu, která je ve svazku zařazena uprostřed. Již jsem se zmínila, že v některých letech nebyly do knihy prováděny zápisy a tudíž nemáme dostatek pramenného materiálu k tomuto období.

Podle Prof. Josefa Vlčka se jedná o následující roky: 1386, 1391, 1392, 1396, 1399, 1400, 1402 - 1404, 1406 – 1410, 1415, 1421, 1425, 1429 (není to jisté), 1432.¹⁷² Důležité je povšimnout si také toho, že zápisy nejsou řazeny po sobě podle data vyhotovení a docházelo tudíž k vyplňování dříve vzniklých mezer mezi jednotlivými záznamy. Den, ve kterém se uskutečnilo zasedání byl nejčastěji stanoven na úterý, pátek a neděli, z toho při některém sezení vzniklo zápisů více.¹⁷³

Změnu společenského rozpoložení v určitém smyslu naznačuje také střídání osob v jednotlivých funkcích. V úřadě konšelů došlo podle výzkumu Prof. J. Vlčka k výrazným změnám vlivem udělení plných městských práv Velkému Meziříčí Lackem z Kravař v r. 1408: „*Udělení městského práva, t. j. „plné svobody“, jak píše kronikář Maloušek r. 1857, způsobilo také nápadné změny. Do r. 1399 vystřídalo se jen 38 různých osob v úřadě konšelském, tedy ani 3 ročně nebyli vyměněni (možná i méně, protože v té době často jsou uvedeni jen 3 – 4); (za dalších patnáct let jen 2 ročně se vyměnili). Od r. 1414 do 1422, tedy za 8 let vystřídalo se 46 konšelů, t. j. skoro 6 nových ročně, a za posledních 13 let naši padesátky 50 osob, tedy po 4 nových ročně. Celkem se vystřídalo za 50 let, nečítaje purkmistrů, 164 osob v úřadě konšelském. Nápadnější změna v konšelech je r. 1414, kdy z bývalých zbyl jediný „Johanne Sczemelone“, který býval v radě r. 1405. Dnes bychom řekli, že se v Meziříčí stal převrat [...].“¹⁷⁴*

171) Josef, Vlček: Městské knihy města Velké Meziříče, In *Krajinské muzeum ve Velkém Meziříčí*: s. 9 - 13.

172) Josef Vlček mezi chybějícími neuvádí zápis z roku 1412. S takto datovaným záznamem jsem se však v rozsahu knihy od fol. 132 do fol. 146 nesetkala, proto se domnívám, že ani neexistuje.

173) Josef, Vlček: Městská kniha velkomeziříčská, In *Od Horácka k Podyjí: Vlastivědný sborník západní Moravy*, roč. X, Znojmo 1932 – 33, s. 11 – 12.

174) Josef, Vlček: Městská kniha velkomeziříčská, In *Od Horácka k Podyjí*: s. 39 - 41.

Konšelem se nemohl stát kdokoliv. Osoba vystupující ve funkci konšela musela mít plné městské právo. To znamená, že musela ve městě trvale sídlit, vlastnit zde nějakou nemovitost a platit městskou berni. Snad právě udělení plných městských práv v tomto směru usnadnilo výběr jednotlivců na místa konšelů. Volbu ale zčásti ovlivňovalo ještě mnoho dalších ukazatelů, například majetnost, věk, apod.

Pro období Lacka z Kravař jsem se zaměřila na zápisy v městské knize tak, jak jsou po sobě od roku 1405¹⁷⁵ do roku 1422 (1423)¹⁷⁶ a tyto jsem podrobně zpracovala v příložených tabulkách. Některé ze zápisů cituji v příloze rovněž v jejich původním znění. Pro úplnější přehled je třeba upozornit na skutečnost, že se na předchozích foliích městské knihy v nepravidelném řazení objevují zápisy z roku 1401¹⁷⁷, 1411¹⁷⁸ a 1413¹⁷⁹, které jsem v tabulkách nezpracovala, neboť ty se řídí posloupností jednotlivých záznamů v uvedeném rozsahu. Zkoumaná část knihy obsahuje především sirotčí zápisy pořizované za účelem rozhodnutí ve věci správy jejich majetku, která připadala na poručníka. Tyto záznamy nevypovídají zcela jasně o postavení Velkého Meziříčí v době útoků bojových družin na Moravě ani o náboženské a politické náladě ve městě na počátku husitské revoluce, ale jak již jsem uvedla, mnohé naznačují právě dobou svého vzniku a střídáním rychtáře, purkmistra a konšelů.

Zkoumaný časový úsek byl pro úřad rychtáře dobou velice stabilní. V prvním zápise z roku 1405 není rychtář uveden. V roce 1413 je na tomto místě zapsán jistý „*Judice Johe*“¹⁸⁰. Toho v následujícím roce 1414 vystřídal nový rychtář „*Judice Jaxone*“¹⁸¹ neboli „*Jaxe Rychtarze*“¹⁸², který se v úřadu udržel až do roku 1431. Z toho není jmenován v latinském zápise z r. 1416¹⁸³ a českých zápisech z roku 1417¹⁸⁴, 1418¹⁸⁵, 1422¹⁸⁶, 1422¹⁸⁷, 1422¹⁸⁸, 1423¹⁸⁹ a v zápise pocházejícím z roku 1422 nebo 1423¹⁹⁰.

175) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

176) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 146.

177) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

178) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 134.

179) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 135.

180) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

181) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

182) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

183) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 140, č. 1.

184) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

185) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 140, č. 3.

186) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 10.

187) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 143, č. 17.

188) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 144, č. 18.

189) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 144, č. 19.

190) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 145, č. 24.

191) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 145, č. 26.

V těchto letech však lze předpokládat zmíněného rychtáře Jaxe, neboť je citován v ostatních soudních záznamech. Už samotný fakt, že je rychtář většinou jmenován, dokazuje, že mu byl stále ještě přičítán velký význam a rodící se utrakvistické cítění místních obyvatel neprojevalo větší aktivity ve správě města. Tento rychtář byl vystřídán až v roce 1431 a tehdy husitská revoluce dosahuje svého vrcholu.

Z pozdějších let nebyl rychtář vůbec jmenován v r. 1427, 1429, 1430, 1434, 1435, což dokazuje pokles významu jeho úřadu v čase husitských válek. V roce 1431 zasedání proběhlo za rychtáře Waňka Rohana, který se později stal purkmistrem. O dva roky později je uveden rychtář Waczlaw.¹⁹²

O mnoho komplikovanější než určit rychtáře, je správně stanovit purkmistra. V některých zápisech je taková osoba jmenována i se svým zařazením, ale ve většině ujednání označení funkce purkmistra chybí. V takovém případě může být purkmistrem první osoba z uvedených konšelů. V tomto úřadě docházelo k častým změnám. Jako purkmistr nebo první konšel je uveden: r.1405 „*Johne dco horzyenca*“¹⁹³; r. 1411 „*Jacobus sartor*“¹⁹⁴; r.1413 „*hanussio dco kramarzik*“¹⁹⁵; r.1414 „*Machone fabro*“¹⁹⁶; r.1416 „*Mathie trzebiczky*“¹⁹⁷; r.1417 „*purgmystra Hanusse Ostrowskeho*“¹⁹⁸; r.1417 „*purgmyestra Hanusse Ostrowskeho*“¹⁹⁹; r.1417 „*Hanusse Ostrowskeho*“²⁰⁰; r.1418 „*Macha kowarze purgmystra*“²⁰¹; r. 1417 „*purgmystra Matiegyka*“²⁰²; r.1418 „*Zwierzika*“²⁰³; r.1423 „*hanussie kramarzyka*“²⁰⁴; r.1419 „*Waczlawa rzeczeny kostyhlad tehdy purkmystra*“²⁰⁵; r.1419 „*Czenisk purgmistra*“²⁰⁶; r.1419 „*Jana Czenisky*“²⁰⁷; r.1420 „*Jakuba drahorada*“²⁰⁸; r.1422 „*Yana Czenissky*“²⁰⁹; r.1422 „*Jana Czenisski purgmistra*“²¹⁰; r.1422 „*Jana Czenisski purgmistra*“²¹¹; r.1422 „*hanussie kramarze wtu chwili purgmistra*“²¹²;

192) Josef, Vlček. Městská kniha velkomeziříčská. In *Od Horácka k Podyjí*: s. 72 – 74.

193) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

194) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 134.

195) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

196) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139, 140.

197) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

198) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 140, č. 1.

199) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 140, č. 2.

200) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 141, č. 4.

201) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 141, č. 5.

202) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 141, č. 6, 7.

203) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 8, 9, 10.

204) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 11.

205) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 12.

206) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 13.

207) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 143, č. 14.

208) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 143, č. 15.

209) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 143, č. 16.

210) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 143, č. 17.

211) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 144, č. 18.

212) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 144, č. 19, 20.

r.1423 „*Adama sukenyka*“²¹³; r.1423 „*hanusse kramarzyka*“²¹⁴; r.1423 „*hanussie kramarzyka*“²¹⁵; r.1423 „*Hanussie kramarzyka*“²¹⁶; r.1422 „*hanusie kramarzika*“²¹⁷.

U zápisu č. 3 z roku 1417 lze jako purkmistra předpokládat „*Hanusse Ostrowskeho*“, neboť se vyskytuje v záznamech předchozích i následujících.²¹⁸ V zápise z roku 1423²¹⁹ a v zápise, který nelze datovat²²⁰, není uveden rychtář, purkmistr, ani konšelé.

Počet vystřídanych purkmistrů závisí také na četnosti dochovaných zápisů. V roce 1417 jsou ve čtyřech zápisech uvedeni dva konšelé, v roce 1418 ve třech zápisech je to konšel jediný, v roce 1419 ve třech záznamech tři purkmistři. Z roku 1420 se dochovala ojedinělá písemná zmínka s jedním purkmistrem a naproti tomu v roce 1422 došlo v sedmi zápisech k úřadování třech různých osob a rok 1423 zaznamenal v trojím ujednání purkmistry dva. Nejfrekventovanější byl tedy rok 1422, který spadá do doby, kdy po vydědění Václava z Kravař roku 1421 spravovali město královští poručníci. Je proto více než pravděpodobné, že tito poručníci neovlivňovali pouze volbu purkrabího, ale vměšovali se také do volby dalších představitelů městské správy.

O mnohém může vypovídat také počet zasedajících konšelů a jejich střídání. Nebudu zde uvádět jména všech konšelů, protože k tomuto účelu slouží přiložená tabulka se zápisy. Porovnejme ale jejich početnost pro jednotlivé roky. Nejčastěji zasedalo 8 konšelů včetně purkmistra uvedeného na prvním místě. To platí pro roky 1405²²¹, 1414²²², 1417²²³, 1418²²⁴, 1419²²⁵, 1422²²⁶ a 1423²²⁷. Kupodivu mnohem více konšelů je zapsáno v roce 1417²²⁸, kdy se jednání účastní zároveň rada starých a rada nových konšelů. Vyšší počet je doložen také k roku 1416²²⁹ a roku 1422²³⁰, kdy je po purkmistrovi zapsáno dalších 8 konšelů.

213) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 144, č. 21.

214) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 144, č. 22.

215) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 145, č. 23.

216) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 145, č. 25.

217) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 146, č. 27.

218) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 140, č. 1, 2; fol. 141, č. 4.

219) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 145, č. 24.

220) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 145, č. 26.

221) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

222) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139, 140.

223) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 140, č. 2; fol. 141, č. 6; fol. 141, č. 7.

224) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 8, 9, 10.

225) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 12, 13; fol. 143, č. 14.

226) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 143, č. 16; fol. 144, č. 20; fol. 146, č. 27.

227) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 11; fol. 144, č. 21, 22; fol. 145, č. 23, 25.

228) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 140, č. 1; fol. 141, č. 4.

229) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

230) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 143, č. 17; fol. 144, č. 18.

Ostatní ze zkoumaných zápisů zahrnují nižší počet osob konšelského úřadu a tyto pocházejí z roku 1413²³¹, z r. 1417²³², z roku 1418²³³, 1420²³⁴, 1423²³⁵ a z těžko určitelné doby v případě zápisu č.26²³⁶.

Někteří konšelé se vyskytují ve více záznamech v různých letech. Je to například „*Jeho dco Sczmel*“²³⁷ v roce 1405, tentýž „*Johanie Sczmelone*“²³⁸ či „*Johane sczmeloe*“²³⁹ v roce 1414. Často se objevuje „*hanussio dco kramarzik*“²⁴⁰ a to jako purkmistr nebo první jmenovaný konšel v roce 1413, r. 1422 „*hanussie kramarze wtu chwili purgmistra*“²⁴¹ a také v roce 1423 „*hanussie kramarzyka*“²⁴² a téhož roku „*Hanussie kramarzyka*“²⁴³ nebo „*hanussie kramarzika*“²⁴⁴. Pravděpodobně tentýž, nikoliv však jako purkmistr, ale jak jeden z konšelů je uváděn ještě v roce 1419 „*hanussie kramarzyka*“²⁴⁵, „*Hanuse kramarzika*“²⁴⁶, „*hanusa kramarzika*“²⁴⁷.

Naopak někteří konšelé jsou zaznamenáni pouze jedenkrát. Je to kupříkladu „*Johanis Morawa*“²⁴⁸ v zápise z roku 1416, kterého Josef Vlček pokládá za předka písaře Jana z Moravy, jež založil třetí městskou knihu Velkého Meziříčí obsahující ujednání z let 1503 – 1577.²⁴⁹ Podobně ojedinělého výskytu si můžeme všimnout v případě „*lorencze strzelcze*“²⁵⁰ v textu z roku 1422, „*Martyna doch*“²⁵¹ r.1419 a dalších. Tyto uvedené příklady dlouhodobého i krátkého působení v úřadu nejsou ojedinělé. V tomto směru opět poskytnou dobrý přehled přílohy tabulek českých i latinských zápisů.

Z uvedeného rozboru jasně vyplývá, že v průběhu zkoumaného období zastával svoji pozici nejpevněji rychtář, jakožto nejmocnější z úředníků. Častěji se jednotlivci střídali na pozici purkmistra a s tím je zcela nesrovnatelný neustálý „přiliv“ do úřadu konšelského, jako nejsnadněji dosažitelné funkce.

231) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

232) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 140, č. 3.

233) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 141, č. 5.

234) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 143, č. 15.

235) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 145, č. 24.

236) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 145, č. 26.

237) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

238) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

239) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 140.

240) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

241) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 144, č. 20.

242) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 11; fol. 145, č. 23.

243) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 145, č. 25.

244) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 146, č. 27.

245) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 12.

246) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 13.

247) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 143, č. 14.

248) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 139.

249) Josef, Vlček. Městská kniha velkomeziříčská. In *Od Horácka k Podyjí*: s. 149.

250) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 143, č. 16.

251) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 12.

Nízký počet zápisů prováděných mezi lety 1405 – 1423 jasně dokládá, že měšťané byli nuceni za neklidných časů věnovat svoji pozornost jiným záležitostem. Stalo se tak především v prvním desetiletí 15. století, kdy se pan Lacek z Kravař snažil s pomocí zdejších obyvatel vydobýt zpět své statky v Náměšti. Ani v době následující, za husitských válek, nevznikla v městské knize tak rozsáhlá mezera, jak tomu bylo na samém počátku století. Po udělení plných městských práv Velkému Meziříčí a zejména po jejich potvrzení markrabětem Joštem r. 1410 dochází již k častějšímu konání soudů. S obdarováním městskými právy tedy zaznamenáváme zcela jasný obrat k lepšímu.

V desátých letech 15. stol. průměr vykonaných soudů vzrůstá a město s udělením práv získává na jistotě. Neznamená to však stále zajištění míru a sociálních jistot meziříčských, ani dalších obyvatel území Moravy. Vždyť právě nyní začíná nabírat na síle myšlenka razantní reformy církevního zřízení, myšlenka, jež stále čeká na svoji chvíli, kdy propukne v plné síle. V tomto čase navíc stále hrozí nebezpečí ze strany bojových družin kořistících na úkor kupců i obyčejných lidí. A tyto bojové družiny přežívají jako jeden z důsledků válek mezi markrabaty Joštem a Prokopem. Jejich činnost, zachycená v jihlavských popravčích zápisech²⁵², je hlavním tématem následující kapitoly.

252) SOKA JI, AMJI, Úřední knihy a rukopisy, ivn. č. 5, Městská kniha IV. soudní (1408) 1417 – 1536.

3.3. Popravčí jihlavské zápisy a bojové družiny na Moravě

Dalším zajímavým pramenem, který může posloužit ke zkoumání poměrů na Moravě v době předhusitské jsou již zmíněné „Popravčí a psanecké zápisy jihlavské“²⁵³. Popravčí knihy se dochovaly celkem dvě. Jednou je „Popravčí kniha pánův z Rožmberka“ a druhou právě tato jihlavská. Rožmberskou knihou se dále zabývat nebudu, protože není stěžejní pro tuto práci.

Jihlavská kniha je částí IV. městské soudní knihy, která navazovala v roce 1419 na předchozí knihu II., jež je svým obsahem směsí knihy soudní a radní. III. městská kniha je první samostatnou knihou radní a kniha IV. tím pádem první samostatnou knihou soudní od doby, kdy se oba druhy oddělily. Vzorem k těmto zápisům se patrně stala jihlavská městská kniha, jež měla povahu trestní a byla vedena samostatně od 60. let 14. století. Jihlavské zápisy jsou sbírkou výslechů, které byly shromážděny v Jihlavě i v jiných místech (i ve Velkém Meziříčí). Roku 1419 pak byly zapsány. Na základě toho se text vzniklý z činnosti jihlavského soudu již zaznamenával přímo do knihy.²⁵⁴

Zápisy většinou zachycují zprávy o činech, které nějakým způsobem ohrozily Jihlavu a dále jsou zde zaznamenány výslechy z počátku 30. let 15. století, kdy se opět vyhrotilo nepřátelství mezi některými představiteli šlechty a Jihlavou.

Studiu jihlavských popravčích zápisů se věnoval již J. V. Šimák, J. Pekař nebo Augustin Neumann. František Hoffmann pracoval se zápisy od roku 1950, kdy nastoupil do okresního archivu v Jihlavě. Přepis textu pro edici vypracoval v letech 1956 – 1957 v době svého působení v Krajském archivu v Telči. Z popravčích jihlavských zápisů Hoffmann čerpal také ve svých dílech.²⁵⁵

Původně nenesly označení „Jihlavské popravčí zápisy“, ale nazývaly se „Vyznání lupičů, škůdců a zločinců“. Čtvrtá městská kniha skrývající popravčí zápisy obsahuje 252 listů svázaných v tmavě červené kůži s kováním v gotickém stylu. V řazení jednotlivých výslechů lze vysledovat jazykovou posloupnost. Nejdříve jsou uvedeny výslechy latinské, pak německé a nakonec české. Jiným způsobem ale řazeny nejsou. Těžko lze dokázat nějaký systém podle doby vzniku a druhu obsahu.²⁵⁶

253) SOKA JI, AMJI, Úřední knihy a rukopisy, ivn. č. 5, Městská kniha IV. soudní (1408) 1417 – 1536.

254) František, Hoffmann (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*: s. XI – XV.

255) František, Hoffmann (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*: s. X.

256) František, Hoffmann (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*: s. XIII – XIV.

O tom, že mezi Velkým Meziříčím a Jihlavou probíhala spolupráce v právní oblasti a že si po určitou dobu Velké Meziříčí půjčovalo jihlavského kata jsem se už zmínila. Jaký tedy byl vztah mezi těmito městy a jak byl ovlivněn dobovými poměry na Moravě? Bylo to především období bojů šlechty o moc. Vzájemného soupeření mezi markrabaty Joštem a Prokopem využívala šlechta, která se svými bojovými družinami kořistila z rozvrácených poměrů a v nebezpečí se ocitала především města. Jihlava se nejednou stala středem zájmů šlechty toužící rozšířit své statky a majetky. Tak se stalo například v roce 1402, kdy okolní šlechtici, ovlivnění válkami mezi Joštem a Prokopem, město přepadli. O tomto útoku jsem se zmiňovala již v předešlé kapitole. Podstatné je to, že v důsledku ohrožení Jihlava začala využívat zápisů o proskripcích, které jsou dnes cenným pramenem pro oblast práva, soudnictví, politického vývoje i každodenního života.

Kvůli rozbouřeným poměrům v českých zemích a s cílem dosažení bezpečnosti, začaly již v době předhusitské vznikat tzv. landfrýdy. Byly to smlouvy stavů mezi sebou a někdy i s panovníkem, které zaručovaly všem stranám vzájemnou pomoc a zemský mír. První opravdový landfrýdní spolek byl uzavřen na Moravě roku 1388 mezi markrabaty Joštem a Prokopem, olomouckým biskupem a některými moravskými pány. Kromě landfrýdů vznikaly také spolky měst, které měly za úkol chránit města před dobyvačnou šlechtou.²⁵⁷

Nebyly to pouze války mezi markrabaty, jež daly vzniknout kriminálním lapkovským skupinám. Velký podíl na tom měly také morové epidemie z přelomu 14. a 15. století, v jejichž důsledku došlo k úpadku hospodářství. Ještě za vlády Karla IV. byla ekonomická úroveň českých zemí na vysoké úrovni. Od té doby se rozšiřovala plocha obdělávaných polností, zlepšoval se chov zvířat i městská řemesla. K ekonomickému rozvoji přispěla také těžba drahých kovů, která probíhala na Jihlavsku a Kutnohorsku. Naproti tomu se ale našim zemím vyhýbaly důležité kupecké komunikace a došlo k jakési odloučenosti od mezinárodního obchodu. To mělo především sociální důsledky a ve městech se proto vytvořila jen málo početná vrstva bohatého měšťanstva. Dominující postavení měly místní trhy soustředěné kolem královských měst. Do českých zemí se dováželo běžné kramářské zboží – tedy jižní ovoce, sušené a slané ryby, víno, sůl, koření, ale také luxusní produkty pro potřeby panovnického dvora. Snad právě kvůli dovozu domácí řemeslná produkce stagnovala.

Mor se zpočátku našemu území vyhýbal, protože České království leželo mimo hlavní obchodní komunikace, po kterých se epidemie šířila. Na přelomu století však černá smrt zavítala také k nám. Bída a hlad podnítili vznik lapkovských skupin, které přepadaly kupecké

257) František, Hoffmann (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*: s. XXVIII – XXIX.

povozy, kradly zboží a podnikaly dokonce kořistné výpravy za hranice, především do Rakous. Tyto jednotlivé tlupy působily většinou ve službách mocných šlechticů, kteří se snažili násilím rozšiřovat svůj majetek.

Bojové družiny se ve velké početnosti sdružovaly na moravsko-rakouském a moravsko-českém pohraničí. Pro oblast, kde se nachází Velké Meziříčí, nejsou podle F. Hoffmanna v jihlavských zápisech doloženy akce většího rozsahu.²⁵⁸

F. Hoffmann rozděluje jednotlivé typy družin podle různých faktorů, například podle jejich vzniku, vedení, skladby, početnosti nebo účelu působení. Základním dělítkem bojových družin je jejich rozčlenění na hradní družiny, které měly svého pána a z nichž se postupně formovala zemská hotovost a na samostatné skupiny, které sloužili hradnímu pánu pouze příležitostně a měly již více loupeživý charakter. Dalším typem byly vyloženě lapkovské skupiny, které nebyly závislé na žádném z pánů a živily se převážně loupežnou činností. Největší družiny měly kolem 100 příslušníků a ty nejmenší mohly tvořit 3 a více osob. Příslušníci šlechty využívali vojenských družin s cílem domoci se svého práva již v době vlády moravského markraběte Jošta a jeho následovníků. Markrabě takto poskytnutou pomoc často odměňoval hmotnými statky a mnozí šlechtici si přišli na své. Skupiny se sdružovaly buď v blízkosti svého hradního pána, nebo v případě samostatnosti na jiných místech ve městech či lesích. Na Vysočině byla jejich výpady nejvíce postižena oblast Jihlavy. Útoky bojových družin však zasáhly také vzdálenější místa od Jihlavy jako je Žďársko, Křižanov, Velká Bíteš, Velkomeziříčsko, Třebíč, ad.²⁵⁹

Pro tuto práci jsem použila výpovědi aktuální pro dobu předhusitskou. Jsou to ty zápisy, které byly v Jihlavě shromážděny a zapsány v roce 1419.

Ještě je třeba upozornit že k tomu, aby jednotlivá soudní ujednání mohla být v roce 1419 v Jihlavě hromadně sepsána, dopomohlo privilegium Václava IV. z r. 1410, které znamenalo dosažení vysoké bezpečnosti za použití trestního práva. Tomuto právu předcházelo již v roce 1331 udělení práva od krále Jana, který tak dal městu oprávnění pohánět před jihlavskou cúdu dlužníky i z řad šlechty. Další privilegium s sebou přinesl rok 1351. Zásluhou markraběte Jana Jindřicha směli jihlavští měšťané pro svoji bezpečnost útočit na hrady a tvrze, jestliže budou tato místa prohlášena za škůdcovská. Prostřednictvím tohoto obdarování se Jihlava mohla postavit na odpor i mnohým šlechtickým pánům.²⁶⁰

258) František, Hoffmann. Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce. In *Táborský archiv*: s. 64

259) František, Hoffmann. Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce. In *Táborský archiv*: s. 64 - 98.

260) František, Hoffmann (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*: s. XXIII – XXX.

Každý záznam obsahuje nadpis odkazující na rok nebo úplné datum výslechu, na jméno vyslýchaného, apod. Zápis je často souhrnem výpovědí o různých trestných činech a podniknutých akcích a především poskytuje dobrý přehled o zúčastněných osobách.

K dochovaným zápisům, které dosvědčují spolupráci mezi Jihlavou a Velkým Meziříčím a zároveň dokládají určitou aktivitu bojových družin v této oblasti, patří jihlavský popravčí zápis ze dne 7. června 1419, ve kterém Zikmund vyslechnutý ve Velké Meziříčí vypovídá o činnosti družiny Erharta Pušky z Kunštátu. Zápis svědčí o oloupení a zavraždění jihlavského kupce Heschela. V této souvislosti je zmíněno několik jmen včetně Michka Benedy z Rozsoch, vůdce družiny Viléma z Pernštejna: „*Sigmund hat bekant czu Mezerricz, das sie haben gewant und gewürcz genomen den Ölmunczer bey Kremsir. Dabey sind gewesen Mykolassek z Wyczoba, Petir Kobila von Sluzyn und Wanku, des Chwalopir sün, Drch, Janek Kaderzawy mit seinem knechte Stzyken, Petrzik Ffyczek mit seinem knecht, Hanal, Küssy mit seinem knecht, Kanownyk, Jänek Zelesko. Item und dasselb gewant haben sie undereinander geteilt und wol eyn meczen gewürcz haben sie dem hern Püssken gegeben. Item dem Stybör von Bodäncz, des kunnigs diener, haben sie röss genümen. Küba, Procop, sein knecht, Kobila, Canownyk, U wyri, Janek Zelesko. Dye haben den Hasschel berawbt: Mathyegyck, Ochystal, der hat yn vorderbt, Mülacz, Michkü Beneda.*“²⁶¹

Na první pohled by se mohlo zdát, že družina Viléma z Pernštejna ohrožovala Velké Meziříčí více než družina Erharta Pušky z Kunštátu. Vilém z Pernštejna měl své hlavní sídlo na Pernštejně vzdáleném od Velkého Meziříčí asi 32 km, zatímco Ehart Puška z Kunštátu měl podle studií F. Hoffmanna²⁶² opěrné body na hradě Skály u Jimramova a Doubravice nad Svitavou u Blanska, což jsou místa o poznání vzdálenější. Přesto je nutné počítat se skutečností, že útoky často směřovaly k místům vzdálenějším a přesahovaly tak neblížejší okruh jejich působnosti. Snad můžeme s určitostí říci, že v rámci dnešního kraje Vysočina bylo nejrušněji na Jihlavsku. Každopádně družiny obou pánů se řadily k těm nejpočetnějším a nejvlivnějším.

Činnosti družiny Viléma z Pernštejna se týká zápis ze 4. července 1419, podávající svědectví o rabování ve vsi Otín. F. Hoffmann se přiklání k možnosti, že se jedná spíše o Otín 15 km od Jihlavy, než Otín nedaleko Velkého Meziříčí. Výpověď podal Mulač vyslechnutý ve Velkém Meziříčí: „*Mülacz hat bekant ze Mezerzriecz von des rawbes wegen czum Otten.*“

261) František, Hoffmann (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*: s. 10 – 11.

262) František, Hoffmann. *Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce*. In *Táborský archiv*: s. 68.

Dabey sind gewesen Sagyeczek, Oprüd, Janek Kuczken und sein knecht, Wanek Rowiezy, Pessyk Slatey, Mykolassek Morderz, Canownyk. ²⁶³

V následujícím případě došlo dokonce k přímému zapojení obyvatele Velkého Meziříčí do loupežných výprav. Ve stejném zápise ze 4. července 1419 je mezi účastníky rabování jmenován jistý Janek z Meziříčí. Jedná se opět o družinu Viléma z Pernštejna : „*Item czu send Michals tag awff dem Stöckerperk anno M^oCCCC^oX^moVIII^o[29. Septembris 1418] haben die hernach genant unser lewt / berawbt und den Cleyn Janko, des Pfarrer von der Wyse frewnnt, Jacubek Strzyberny, Angel, Janek de Merzicz, Stahlo Jane, Wylem Ryzawy, Tepplys, Sagyeczek, Oprüd.*“ ²⁶⁴

Podobně je doložena účast na krádežích obyvatele Mostišť, jež jsou dnes součástí Velkého Meziříčí. V zápise datovaném F. Hoffmannem mezi roky 1410 – 1419, je psáno, že Janek z Kounic na mukách označil několik jednotlivců, kteří loupili na silnicích muže i ženy. Mezi nimi je jmenován také Strachovec z Mostišť poblíž Meziříčí. Někteří z nich loupili s Janem z Cinic a někteří bez něho. Co uloupili na znojemských a budějovických silnicích, to zastavili v Brně a

strávili v Brně, Ivančicích a Cinicích. A co uloupili na cestách a silnicích brněnských, ivančických a cinických, to utratili ve Znojmě a Budějovicích: „*Item Jane z Cunycz na mukách wyznall na dole psane, na Jana Tobolku, genz bidli w Kromyzyrzy, na Mathüsse, genz bidly v Brnye, na Jana Kamaretha z Olomuncze, na Martina a na Andrege, genz bydle v Znoymi u Bohateho Jesska a u Ulmana Poka, na Martyna Myssecznika a na Slowaka w Brodie Wherskem, na Strachowcze, genz bidly v Moscisczy blyz Mezirzyczie, kterak v czasech swych nyekterzy z nych z drewe rzeczenym z Janem z Cünicz a nyekterzy bez nyeho, lupily su na sylnicich muzye i zeny. A coz su zlupily na znogemskych a budyrywyczkich sylniczych, to su zastaviliv Brnye v zydech a ztrawily v Brnye a w Ewanzyczych a v Cuniczych. A coz su zlupli na czestach a na sylniczych brnyenskich, ewanczyczkich a cuniczych, to su w Znoymie a v Budyeyewyczych oturtili.*“ ²⁶⁵

Velké Meziříčí leží na cestě mezi Prahou a Brnem, která byla důležitou obchodní spojnici mezi oběma městy. Takové cesty, po kterých putovaly kupecké povozy, se stávaly nejčastěji terčem útoků lapkovských skupin. Zápis ze 4. července 1419 hovoří o tom, jak členové družiny Erharta Pušky z Kunštátu odcizili roku 1417 u Velké Bíteše ²⁶⁶ pražským jedoucím

263) František, Hoffmann (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*: s. 11 – 12.

264) Tamtéž

265) František, Hoffmann (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*: s. 55 – 56.

266) Město Velká Bíteš se rovněž rozkládá při komunikaci mezi Prahou a Brnem, asi 20km od Velkého Meziříčí.

z brněnského jarmarku koně a peníze: „*Von Brunner jarmark anno CCCC°XVII°[1417] haben die bey dem Heinreichz genümen den Pragern röss und gelt: Muläcz, Steklecz, Waczlab, Mülczenecz, Ffrannek, Blassko, Nämecz, Czlüppek, Michek Weneda, Kussy, servus Jacübek, Janek Kaderzawy, Michek Malÿ, Johaneck, Küba, Drch, Jan Stahlo, Ffrenzel, Janek amicus Angil, Hrzlik, Sagyeczek von Pehem. Das hat her Püssk geheissen, wan sie haben ym gegeben eyn röss.*“²⁶⁷

Mezi městy Velkou Bíteší a Velkým Meziříčím, se nachází obec Osová Bítýška s přiléhajícím rybníkem Osová. Ani tato vesnička, jež na počátku 15. století mohla čítat jen pár domů, se nevyhnula útokům lapků patřící k družině Erharta Pušky z Kunštátu. Jakúbek řečený Ryšek se na mučení v Přibyslavi přiznal, že loupili na rybníku Osová pánů bitovských. Svědectví bylo zapsáno do jihlavské knihy v roce 1416: „*Nayprve gsu lupily na rybnycze Ossowa panov Byetewskich. A s nym byly Schön peter, Bebtha, Erasym, syn Mylostow, a Drch, Lukess z Choteworzye, Janek ssamostrzyelnyk, Schonpeter.*“²⁶⁸

Text pokračuje zápisem, jenž vznikl tentýž den, druhý po soudu, 6. dubna 1416. Vypovídá o oloupení kramářů z Budějovic, ke kterému došlo v okolí Třebíče a jmenování jsou Drch, Janek Nosatý s pacholkem, pak pacholek Jindřich z Pernštýna a Rychlík, pacholek z Kozova.: „*Item feria secūnda post Judica [6. Aprilis 1416] lupili ssu okolo Trzyebycze kramerzye z Budyeyowycz, Drch, Janek Nossaty s pacholkem, pak pacholek Gyndrzychow z Pernstayn a Richlyk, pacholek Kozaw.*“²⁶⁹

Mezi časté kořisti podle výpovědí patřily především peníze a koně. Zápis ze 7. června 1419²⁷⁰ citovaný dříve, uvádí jako kradené zboží právě koření, které bylo v této době vzácné a zlodějům se tak nabízela možnost vlastního obohacení prostřednictvím jeho prodeje. V případě této loupežné akce, kterou navíc dosvědčuje výpověď Vaňka z Roubice zpracovaná F. Hoffmannem, koření putovalo do rukou Viléma z Pernštejna, jako pána družiny: „*Byli při tom Beneda Michkūv, Koza, Blažek Valach, Zikmund Polák, Matějik, Chlup, Mulač, Vitek, Markart puškař, Šrám, Crlík, Drch, Mikuláš Člupek. Z kořisti dali koření panu Vilémovi z Pernštejna a o mnoho sukna se dělili v lese Moravci.*“²⁷¹

Zajímavý je také výše uvedený zápis z roku 1416²⁷², kde se píše o krádeži na rybníce Osová. Vesnice Osová Bítýška sice leží poblíž komunikace spojující Velké Meziříčí a Velkou

267) František, Hoffmann (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*: s. 12.

268) František, Hoffmann (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*: s. 61.

269) Tamtéž

270) František, Hoffmann (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*: s. 10 – 11.

271) František, Hoffmann. *Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce*. In *Táborský archiv*: s. 106.

272) František, Hoffmann (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*: s. 61.

Bíteš s jinými významnějšími centry obchodu, ale v tomto případě můžeme podle dobových poměrů předpokládat, že se jednalo o krádeže ryb. Zápisů však edice obsahuje mnohem více a spolu s jejich četností se liší i druhy kořistí. Dá se říci, že lapkové brali vše, co bylo předmětem obchodu a posloužilo potřebám každodenního života.

Existence bojových družin, jejich kriminální podniky a vlastní využití samotnými šlechtici je typickým znakem předhusitského a raně husitského období. Zajímavé výsledky ale může přinést také zkoumání působnosti husitského učení a revolučních nálad uvnitř bojových družin. Ani tuto otázku si při svém bádání F. Hoffmann nezapomněl položit. Vždyť každý jednotlivý člen družiny, jestli-že měla svého hradního pána, byl zcela závislý na politickém a náboženském cítění tohoto vůdce. A netýkalo se to pouze vojáků a bojovníků, ale naprosto všech. Pokud šlechtic zakázal na svém statku jakýmkoliv způsobem rozšiřovat myšlenky a učení Jana Husa, nezbývalo poddanému nic jiného, než se podrobit, případně přestoupit ke straně opačné. Ve zjištění, kdo byl přívržencem a kdo odpůrcem husitství, můžou být přínosné především stížné listy proti Husovu uvěznění a upálení. O těchto listech jsem již uvedla několik poznatků v souvislosti s osobností Lacka z Kravař, který se stal tvůrcem obou druhů písemností.

Náboženský postoj šlechticů byl v tomto období různý a často se stávalo, že jednotlivec své názory zcela změnil a přestoupil ke straně protivníka. Podle F. Hoffmanna lze zařadit mezi přívržence husitství, ovšem bez ohledu na možnou změnu názoru, Prokopa z Kamenice, Viléma z Pernštejna, Mikuláše Sokola z Lamberka, ad. Naopak za odpůrce husitského směru lze považovat Krajčíře z Krajku a proměnliví ve svých postojích byli Lichtenburkové.²⁷³

Ve věci vyznávání husitské ideologie se F. Hoffmann zabývá zpravidla třemi družinami. První z nich je družina Prokopa z Kamenice, která dobyla Sezimovo Ústí a napomohla položit základy ke vzniku revolučního střediska v Táboře. Druhou je družina Haška z Valdštejna, který byl pánem města Uherského Ostrohu a pravděpodobně nebránil šíření husitského směru v Nedakonicích. Třetí skupinou, která se však neobjevuje v jihlavských zápisech, je orebské bratrstvo vedené ve většině případů husitskými hejtmany. Při posuzování této problematiky je však nutné přihlídnout ke skutečnosti, že v jihlavské popravčí zápisy příliš nevypovídají o náboženském smýšlení vyslýchaných jednotlivců ani ostatních osob a v tak ranném období ani neexistoval vyhraněný postoj těchto družin.²⁷⁴

273) František, Hoffmann. Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce. In *Táborský archiv*: s. 73.

274) František, Hoffmann. Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce. In *Táborský archiv*: s. 124 - 127.

Rovněž pan Lacek z Kravař měl svoji družinu. Těžko však můžeme určit, zda-li byla v tak časném období ovlivněna jeho husitským smýšlením či nikoliv. Určitě se jednalo o subjektivní přístup jednotlivců. Už samotná skutečnost, že se pan Lacek nechal pohřbít v augustiniánském klášteře, dosvědčuje, že nebyl ke konci života ve svých názorech radikální. Pan z Kravař jistě nepotřeboval služeb svých bojovníků ke kořistění. Družiny využíval spíše při podnicích jako bylo jeho tažení do Polska v roce 1385 a v podobných případech.

Z uvedených případů jihlavských zápisů jasně vyplývá, že Velké Meziříčí nepatřilo v době řádění lapkovských družin k nejohroženějším moravským městům, ani není v tomto místě doložena větší aktivita žádné z družin. Z dochovaných záznamů se jednalo vždy o jednotlivce, který se z jakéhokoliv důvodu rozhodl do bojové družiny vstoupit. Jediné nebezpečí vyplývalo z vlastní polohy podél důležité komunikace, po níž putovaly kupecké povozy na Brněnské trhy. Stejně nejistý pocit mohl vzejít ze sousedství s městy Třebíč a především Jihlavou, kde se útoky družin uskutečňovaly častěji. Kdyby se taková hrozba stala skutečnou a intenzivní, snad by potom následovala nutnost zajištění bezpečnosti osídlení prostřednictvím kvalitních hradeb. Výstavba opevnění je však ve Velkém Meziříčí doložena až ve třicátých letech 15. století a to v souvislosti s husitskou revolucí.

4. Následky doby raně husitské

4.1. Architektonický rozvoj

Jak již bylo řečeno, v období majitelů z Kravařského rodu (1399 – 1447) zaznamenalo město určité změny po stránce architektonické. Husitské války přispěly k nutnosti vybudovat pevný obranný systém kolem města i samotného hradu. Podobu města však již na počátku husitské revoluce dotvářelo určité členění na městské části se systémem bran a opevnění. Meziříčí se dělilo na Horní a Dolní město, což dosvědčují mimo jiné v příloze doložené zápisy městské knihy, kde je například jmenovaný „*Mathussie z hornyho myesta*“²⁷⁵, „*Jana rzeczeny knize s dolnieho miesta*“²⁷⁶, „*Mykulassie baworowa s hornieho miesta*“²⁷⁷ a další. „*Již výše zmiňované Horní město před Horní branou na západě máme doloženo k roku 1385 a Dolní město před Dolní bránou na jihovýchodě v roce 1407.*“²⁷⁸

Obytný prostor města předem určovalo jeho rozložení mezi řekami Oslavou a Balinkou při komunikaci spojující Jihlavu s Brnem. Meziříčí tak získalo obdélnou pravidelnou formu. Zpevňování hradeb proběhlo ve třicátých letech 15. století jako jeden z důsledků bojových aktivit na tomto území. Páni z Kravař se podíleli také na přestavbě hradu, dnes zámku, nacházejícím se na severozápadním skalním ostruhu nad řekou Oslavou.

Ve 30. letech 15. století nechali Kravařové v západní části hradu zbudovat pevné předhradí a došlo k rozšíření hradního prostoru. Hradní opevnění bylo doplněno flankovacími věžemi, z nichž se do současnosti čtyři dochovaly. Tyto dochované věže chránily hradní jádro na západní, severozápadní, severní a jižní straně proti rostoucímu nebezpečí útoku dělostřelectva. Před hradbami se rozkládal skalní příkop. Dokonalé opevnění bylo především dílem Václava Strážnického z Kravař, který fortifikaci dokončil roku 1434. Také je možné, že v období 15. století začaly z potřeby zásobování hradní posádky vznikat rozsáhlé sklepní prostory, tzv. katakomby.²⁷⁹

Kromě zajištění obrany města se páni z Kravař pravděpodobně podíleli také na rozšíření farního kostela sv. Mikuláše doloženého již k roku 1317 o jeho boční jižní loď. Důkazem toho

275) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 10.

276) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 142, č. 11.

277) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 143, č. 16.

278) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 33 - 34.

279) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 53 - 57.

mohou být rozety na klenbě kostela se znaky pánů z Lomnice a pánů z Kravař. Někdy na přelomu 14. a 15. století, možná o něco později, došlo také k dostavbě kostelní věže, jež v současnosti dosahuje výšky téměř 80m.²⁸⁰

Důkazem toho je latinský zápis v městské knize Velkého Meziříčí z roku 1411²⁸¹. Ten uvádí, že prací na kostelní věži se má ujmout jistý mistr „*Johnes*“ neboli Jan. Doslova je psáno, že: „*má pracovat na věži a celou ji dokončit až do vrchu za 34 kopy*“²⁸².

Pro období Velkého Meziříčí za Lacka z Kravař je možné podobu města spíše předpokládat. Zcela jistě bylo obeháno hradbami se systémem vstupních bran, jež podléhaly kontrole. K jejich zpevnění došlo až ve 30. letech 15. století, tudíž do té doby mohly být dřevěné, jak bylo v dané době zvykem. Existence Horního a Dolní města zase svědčí o nutnosti rozšíření obytného prostoru a tím pádem také o růstu počtu obyvatel.

280) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 58.

281) SOKA ZR, AMVM, kniha sign. 1: fol. 134.

282) Zdeněk, Fišer (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*: s. 43.

5. Závěr

Cílem mé práce bylo vytvořit ucelený souhrn poznatků týkajících se Velkého Meziříčí v období počátku husitské revoluce. Ve druhé kapitole jsme se seznámili se životem Lacka z Kravař, který ve své době zastával nejvyšší zemské úřady v Čechách i na Moravě a jehož osoba je nerozlučně spjata s historií Velkého Meziříčí. Vždyť právě jemu město vděčí za obdarování plnými městskými právy, díky kterým se postavilo po bok významným městům českých zemí. Ladislav z Kravař žil v době plné politických rozbrojů, neklidu a morových epidemií. V době, kdy jedinou jistotu přinášela víra v Boha a v lepší posmrtný život. A byla to víra toužící po oddanosti neposkrvněné církvi, která myšlenkou na návrat křesťanstva k prvotním ideálům podnítila zrození husitské revoluce. Rozbouřená doba husitů však téměř plynule navázala na období, pro něž je typické řádění bojových družin připomínající ve svém důsledku komplikované války mezi markrabaty Joštem a Prokopem, do kterých byli vtaženi mnozí příslušníci šlechty. Tuto dobu nám nejlépe dokládají užití písemné prameny měst Velkého Meziříčí a Jihlavy. Z Jihlavských popravčích zápisů jsme se dozvěděli, v jaké míře bojové družiny i drobné lapkovské skupiny ohrožovaly oblast velkomeziříčska, popřípadě k jakému došlo zapojení místních obyvatel do bojových družin. Městská kniha Velkého Meziříčí nám pomohla objasnit, jak tato doba neustálých válek ovlivnila město v oblasti správy. Ze zápisů nám vyplývá, že meziříčský soud nezasedal převážně v prvních letech 15. století, tedy v době markraběcích válek a v čase, kdy pan z Kravař bojoval s pomocí meziříčských a bítešských měšťanů o Náměšť nad Oslavou. Zdejší oblast byla navíc drancována uherským vojskem krále Zikmunda, který se neustále snažil prosadit své nároky na český trůn. Pro toto období je typická dlouhá mezera v městské knize. K výraznému obratu došlo po udělení plných městských práv v roce 1408, respektive po jejich potvrzení markrabětem Joštem v roce 1409. Poté následovalo již častější konání soudních procesů a tudíž se Velké Meziříčí počalo chovat jako pravé městské zřízení. Ke zkvalitnění představy o životě v tomto středověkém osídlení přispěla závěrečná část, jež alespoň ve stručnosti podala výklad o architektonické proměně Velkého Meziříčí za pánů z Kravař. Tato proměna se však týkala především období po Lackovy z Kravař, neboť tehdy husitská revoluce dala podnět k výstavbě kvalitního opevnění. Velké Meziříčí bylo ve své době ovlivněno řadou faktorů, které zasahovaly do všech oblastí života místních obyvatel. Vedle působnosti bojových družin v širokém okolí tu byla také otázka jazykové příslušnosti a náboženského cítění. Zde narážíme na prosazování myšlenek a ideálů husitského hnutí v jeho samém počátku Lackem z Kravař. A v této souvislosti je třeba upozornit na událost, jež se odehrála na místním hradě

právě přičiněním pana z Kravař, totiž na sepsání stížného listu proti Husovu uvěznění. Ohlédneme-li se zpět, můžeme právě v tomto dějinném úseku spatřit pravdivost rčení, že i „malé události tvoří velkou historii“. Tak jako byl Ladislav z Kravař důležitým pro město, tak se i Velké Meziříčí stalo součástí husitské revoluce a husitství pak nejzajímavější oblastí z minulosti českého státu.

6. Bibliografie:

Státní okresní archiv Žďár nad Sázavou (SOkA ZR), Archiv města Velké Meziříčí (AMVM), kniha sign. 1.

Státní okresní archiv Jihlava (SOkA JI), Archiv města Jihlava do r. 1848 (AMJI), úřední knihy a rukopisy, inv.č. 5, Městská kniha IV. soudní (1408) 1417 – 1536.

Edice:

FIŠER, Zdeněk (ed.). *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2008. 479 s. ISBN 978-80-7275-075-7.

HOFFMANN, František (ed.). *Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457*. Archiv český, sv. 38. Praha: nakladatelství Filosofia, 2000. 261 s. ISBN 80-7007-146-X.

Literatura:

BALETKA, Tomáš. *Páni z Kravař: Z Moravy až na konec světa*. Praha: nakladatelství Lidové noviny, 2004. 488 s. ISBN 80-7106-682-6.

DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír a spol. *Lázně Teplice nad Bečvou a okolí: Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku*. 1. vyd. Praha: nakladatelství S&D, 1997. 56 s. ISBN 80-86030-14-9.

DVORSKÝ, František. *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část I. O Benešovicích – vyjímaje rod pánů z Kravař*. Brno: Musejní spolek, 1907. 132 s.

DVORSKÝ, František. *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část II. O rodě pánů z Kravař*. Brno: Musejní spolek, 1910. 212 s.

FRIEDRICH, Gustav. *Rukověť křesťanské chronologie*. 2. vyd. Praha: nakladatelství Paseka, 1997. 338 s. ISBN 80-7185-118-3.

HNÍZDIL, Oldřich. *Měřín 1298 – 1998: 700 let*. Měřín: Obecní úřad, 1998. 292 s.

- HOFFMANN, František. *České město ve středověku: Život a dědictví*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1992. 453 s. ISBN 80-7038-182-5.
- HOFFMANN, František. *Jihlava v husitské revoluci*. 1. vydání. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1961. 251 s.
- HOFFMANN, František. Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce. In *Táborský archiv*, sv. 6. Tábor: 1994, s. 47 – 138. ISSN 0862-2892.
- KAPRAS, Jan. *Právní dějiny zemí koruny české. Díl 1. Právní prameny a vývoj právnictví*, Praha: Česká grafická akciová společnost UNIE, 1913. 540 s.
- MEZNÍK, Jaroslav: *Lucemburská Morava: 1310 – 1423*. 1. vyd. Praha: nakladatelství Lidové noviny, 1999. 562 s. ISBN 80-7106-363-0.
- PIŠÍN, Libor. *Velké Meziříčí: Historie a současnost*. Velké Meziříčí: Městský národní výbor ve Velkém Meziříčí, 1975. 81 s.
- POKORNÁ, Karla. *Medřičáci v historii času : Volně zpracovaná historie lidí a lokalit ve Velkém Meziříčí a jeho okolí*. 1. vyd. Velké Meziříčí : Pokorná, 1993. 142 s.
- RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha: nakladatelství Libri, 2005. 431 s. ISBN 80-7277-175-2.
- SVOBODA, Josef František. Náš popravčí meč, In *Velkomeziříčsko 21*, 1939, č. 18, s. 1 - 2.
- ŠTĚPÁN, Václav. Nový pohled na přepadení Jihlavy v roce 1402. In *Vlastivědný sborník Vysočiny*. sv. 8. Jihlava: Muzeum Vysočiny, 1992. s. 7 – 22. ISBN 80-900024-8-X.
- ŠTĚPÁN, Václav. Osobnost Lacka z Kravař. Část I. Lackův politický vzestup. *Časopis matice moravské*, 1991, roč. 109, č. 1, s. 217 - 238. ISSN 0323 – 052X.
- ŠTĚPÁN, Václav. Osobnost Lacka z Kravař. Část II. Na vrcholu politické dráhy. *Časopis matice moravské*, 1993, roč. 112, č. 1. s. 11 – 41. ISSN 0323-052X.

VLČEK, Josef: Městská kniha velkomeziříčská, In *Od Horácka k Podyjí*, Vlastivědný sborník západní Moravy, roč. X, Znojmo 1932 – 33, s. 11 – 12, 39 – 40, 72 – 74, 95 – 97, 148 – 151.

VLČEK, Josef: Městské knihy města Velké Meziříče, In *Krajinské muzeum ve Velkém Meziříčí*, ročenka 4, 1931, s. 9 – 16.

ZDUBA, Jan. *Velká Bíteš : Stručný průvodce starým městem*. Velká Bíteš: Jan Zduba, 2007. s. 37.

7. Seznam příloh:

Příloha č. 1: Tabulka českých zápisů městské knihy Velkého Meziříčí

Příloha č. 2: Tabulka latinských zápisů městské knihy Velkého Meziříčí

Příloha č. 3: Zápisy městské knihy Velkého Meziříčí

Příloha č. 4: Obrazová příloha

1) Zámek ve Velkém Meziříčí (Převzato z publikace – Libor, Pišín. *Velké Meziříčí: Historie a současnost*. Velké Meziříčí: 1975.)

2) Zámek ve Velkém Meziříčí (Vlastní foto)

3) Městská kniha Velkého Meziříčí (SOkA ZR, AMVM, kniha sign. 1)

4) Nápis na předních deskách městské knihy Velkého Meziříčí o svázání tří původních knih (SOkA ZR, AMVM, kniha sign. 1)

5) První český zápis v městské knize Velkého Meziříčí z roku 1417 (SOkA ZR, AMVM, kniha sign. 1. fol. 140)

6) Jihlavská městská kniha IV. soudní (SOkA JI, AMJI, úřední knihy a rukopisy, inv. č. 5, Městská kniha IV. soudní (1408) 1417 – 1536.)

7) Zápis v jihlavské městské knize IV. soudní (SOkA JI, AMJI, úřední knihy a rukopisy, inv. č. 5, Městská kniha IV. soudní (1408) 1417 – 1536. fol. 14vb.)

8) Zápis v jihlavské městské knize IV. soudní (SOkA JI, AMJI, úřední knihy a rukopisy, inv. č. 5, Městská kniha IV. soudní (1408) 1417 – 1536. fol. 23va.)

9) Listina Václava IV. z 20. února 1417, potvrzující Velkému Meziříčí plná městská práva. (Fotografie z archivu Muzea Velké Meziříčí)

Příloha č. 5: Rejstřík

8. Resumé

Das Werk widmet sich der Geschichte von Velké Meziříčí in der Zeit vor der hussitischen Revolution. Es schließt den Zeitabschnitt seit neunziger Jahren des 14. Jahrhunderts bis zu zwanziger Jahren des 15. Jahrhunderts ein.

Das zweite Kapitel widmet sich dem Leben von Lacek aus Kravaře und seiner Beziehung zu Velké Meziříčí. Also wir erfahren, wie der Krieg zwischen mährischen Markgrafen die Stadt beeinflusste. Dieser Teil gewährt den Einblick, wie die Stadt Velké Meziříčí den vollen Stadtrechten gewonnen hat. Es auch nicht unterlassen blieb die positive Stellungnahme des Herres Lacek von Kravaře zu der hussitischen Bewegung und seiner Einspruch gegen die Gefangennahme von Jan Hus, der in der örtlichen Burg entstanden ist.

Das zweite Kapitel bildet die Grundlage für das Verstehen des folgenden Kapitels, das sich befasst mit den behördlichen Eintragungen. In erster Linie handelt es sich um die Eintragungen aus dem Stadtbuch von Velké Meziříčí, die ausführlich in den Tabellen bearbeitet sind. Auf dieser Basis können wir die politischen sowie religiösen Einflüsse auf die Sitzung des Gerichtes und auf das Wechseln der Beamten in deren Funktion beurteilen. Am Ende des Kapitels stellen wir fest, wie wichtig die volle Stadtrechte für Velké Meziříčí waren, denn erst danach hat der Gemeindevorstand in den kurzen Intervallen sich getroffen.

Die zweite Quelle bilden die Eintragungen von Iglau aus den Jahren zwischen 1405 – 1457. Irgende Eintragungen sind im Text zitiert und zeugen von den Aktivitäten der Kampfgruppen in der Umgebung von Velké Meziříčí. In der Nähe der Stadt Velké Meziříčí sind nicht die grosse Kampfgruppen gewesen, aber handelt es sich um die kleinen Gruppen, die haben an den örtlichen Wegen gerauben.

Das vierte Kapitel bewertet die architektonische Veränderungen in der Zeit der Herren von Kravaře. Der grundsätzliche Aufbau hat sich zuerst in den dreißigen Jahren des 15. Jahrhunderts realisieren. Dann man hat mit dem Aufbau der Befestigung angefangen.

9. Přílohy

Příloha č. 1

	Číslo zápisu	Rok	Den	Rychtář, purgmistr a konšelé	Obsah zápisu	Poznámka
fol.140	č. 1 první český zápis	1417	<i>utery przed swatu katherzinu</i> (23.11.1417) sv. Klimenta	<i>Dalo se gest za Jaxe Rychtarze, a za starey rady // konsselow purgmystra Hanusse Ostrowskeho¹, Wawrzincze alba, Jaxe, // Jana Chrustka, Wawrzincze strzelcze, Pesse Jacubowa syna, Szczepana // kowarze, Mykulasse hynka, a za nowich konsselow, Zwierzika Stiborka, // Matiegyka naroznyeho, Wydlaka zakostelem, Bohunye, Macha // kowarze, Mathusse Jana holawy</i>	Úmluva mezi Pawlikem hroznyathou sweczem a Benessem huhnou o uličku. Pawlik swecz přivolil Benessowy huhnowy, aby do uličky přistavil.	Smlouva
fol.140 s. II	č. 2	1417	<i>utery na swateho Clymentha</i> (23.11.1417)	<i>A to se dalo za Jaxe Rychtarze, Azakonsseluw // purgmyestra Hanusse Ostrowskeho², Wawrzincze strzelcze, Szczepana // kowarze, Mikulasse kowarze, Pesse Jacubowa, Wawrzincze alba Janka // Chrustka, a Jaxe</i>	Poručenství vdovy po Wylemowi z Budyssowa ³ , tetky Anny Jaxowey. Vdova odkazuje šest kop grošů, jednu peřinu, duchnu, polštář, a čtyři prostěradla své vnučce <i>katherzinie</i> , dceři nebožky <i>herzmanowie</i> .	Sírotčí zápis

fol. 140	č. 3	1417	Neuvedeno	<i>pekarze Jana s Noweho miesta⁴, y gynych toho czassu Cossel // za Cosnssel Waczlawa Rohana Pesse Ondrey Matieyka //</i>	<i>Mikulass fforman a Matus mlynarz učinili úmluvu na osmdesát grošů Brynarowych dětí.</i>	Sirotčí zápis
fol.141	č. 4	1417	<i>patek prwny po swatey katherzinie</i> (26.11.1417)	<i>A to dalo za Jaxe Rychtarze, a za starey rady konsselew purgmystra // Hanusse Ostrowskeho⁵, Wawrzince alba, Jaxika, Jana chrustka, Wawrzincze // strzelcze, Pesse Jacubowa syna, Szczepana kowarze, Mikulasse hynka, // a za nowich Consseluw Matiegyka naroznyeho, Styborka, Macha kowarze // Zwierzika, Bohunye, Wydlaka, zakostelem, Mathusse Jana kowarze//</i>	<i>Hedwika požaduje po svém zeti matieyowy po tři roky čtyři hřivny grošů razu pražského. V případě své smrti peníze odkazuje svým synům Janowy Zakowy, Ambrozowy masarzowy a Rzehorzowy rzecenemu Cobyk.</i>	Sirotčí zápis
fol.141	č. 5	1418	<i>prwnye nedyely pred bozym wstupeny</i> (1.5.1418)	<i>A to sie dalo za Jaxe rychtarze // Macha kowarze purgmystra Zwierzika, Bohunie Styborka kramarze, Matiegika // naroznyeho, Jana kowarze, Mathusse widlaka zakostelem tehdy konsselew //</i>	<i>Zápis se týká poručenství strýce Woyetiecha nad syrtoky a 14 kop grošů, které získal od pawlika Czenisky a kterých má požívat.</i>	Sirotčí zápis Text je přeškrtnutý

fol. 141 s. II	č. 6	1417	<p><i>wten utery prwny po swatey lucie</i></p> <p>(14.12.1417)</p>	<p><i>a to se dalo // za Jaxe rychtarze, a Consselow purgmystra Matiegyka naroznyeho // Stiborka, Zwierzika, Macha kowarze, Bohunye, Wydlaka za kostelem, // Mathusse, Jana kowarze</i></p>	<p>Zápis zpravuje o prodeji lázně, jež příslušela ke Špitálku⁶, <i>petrowy Barwowu</i> bratru za 20 kop grošů. Lázeň prodali koňšelé <i>Mach</i> mlynář a správce Špitálku, <i>Wawrzinecz albus Jaxik, Ostrowsky hanus</i>⁷, <i>Wawrzinecz strzelec, Jan hrustek, Pessa Jacubuw syn Szczepan kowarz a Mikulass hynek</i>. Dále je rozhodnuto o zrušení a zboření hráze⁸, jež vedla do lázně vodu.</p>	<p>Smlouva</p> <p>Z textu se dozvídáme jméno purkrabího <i>Sbinka</i>.</p>
fol. 141 s. II	č. 7	1417	<p>(viz zápis č. 6)</p> <p>(14.12.1417)</p>	<p><i>A to sie dalo za Consselow, a Richtarze, leta dne, // aczasu swrchupsaneho</i> (viz zápis č. 6)</p>	<p><i>Mathey mlynarz pod Swarzanowem</i>⁹, bratr <i>Duchonyow</i> a strýc sirotků, poukázal sirotkům peněžitou částku na svém mlýně.</p>	<p>Sirotčí zápis</p>
fol. 142	č. 8	1418	<p><i>ten patek przedewsiemy swatymy</i></p> <p>(28.10.1418)</p>	<p><i>A to sie stalo s powolenym // Jaxowym muze katerzyni swrchupsaney za conselstwye Zwierzika Matussie z horni- // ho myesta Bohunye Matiegka Martyna wydlaaka Jana kowarze Macha kowarze // a Styborka kramarze</i></p>	<p>Zápis řeší nárok Petra na dvě hřivny grošů na purkrechtu své matky <i>Marthi</i>, sestry <i>Katrussy</i> ženy <i>Jaxoney</i> z dolního města.</p>	<p>Smlouva</p> <p>Text je přeškrtnutý</p>

fol. 142	č. 9	1418	(viz zápis č.8) (28.10.1418)	<i>A to sie stalo // tyz den a to leto a za tiech Coseluow y akoz hned przedtym gsu menowany //(viz zápis č. 8)</i>	<i>Mach mlynář¹⁰ si nárokuje louku ležící u stavu jeho mlýna a také dvě menší přilehlé louky. Ty však podle soudu připadly Mathussom s hornyho myesta a jeho ženě a dětem.</i>	Smlouva Zápis je přeškrtnutý
fol.142	č. 10	1418	Neurčeno	<i>A to sie dalo za Zvierzika Marka kowarze // Jana kowarze aza Bohunye a za Styborka kramarze a Matieka a Mathussie z hornyho // myesta a za Martyna rzeczeni vydlak,</i>	<i>Zápis řeší spor mezi bratry jménem Philipp Cucharz a Janow rzeczeného Voysse o podílu na purkrechtu v dolním městě.</i>	Smlouva o purkrecht
fol.142	č. 11	1423	<i>wten patek po gednazty tysycze diewiz swatych</i> (22.10.1423)	<i>A to se dalo za czasu tychto Conssielow dolepsanych za Jaxe Rychtarze za // hanussie kramarzyka Adama sukenyka Pesse kowarze Matiegka na Rohu Waczlawa // kostyhlada Jaxe Jana knosska Mikulassie hraylika</i>	<i>Zápis stanovuje plné vlastnictví Jana rzeczeny knize s dolnieho miesta na jistém purkrechtu v dolním městě, na kterém dříve náležely dvě hřivny petrowy Jaxowo.</i>	Smlouva o purkrecht
fol.142 s.II	č. 12	1419	<i>cztwrtek prwny v postye</i> (2.3.1419)	<i>A to sie stalo // za Jaxssie Rychtairze a za Waczlawa rzeczeny kostyhlad tehdy purkmystra // Jana Czenyizky hanussie kramarzyika Petra kukly Martyna doch // Benesse huhny Sczephana Sklenarze a Matyegie lybacze tehdy // konsselow,</i>	<i>Bratři Petr a Jan žalují Mykulasse Maczkowa syna z Malich Martynyczek¹¹, že jim nezaplatil purkrecht.</i>	Smlouva o purkrecht

fol.142 s.II	č. 13	1419	<i>wten patek po swiczkach</i> (svíčky – snad se jedná o Dušičky ve čtvrtek 2.11.1419) (3.11.1419)	<i>Ato sie gest dalo za Jaxe Rychtarze // a za Czenisk¹² purgmistra, Hanusse kramarzika, Waczlawa kostihloda, Benesse huhny, // Petra kukli, Masska, Stefana Sklenarze, a libacze, tehdy Consselow</i>	<i>Mikolass rzeczeny prazak a syn jeho Jan zenaty učinili před soudem úmluvu o dědictví.</i>	Smlouva o dědictví
fol.143	č. 14	1419	<i>wpatek po swattem frantisku</i> (6.10.1419)	<i>Ato sie gest // stalo za Jaxe Richtarze a, za Consselow Jana Czenisky, hanusa kramarzika, Maska // Waczlawa kostihloda, Benesse huhny, Petra kukli, Matiegie libacze, a Stephana // Sklenarze</i>	<i>Pawlik Swynka po své smrti zanechal dluhy, které připadly na jeho čtyři děti a ženu Magdalenu, která z nouze musela dům prodat hralikowi kraycziemu za pět kop grošů, kterými zaplatila dluhy. Zápis potvrzuje hralikowi nárok na dům bez jakýchkoliv dluhů.</i>	Sírotčí zápis
fol.143	č. 15	1420	<i>wtu nedyely po swatem Marku</i> (28.4.1419)	<i>A to se gest stalo za Jaxe Rychtarze // a za Consselow Jakuba drahorada Rohana Mikulasse kowarze Mathiege // Trzebyczky Jakuba patka, Dulika hralika a Suczka,</i>	<i>Hanuss Ostrowsky¹³ přiznává před konšely svůj dluh 15 kop grošů vůči své matce. Zápis je jeho testamentem, ve kterém odkazuje 15 kop grošů matce a svým dětem.</i>	Testament

fol.143 s.II	č. 16	1422	wnediely wmassopustnie den swateho petra nastolowanie (22.2.1422)	Ato sie dalo za Yaxe Rychtarze a Za konssielow // Yana Czenissky Zwierzika Yana kowarze, lorencze strzelcze Waczlawa hrubeho // Prokopka sewcze, ffylipka a Mykulassie baworowa s hornieho miesta //	Anna, žena Jankowa ovdověla a zůstal ji jeden syn jménem Miecze. Po zaplacení dluhů jim po nebožtíkovi nezbylo nic. Za čas se vdova provdala za Zakalyna, který dal podnět k zápisu do městských knih. Soud stanovil, že vdova ani sirotek nemají právo na jeho majetek, pokud on sám neprojeví dobrou vůli.	Sirotčí zápis Souvislost se zápisem č. 17
fol.143 s. II	č. 17	1422	w patek na den swateho Philipa Jacuba apostolow (1. 5. 1422)	To sie stalo // zacassu konssielow tuto menowanych za Jana Czenisski purgmistra // Zwierzyka Jana kowarze Wawrzyncze strzelcze Waczlawa sukenyka hruby // Procupka Sewcze Phylipka Mykulassie Bawora s hornieho miesta //	Anna Miczowa máti a Zakalym její muž, odkazují 8 kop bez deseti grošů Miczowy, kterého Anna měla s Jankem – synem Jesska rzeczeneho Nowomiesky ¹⁴ . Jako ručitelé jsou jmenováni Wydlak z Rynku, Janek lydin, hraylik lichy, Saryba, Jan Wzteklec, hroznata.	Sirotčí zápis Souvislost se zápisem č. 16
fol.144	č.18	1422	wnedieli naswateho krzyzenalezenie (3. 5. 1422)	A to sie dalo za konssielow przed tiemto // psanych, tehoz leta bozieho narozenie (viz zápis č. 17)	Procop swecz Wietssie má právo poručenství sirotka Anny dieweczky. Jako poručník může, až do let jeho dospělosti, užívat částky tří kop bez osmi grošů. Jako ručitelé jsou uvedeni Pawlik hroznata, Mach mlynarz, hraylik a Michek swecz.	Sirotčí zápis Text je přeškrtnutý

fol.144	č.19	1422	Neurčeno (viz zápis č. 20)	Neurčeno (viz zápis č.20)	Obsah je totožný s obsahem zápisu č. 20.	Text je přeškrtnutý a nahrazen zápisem č.20
fol.144	č.20	1422	<i>wecztrtek przed swatym Thomu apostolu bozym</i> (17.12.1422)	<i>A to sie dalo za czassu // konssielow dolepsaych za Rychtarze Yaxe za hanussie kramarze // wtu chwili purgmistra Adama sukenika Pesse kowarze Matiegka // narohu Waczlawa kostihloda Yaxe Jana Kmoska Mikulasse hraylika//</i>	<i>Mikulass kokutek a Welislaw, jeho syn, jako poručníci Mikulasse a Ondrusse, mají užívat pěti kop grošů až do let jejich dospělosti. Ručiteli jsou Michal Bratranecz kokutkow z Brzezycze a Jan z Brzezycze¹⁵ kokutkow a Michek z Kygowa¹⁶.</i>	Sirotčí zápis Text je přeškrtnutý
fol.144 s.II	č. 21	1423	<i>pondieli prwni po swietu dorocie panny a muczedlnicze bozie</i> (8. 2. 1423)	<i>A to sie dalo zaccassu // tiechto Consselow dolepsanych za Jaxe Rychtarze Adama sukenyka Pesse // kowarze Maczegka narohu Waczlawa kostyhloda Jaxyka hanusa kramarzyka Jana // kmoska Mikulasse hraylika</i>	<i>Urssula a hynek její manžel získali po smrti Jana Sukenika, otce Urssuly, k věčnému držení louku. Jan lichy a jeho manželka jim mají plnit ve třech nedělích 11 kop grošů. Jako ručitelé jsou uvedeni Procupek maly swecz, Procop welyky swecz, Jyrzyk sukenyk, Wlczek sukenyk, Plyhawa swecz.</i>	Sirotčí zápis Text je přeškrtnutý a špatně čitelný
fol.144 s.II	č. 22	1423	<i>den wnediely przed swatym Jyrzym</i> (18.4.1423)	<i>Ato sie // dalo zaccassu tiechto Consselow dolepsanych za Yaxe Rychtarze za hanusse // kramarzyka Adama Sukenyka Pesse kowarze Matiegka naroze (sic!) Waczlawa kostihloda // Yaxe Mikulasse hraylika Jana kmoska</i>	<i>Jacub Swecz plyhawa zemřel a zanechal po sobě ženu a dva syny. Machna, matka těch sirotek, dostala tři kopy grošů. Syn Mikuláš získal dvě kopy grošů. Syn Philip půl třetí kopy, které má užívat Machna až do let jeho dospělosti. Mezi ručiteli jsou Procop swecz wietssy, zwizlyk, handl, waniek Chytroklecza a Janek sswecz zett Mychkow, formanuw</i>	Sirotčí zápis

fol.145	č.23	1423	<p><i>den wutery na swatu Margethu</i></p> <p>(13. 7. 1423)</p>	<p><i>A to sie dalo za czassu tiechto // Cossielow dolepsanych za Yaxe Rychtarze za hanussie kramarzyka a // zagynych [...] nadytmo psanych leta toho yako swrchu stogy den // wutery na swatu Margethu panu za Adama Sukenika Pesse kowarze Matiege // na Rohu Waczlawa kostihloda Yaxe, Mikulasse hraylika Yana kmosska//</i></p>	<p><i>Mikulass przazak zemřel. Zůstali po něm žena Anna, syn Janko, syn Vita, Bena dieweczka a syn Jan řečený Wsteklec, kterého měl s jinou ženou. Žena Anna po něm získala 20 kop grošů a stejná částka připadla jejich dvou synům a dceři. Matka Anna pak každému z dětí dobrovolně dala půl desáté kopy. Zápis stanovuje právo Anny nakládat s částkou 45 kop grošů. Ručitelé jsou Erzebiez, Mikulass Bawor, Waczlaw Skoda, horny Marzan, Mathez pekarz handl, Matieg libacz, Jan holawa, Martyn prowaznyk, kuczyk hrntyrz, Vitt bradaty, Hlawacz na hornym miestcze, Julek, Jan kadlec z Hrbowa¹⁷, Petranych kowarz</i></p>	<p>Sírotčí zápis</p> <p>Text je přeškrtnutý</p>
fol.145	č. 24	Neurčeno (dle souvislosti se zápisem č. 20 odhaduji 1422 – 1423)	Neurčeno	<p>Na konci textu jsou jmenovány tři osoby, ale není určeno jaké je jejich postavení ve věci řízení. Je to <i>Hynek kowarz, Pawel Wykydal, Matieg Przybil.</i></p>	<p>Zápis jmenuje ručitele 8 kop bez 17 grošů sirotků <i>Mikolasse a Ondrziegie</i>, děti <i>Rzehorzowi ze Wsseborowa</i>. Jmenováni jsou <i>Webyk stricz syrotkow</i>, a <i>kokotek, otec Wilykow Jan rzeczeny kmosse, akosse lide z miesta Jan z Brezie¹⁸, Mikulass a Michal z Jygrowa</i></p>	<p>Sírotčí zápis</p> <p>Text je přeškrtnutý</p> <p>Text souvisí se zápisem č. 20 z roku 1422</p>

fol.145 s. II	č. 25	1423	<i>den swate Margethy panny</i> (13. 7. 1423)	<i>Ato sie dalo za czassu tiechto Conssielow // dolepsanych za Yaxe Rychtarze za Hanussie kramarzyka Adama sukenyka // Pesse kowarze Matiegka na Roze Waczlawa kostihloda Yaxe Mikulasse hraylika // Jana kmosska</i>	<i>Jan Wsteklec</i> je určen jako opatrovník půl třinácté kopy <i>Janka</i> - syna <i>Mikulasse prazaka</i> , který zemřel.	Sirotčí zápis Text je přeškrtnutý
fol.145 s. II	č. 26	Nelze datovat	Neurčeno	Neurčeno	Sirotčí zápis týkající se <i>Margiethi</i> dcery <i>Zigmudowi</i> , kterého farář <i>Vyetnisk</i> zabil. <i>Petr</i> , strýc sirotka a bratr zabitého, o kterého pečoval, získává za své náklady 20 kop grošů. Jako ručitelé jsou jmenováni <i>Stzeban Richtarz v Wiedny</i> ¹⁹ , <i>Martyn mlynarz pod Mosticzci</i> ²⁰ , a <i>Waletin mlynarz pod Olssiem</i> ²¹ .	Sirotčí zápis
fol.146	č. 27	1422	<i>den patek przed swaty Barboru.</i> (27.11.1422)	<i>A to sie dalo za Czassu tiechto Conssielow dolepsanych za // Jaxe Rychtarze hanussie kramarzika Adama sukenika Pesse kowarze Matiegka na // roze Waczlawa kostihloda Jaxe Jana kmosska Mikulassie</i>	Text řeší dědictví po zesnulé jménem <i>marze Czechowa</i> . Ta po sobě zanechala statek, na němž získal 9 kop grošů do svého užívání <i>Jan horyna</i> se svojí ženou. Jednu kopu z těch devíti má <i>horyna</i> dle rozhodnutí konšelů věnovat na chudé.	Smlouva o dědictví

Poznámky k příloze č. 1

- 1) Hanuše Ostrovského: Je možné, že pocházel z Ostrova nad Oslavou vzdáleného od Velkého Meziříčí cca 18 km.
- 2) Hanuše Ostrovského: viz pozn. č. 1.
- 3) Vilém z Budišova: Budišov leží cca 13 km od Velkého Meziříčí v okrese Třebíč.
- 4) pekaře Jana z Nového Města: Nejspíš se jedná o Nové Město na Moravě.
- 5) Hanuše Ostrovského: viz pozn. č. 1
- 6) Špitál: Špitál se nacházel u Dolní brány a poskytoval péči chudým a nemocným. Dodnes se v těchto místech zachoval špitální gotický kostelík sv. Kříže.
- 7) Ostrowsky hanus: viz pozn. č. 1
- 8) Hráz vedla vodu do lázně z mlýna ležícího v těsné blízkosti soutoku řek Oslavy a Balinky.
- 9) Jedná se o Svaňenov, vesnici ležící cca 5,5 km od Velkého Meziříčí směrem na Jihlavu, 0,5 km od Hrbova.
- 10) Jestliže se jedná o stejného Macha mlynáře, jako v případě zápisu č. 6, louka ležela v těsné blízkosti hradeb a to v místě, kde se dodnes zachovala městská brána.
- 11) Mykuláš Mackův syn z Malých Martiniček: Obec Martinice a Martiničky, které dnes tvoří jeden celek, byly pravděpodobně založeny na počátku 14. století. Martiničky původně tvořilo pouze pět domků a jejich existenci dokládají písemné zprávy z roku 1385.
- 12) Purkrabí Jan Czeniska
- 13) Hanuss Ostrowsky: viz pozn. č. 1.
- 14) s Jankem – synem Jesska rzeczenego Nowomiesky: Asi pocházejícího z Nového Města na Moravě.
- 15) Michal Bratranecz kokutkow z Brzezycze a Jan z Brzezycze: ves Březejc leží 6,5 km od Velkého Meziříčí ve směru na Tišnov.
- 16) kokutkow a Michek z Kygowa: Nejspíš pocházel z Kyjova v dnešním Žďárském okrese.
- 17) Jan kadlec z Hrbova: Hrbov je vesnice ležící cca 5 km od Velkého Meziříčí ve směru na Jihlavu.
- 18) Jan kadlec z Hrbova: Hrbov je vesnice ležící cca 5 km od Velkého Meziříčí ve směru na Jihlavu.
- 19) Stjepan Richtarz v Wiedny: Vídeň je vesnice ležící cca 5, 5 km od Velkého Meziříčí ve směru na Žďár nad Sázavou.
- 20) Martyn mlynarz pod Mosticzci: Mostiště jsou dnes součástí Velkého Meziříčí.
- 21) awaletin mlynarz pod Olssiem: Olší nad Oslavou leží necelé 4 km od Mostišť

Příloha č. 2

	Číslo zápisu	Rok	Rychtář, purkmistr a konšelé
fol.139	Bez čísla	1405	<i>Jonhe dco horzyenca¹, Mathia sartore², Jeskone sartore³, hanussio fabro⁴, falcone sartore⁵, petro dco hesky⁶, Johe dco Czmel⁷ a Venceslav fabro⁸</i>
fol.139	Bez čísla	1413	<i>Judice Johe⁹, hanussio dco kramarzik¹⁰, stiborio instutod, witussone, Baworone z haczone, Jaxikone, Nycolas Hrbowssky¹¹, mathia lybacz</i>
fol. 139 s. II	Bez čísla	1414	<i>Judice Jaxone¹², Machone fabro pro tuc mgro ciui¹³, Johne nowomiestizky, petro panificz, francone [...], petro pistoe¹⁴, hancone panifice, Johanie Sczmelone¹⁵, Nicolas fabro¹⁶</i>
fol. 139 s. II	Bez čísla	1416	<i>Mathie trzebiczky¹⁷, Benessy huhna, Johnis fabri de supiori civitate¹⁸, Johanis, Czeniska, Vit, Michkonis [...], Wenceslai oweczka, Johanis Morawa, wenceslay [...] walczyerz de Rudulcz</i>
fol. 140	Bez čísla	1414	<i>Judice Jaxone¹⁹, Mahone fabro ptur mgro²⁰, Johne nowomiestczky, pet (sic!) panificz, fracone [...], petro pistoe²¹, hancone panifice, Johane Sczmeloe²², nicolas fabro²³</i>

Poznámky k příloze č. 2

- 1) Chybí zmínka o rychtáři. Jako první z konšelů je jmenován Jan řečený horzyenta a mohl tím pádem vykonávat úřad purkmistra.
- 2) sartore – švec
- 3) sartore - švec
- 4) fabro – kovář
- 5) sartore - švec
- 6) Petr řečený hezký
- 7) Jan řečený Čmel
- 8) fabro - kovář
- 9) Rychtář Jan
- 10) Purkmistr Hanuš řečený kramařík.
- 11) Mikuláš Hrbovský: Hrbov je vesnice ležící cca 5 km od Velkého Meziříčí ve směru na Jihlavu
- 12) Judice Jaxone se jako rychtář objevuje v zápisech od roku 1414 do roku 1431, ale v některých není přímo jmenován.
- 13) Purkmistr Mach kovář
- 14) Petr mlynář
- 15) Johanie Sczmelone: pravděpodobně se jedná o tutěz osobu jako v zápise z roku 1405, kde je jmenován jistý Johe dco Czmel.
- 16) fabro - kovář
- 17) Rychtář není uveden. Jako první z konšelů je uveden Matěj Třebíčský, zřejmě purkmistr.
- 18) Jan kovář z horního města.
- 19) Judice Jaxone se jako rychtář objevuje v zápisech od roku 1414 do roku 1431, ale v některých není přímo jmenován.
- 20) Purkmistr Mach kovář
- 21) Petr mlynář
- 22) Johane Czmeloe: pravděpodobně se jedná o tutěz osobu jako v předchozích zápisech z roku 1414 a 1405.
- 23) fabro – kovář

Folie 140, zápis č. 1

První český zápis ze dne 23. listopadu 1417

Przysly gsu przednas naobeczne sudy przed wogy radu staru // a nowu susede a spolumyesczene nassy Pawlik hroznyatha swecz, // a Beness huhna, zprawugice nas, ze gsu se smluwyly z dobrym // rozmyslem a s radu dobrich lydy onyekaku ulyczku nebyly mezyerku // gesto dyely mezy gegich Gystbamy, tak ze pawlik swecz gehoz // to ulyczka aneb mezyerka byla, tak gakoż huhnowa gystba zalezly, // anycz dale, przywoyl nebly swu woly dal, Benessowy huhnowy // aby swu gystbu przistawyl a mohl przistawiczi k gehu gystbie, // bez pawlikowy ssewczowy, a gehu namyestkuw, ktoz ponyem gospodarzi // budu odpory a prikazy, nez tak ze ma Beness huhna y gehu namyest- // kowe ktoz ponyem gospodarzi budu, zlezb mezy tyema gisbama, // uwlaczyti, bez pawlikowy ageho namyestkuw, ktoz ponyem budu // gospodarzi skody, Dalo se gest za Jaxe Rychtarze, a za starey rady // konsselow purgmystra Hanusse Ostrowskeho¹, Wawrzincze alba, Jaxe, // Jana Chrustka, Wawrzincze strzelcze, Pesse Jacubowa syna, Szczepana // kowarze, Mykulasse hynka, a za nowich konsselow, Zwierzika Stiborka, // Matiegyka naroznyeho, Wydlaka zakostelem, Bohunye, Macha // kowarze, Mathusse Jana holawy, letha narozeny bozieho Czysicz // Cztырzysteho sedmnaczteho wten utery przed swatu katherzynu² rationis

1)Hanuše Ostrovského: Je možné, že pocházel z Ostrova nad Oslavou vzdáleného od Velkého Meziříčí cca 18 km.

2) Úterý před svatou Kateřinou: 23. listopadu 1417

Folie 140, s. II, zápis č. 2

23. listopadu 1417

Tuto znamenawa sye ze kaczna wdowa nyekdy wylemowa z Budyssowa¹ // Tetka Anny Jaxowey gsuczi tehdy bydlemy ponyektera letha wdomu Jaxowie // spolumyesczenyna myesta nasseho Ta gsuczy nemoczna, a nasmrtedlney postely // lezeczy, a z tey nemoczy newstawssy, uczynyla poruczenstwye swemu // wnuczeti, gmenem katherzinie, dczerzy nebozcze herzmanowie, syna // sweho, predprziseznym czlowiekem, Janem rzeczenym czenyska², Arzkuczzi // ze drzewe gmenowanemu wnuczeti swemu oddawam sesth kop grossy // gednu perzinu, duchnu, polstarz, a cztырzi prostieradla, na Jaxowy. A kdzby // drzewe rzeczeny

syrotek klethom przissel, tehdy gemu Jakess ma widati // ty penyze, a postlany swrchu psane, a toho aby Jakess przimyesczenyn // nass, y swymy dyethmy, y s materzy wernussowu pozywaly bezewssech // urokuw aby udrowany, swrchu psane penyzeie, azdo leth syrotka swrchu // psaneho, Jestly ze by do tiech leth pan buoh neuchowal syrotka, Tehda // ma to spadnuczi swrchu psane penyzeze y s postlanym, na Annu zenu // Jaxowu a na dyeczi Jaxowy, ana wernussowu babku gich, paklyby // buoh neuchowal Jaxe swrchu psaneho do tiech leth, prwe nezlyby // to wydal syrotku swrchu psane penyzeze a postlanye, Tehdy Jakess // spolumiesczenyn nass odkazal a odkazuge ty penyzeze a postlanye // na swem domu w nyemz nenyne ssedye, tomu gistemu syrotku, tak // aby zadny gyny prwy nebyl, any gmiel na tom Jaxowu domu, // nez ten gisty syrotek. A to se dalo za Jaxe Rychtarze, Azakonsseluw // purgmyestra Hanusse Ostrowskeho³, Wawrzincze strzelcze, Szczepana // kowarze, Mikulasse kowarze, Pesse Jacobowa, Wawrzincze alba Janka // Chrustka, a Jaxe, letha narozenye syna bozieho Czyssyczyeho sty- // styrzisteho sedmnazteho wten utery na swateho Clymentha⁴ rationis

1) Vilém z Budišova: Budišov leží cca 13 km od Velkého Meziříčí v okrese Třebíč.

2) Jan Czenyska: Jistý Czenisk se objevuje v zápise č. 9 z roku 1419 jako purkmistr; v zápise č. 5 vystupuje pawlik Czeniska.

3) Hanuše Ostrowského: Je možné, že pocházel z Ostrova nad Oslavou vzdáleného od Velkého Meziříčí cca 18 km.

4) Úterý na svatého Klymenta: dnes Klementa 23. listopadu

Folie 141, zápis č. 4

26. listopadu 1417

Hedwika maty matiegowy zeny, syna z dichowa mlynarze, naodawczich // swey dzerze kacze a sweho zetie matiege, umluwu vczynily mezy sebu // tuto, ze gmyela gest bidliczi, swu dzerzi a swym zetiem Matiegem wmlynie // gesto [...] cztyrzi letha, amyely spolu platity zamlyn. A kdyz gsu // se spolu nemohly obidlyty, tehdy ma Matieg swu zenu Materzi swey zeny // Hedwicze, potrzeh letech od tohoto swateho waczlawu iakoz nynye mynul // wydati cztyrzi hrziwny grossyw razu praskeho, paklyby gy buoh neuchowal // tehdy ty giste penyzeze swrchu gmenowane odkazuge Hedwika swym // synum Janowy Zakowy, Ambrozowy masarzowy Rzehorzowy rzecenemu // Cobyk A to dalo za Jaxe Rychtarze, a za starey rady konsselow purgmystra // Hanusse Ostrowskeho¹, Wawrzince alba, Jaxika Jana chrustka, Wawrzincze // strzelcze, Pesse Jacobowa syna, Szczepana kowarze, Mikulasse hynka, // a za nowich Consseluw Matiegyka naroznyeho, Styborka, Macha kowarze // Zwierzika, Bohunye,

*Wydlaka, zakostelem, Mathusse Jana kowarze // leta narozeny syna bozieho Tysyczieho
Cztyrzisteho sedmnazteho wten // patek prwny po swatey katherzinie² rationis*

1) Hanuše Ostrovského: Je možné, že pocházel z Ostrova nad Oslavou vzdáleného od Velkého Meziříčí cca 18 km.

2) Den sv. Kateřiny 25. listopadu (středa); první pátek po sv. Kateřině 27. listopadu.

Folie 141, zápis č. 5

27. března 1418, Velikonoce

*Woytiech Rzemdiyow bratr strycz tiech syrotkuw nyemych, ten gest wzal // odpawlika
Czenisky¹ cztrnazte kop grossy gych statku, gemuz gsu Conssle ty // syrotky iako stryczi gich
wlastnyemu przisudylu, tak aby on tiech penyez poziwal // a tyemy sirotky wladl, agym
potrzebu dawal az dogich smrti, Aneuchowalyby boh // syrotkuw prwe nez Woyeticha, tehdy
Woytiech ma sie konsselom prziseznym // uteczi a stiemy penyezzy podle gegich rady
anauczeny uczynyti, paklyby buoh // take neuchowal prwe Woytiecha nez syrotkuw, tehdy
rukoygmye Woytiechowoy // magy sye take konsselom a kradye myestzkey uteczy, a podle
gegich nauczeny // i akoz swrchu psano uczynyti. A zaty penyeze swrchu gmenowane
zawoytiecha // gsu tyto Rukoygmye Symek masarz, Philip krayczierz, Mladenecz pekarz,
Matieg // brancirz zlawiczek², Michal czessierz, Cuczik hrnczierz, Tomik hrnczierz, Mathus //
ssyndelarz, Take neuchowalyby buoh ktereho znas rukoygmye, tehdy my kterziz // zywy
ostanem namy a slubugyemy, rukoygmye gyneho, tak hodneho a tak // hmohowyteho myesto
toho umrleho postawiti A to sie dalo za Jaxe rycharze // Macha kowarze purgmystra
Zwierzika, Bohunie Styborka kramarze, Matiegika // naroznyeho, Jana kowarze, Mathusse
Widlaka zakostelem tehdy konsselow // leta narozenye bozieho Cztyrzisteho Tysieczieho
osmnaztaho wtu prwnye nedely // pred bozym wstupy³.*

1) pawlik Czeniska: v zápise č. 3 z r. 1417 Jan czenyska; v zápise č. 9 z roku 1419 purkmistr Czenisk.

2) z Laviček: obec Lavičky leží 7 km od Velkého Meziříčí a první písemná zmínka o existenci osídlení se datuje k roku 1366.

3) První neděli před vstoupení páně: 1. května 1418

Folie 141, s. II, zápis č. 6

14. prosince 1417

sspital¹

*Ja Mach mlynarz tehdy zprawcze Spytalsky a My Wawrzinecz albus// Jaxik, Ostrowsky hanus,
Wawrzinecz strzelec, Jan hrustek, Pessa Jacubuw// syn Szczepan kowarz, Mikulass hynek,*

konssela a prisezny letho toho// prodali smy laznu, horny gesto kspytaly, przislussela, wprawem purgrechtnym// prawu, petrowy Barwowu bratru, za dwadzety kop grossy razu// praskeho aty giste penyze, ma plnyti, odswateho Jirzi gesto nenyne// przide uplnye przesseth leth porad cztuze, awtiech ssesty letech, naw-// saky rok, ma petr dwie kopie grossy platu k sspytaly widawaty, agie// u konsselow ktoz tehdy budu, aneb u spytalnika, ktoz gym bude, tie// dwie kopie polozyti, a to rozdielnye, gednu kopu naswateho Waczlawu// adruhu kopu grossy na swaty Jirzi, Awten plath ma wstupyti, agey// pocziti platyti, na swaty Waczlaw, iako nynyne nayprwe przide, Nez// urok ma pocziti platyti, z tey lazny na swaty Jirzi yakoz nenyne// nayprwe przide, pak gyne poplatky, myesczke, kterzoz kolywiek// przidu, ma podle obcze odbywati, a to yhned kdyz se w laznu u wieze// A za tiech gistich dwadzety kop grossow, zanyez lazna prodana// y zawydawany tiech dwu kopu grossy platu, nawssake letho iakoz// swrchu se pyse, gsu rukoygmye zapetra swrchu gmenowaneho// Mach mlynarz, Pessa kowarz, Adam sukenyk, Michek sukenyk, Waczlaw hruby, Jyrzik sukenyk, Symonik massarz, Jan lichy, Wituss, hesky, Philip krayczierz, Michal krayczierz, hawel sukenyk// Mertl sukenyk, a slybugy y slybyly gsu, spoleczny ruku nerozdielnye// aby gie plnyly, y plath wydawaly naroky aczasy naprzed gmenowane// A ta lazna gest tiem Rukoygmym wzdana, neb gsu nany slibyly, a nato// na wssechno czoz ma aneb myeti bude petr swrchu psany A to// proto neuchowaly by buoh petra do tiech ssesty leth, a ze by swich// rukoigmy newywady, ale rukoymye se w laznu u wieze, a samy// se wywadte, pakly ge petr wywadi w tiech letech, tehdy ony// Ruogmye laznu gemu wzdayte A ten [...] y umluwy tuto// gmenowane daly gsu se spowolenym Sbinka tehdy purgrabye// zdeyssieho a Cztirz odobcze wydanich a zwolenich prziseznich// Czenisky Jana, Adama sukenyka Rohana, Witusse, ato se dalo// za Jaxe rychtarze, a Consselow purgmystra Matiegyka naroznyeho// Stiborka, Zwierzika, Macha kowarze, Bohunye, Wydlaka za kostelem, Mathusse, Jana kowarze, letho narozeny syna bozieho Tysieczieho// Cztyrzisteho sedmnazteho wten utery prwny po swatey lucie²// A take ta hraze iakoz gest woda wedena do lazny³, tat gma// zrussena azborzena byti.

1) Špitál: Špitál se nacházel u Dolní brány a poskytoval péči chudým a nemocným. Dodnes se v těchto místech zachoval špitální gotický kostelík sv. Kříže.

2) První úterý po svatě Lucii: 14. prosince 1417, den svatě Lucie vychází na úterý 13. prosince 1418.

3) Hráz vedla vodu do lázně z mlýna rozkládajícím se na městském příkopě u Dolní brány.

Folie 142, zápis číslo 8

28. října 1418

Petr syn Marthi sestri katrussy zeni Jaxoney z dolniho myesta ma dwie hrziwnie grossyw// natom purchrehtu y akoz nanyem Jaxowa s muzem sedye, A ti giste dwie hriwnye wzala// gest Jaxowa hotowe od swrchu psaney marthi materze petra swrchugmenowaneho// A chtielly bi kdy aneb potrebowal tiech dwu hrziwnu petr a z nich upomenul Jaxowu// tehdy Jan knize rzeczeni z dolniho myesta przitel petra, ma ti penize dwie hrziwnie// petrowi dati, Anatom purkrehtu nanyemz petr myel, ma ge myti Paklibi buoh// neuchowal petra ati drzewe nezbi ti penize wzal Tehdy Jan knize ma mocz [...] tye // dwie hriwnie myti na tom purkrehtu y ako on sam petr A to sie stalo s powolenym// Jaxowym muze katerzyni swrchupsaney zaonselstwy Zwierzika Matussie z horni-// ho myesta Bohunye Matiegka Martyna vydłaka Jana kowarze Macha kowarze a // Styborka kramarze ten patek przedewsiemy swatymy¹, letha narozeni syna boziho// Tyssycze Styrista XVIII.

1) Pátek před všemi svatými: 28. října 1418, den všech svatých vychází na úterý 1. listopadu 1418.

Folie 142, zápis č. 10

r. 1418

Item Philipp Cucharz bratr Janow rzeczeneho Voyssie z dolniho myesta, ten sie tahl aprawie ze bi // myel prawi dyel z bratrem swym Janem Voyssy giz menowanym, natom purkrehtu y natom // nawsem czozz ma w dolnym myestie. A kdyz gest oto swud sud zasazen tu sie Jan Voyssye// vedl na staru radu, ati ge vistawil przednamy, Atu gest stara rada przednamy wyznala // w zahagenem sudye uplney radye ze philipp Cucharz s Janem Voyssy z bratrem swym // zadneho deylu wnyczemz nema nez czsoz koli ma Jan Voyssie aneb myti bude, ze gest to // gehu vlastnye y gehu zem a gehu dyeti. A stym muoz uczynti szsoz chce yako swym vlastnym // A podle wyznani starey rady, przy gych obu stranu a bratrzye Janem Voyssy a philipem // Chucharzem my smy take cosele toho letha tuto menowany przisudyli aprzytom przy- // suzeny oba bratri ostaly yako swrchupsano, A to sie dalo za Zwierzika Marka kowarze // Jana kowarze a za Bohunye a za Styborka kramarze a Matieka a Mathussie z hornyho // myesta a za Martyna rzeczeni vydłak, letha odnarozeni syna Bozyho Tyssyczyho Ssti – // rsteho ossmnasteho rationis.¹

1) V zápise není jmenován rychtář. Podle předešlého textu z roku 1418 je možné považovat za rychtáře uvedeného Jaxe. Zároveň se zde objevuje možnost, že Jaxe v úřadě vystřídal zwierzik (zvierzik), který je dříve označen za purkmistra.

Folie 142, zápis č. 11

22. října 1423

Jan rzeczeny knize s dolnieho miesta, ten gest splnil dwie hrzywnie petrowy // Jaxowo sestrzenty s dolnieho miesta za tu gystu Jaxowu a Jakoz gest swrchu // psany petr prwe miel dwie hrzywnie na tom purgrechtu Jaxowe w dolniem // miestie, gyz ten petr na niem nic nema, neb gest tie dwie hrywnie przyyal // od Jana kniezete swrchupsaneho, a gyz Jan knize gma tie dwie hrzywnie natom // purgrechtu, a gest prwny nan a zadny giny, a k tomu gest przywolil muz // Jaxome drzewe rzeczenie Jakoz swrchu nad tymto czwrtym kusu stalo psano // A to se dalo za czasu tyehto Conssielow dolepsanych za Jaxe Rychtarze za // hanussie kramarzyka Adama sukenyka Pesse kowarze Matiegka na Rohu Waczlawa // kostyhlada Jaxe Jana knosska Mikulassie hraylika Letha odnarozeny syna bozieho // Tysicz Czirsta dwadzatyho trzecieho wten patek po gednazty tysycze dziewicz swatych¹.

1) Pátek po jedenácti tisíc děvic svatých: 22. října 1423, den jedenácti tisíc děvic svatých připadá na čtvrtek 21. října 1423.

Folie 142, s. II, zápis č. 12

2. března 1419

Jona a Matieg // Petr a Jan bratrze synowe nyekdy Jacubowy Schelmowy ta braty bily gsu // narzkly Mykulasse Maczkowa syna z Malich Martynyczek¹ zeby na gych // purkrechtu nawlastnyem ssedyel nezaplattyw gym gehu, any wyeducz // u koho kupil, tu gsu umluweny przednamy konssele dole psanymy wayssem // purkraby tehdy nassym a psanem Smylem heraltieczskim a pamatowany // przately swymy y gynymy dobrymy lidmy ze gest tyem bratrzym ten pur- // krecht zaplaczten, a ze Mykulass swrchu psany a gehu dyety gsu k nyemu // sprawedlywy a zadny gyny slybyly gsu bratrze swrchupsana Petr a Jan // Jona napřed samy czassie, apotom hned zasswu drahu bratrzy, za // Matyegie a za waczlawa ze ony any gich dyety ny gich przietele aneb buduczy // nemagy Mykulasse Maczkowa syna swrchupsaneho any gieho dyety, ny // buduczich, kohoz by potom natom purkrechtu ssiedily wyecznye narzekaty // any nanyem przekaziety nez Mikulass swrchupsany a gieho dyety neb // buduczy magy natom purkrechtu v pokogy a bezprziekazy ssiediety // a snym czoz chtye brzy myty i ako swym vlastnom : Ato sie stalo // za Jaxssie Rychtairze a za Waczlawa rzeczeny kostyhlad tehdy purkmystra // Jana Czenyizky Hanussie kramarzyika Petra kukly Martyna doch // Benesse huhny Szczephana Sklenarze a Matyegie lybacze tehdy // konsselow, leta ot

narozeny bozieho tyssiecz cztyrzysta dewatenacztaho // we czwtwrtek prwny v postye² locum tenens.

1) Mykuláš Mackův syn z Malých Martiniček: Obec Martinice a Martiničky, které dnes tvoří jeden celek, byly pravděpodobně založeny na počátku 14. století. Martiničky původně tvořilo pouze pět domků a jejich existenci dokládají písemné zprávy z roku 1385.

2) První čtvrtek v postním období: V západní církvi období půstu začíná popeleční středou, která v tomto případě byla 1. března 1419.

Folie 142, s. II, zápis č. 13

3. listopadu 1419

Mikolass rzetzeny prazak, asyn geho Jan zenaty, przissli gsu prednas doplne // radi, amy sedyme wecztirzech lawiczich. w sudie zahagene, seznali gsu sie uplne // pred namy azwlaszcze Mikolass prazak ze gest odbil uplne adoczela Jana gyzrzeczeneho // syna sweho gehu oddelem, a dal giemu wsse czocz nayslusselo, tak ze gehu otcze sweho // on Jan nema wiecznie z niczehoz upomynati, any po gehu smrty, zeny, a dyeti gehu // nez natom ma dosti gmieti, czoz giemu dal, leczbi giemu kdy z swei dobre wuole chtiel // czo dati, a toho nanem zachowal, ginak nicz A tudiez stogie przednamy pred tymz // sudem, a pri tey wsie rzeczi Jan swrchugmenowani, y przyznal sie k rzeczi swie uplne // arzka ze gehu otecz gehu Mikolass odbil a oddielil gey od sebe hotowimi peniezi y gynu // wieczy, Slibil gesto przednamy ze otcze sweho ny zeny, any dieta, za zdraweho ziwota, // any posmrti gehu. wiecznie z niczehoz neb pomynau, Ato sie gest dalo za Jaxe Rychtarze // a za Czenisk¹ purgmistra, Hanusse kramarzika, Waczlawa kostihloda, Benesse huhny, // Petra kukli, Masska, Stefana Sklenarze, a libacze, tehdy Consselow wten patek // po swiczkach² leta narozenie sina bozieho Tissicz Cztirzista dewatenadzteho.

1) Czenisk: Lze předpokládat, že se jedná o purkmistra jménem Czeniska. V zápise č. 5. z r. 1418 je jmenován pawlik Czeniska, v zápise č. 3 z r. 1417 Jan czenyska.

2) Pátek po svíčkách: jestliže se jedná o Dušičky připadající na čtvrtek 2. listopadu 1419, soud zasedal 3. listopadu 1419.

Folie 143, zápis č. 15

28. dubna 1420

Hanuss Ostrowsky¹ przyznalse przed konssely ze gest dluzen praweho dluhu // swe materzy kerassy patnadczte kop gross² a ty gye odkazal na tom nawsssem //czoz on kde natak uweru ma bud zde nebo gynde, aby prwny byla gestly // ze by gehu prwne boh neuchowal, tehdy ona a hanussowy dyety, magy prwny // myety tyech patnadczte kop nawsssem gehu statku, pakly by

gye prwe boh // neuchowal, tehdy ty penyeze magy spadnuty na Hanusse a nageho dyeti, // pakly boh Hanusa y geho materze kerusse boh neuchowal, tehdy tyeck // patnaczte kop ma spadnuty nageho dyety, A to se gest stalo za Jaxe Rychtarze // a za Consselow Jakuba drahorada Rohana Mikulasse kowarze Mathiege // Trzebyczky Jakuba patka, Dulika hralika a Suczka, wtu nedyely // po swatem Marku³, leta yakoz prwe gest psano 14 dwadzateho.

1) Hanuš Ostrovský: Je možné, že pocházel z Ostrova nad Oslavou vzdáleného od Velkého Meziříčí cca 18 km

2) grošů

3) V tu neděli po svatém Marku: 28. dubna 1420, den sv. Marka evagelisty připadá na čtvrtek 25. dubna 1420.

Folie 143, s. II, zápis č. 17

1. května 1422

Anna Miczowa mati a Zakalym gegie muz, ti gsu wzely osm kop bez deseti g¹ // Miczowych syna Anny swrchupsane ktere hoz gt² miela s Jankem z synem // niekdy Jesska rzeczeneho Nowomiesky³ tieck osm kop bez deseti g⁴ magi drzeti // a gich poziwati az dolet Micze syrotka swrchupsaneho a neuchowallyby buoh // toho syrotka, ale stansie stym Yakoz miesto zprawo ma, za penieze tuto // menowanie gsu tyto Rukoymie aslibili spolecznie Wydlak z Rynku Janek // lydin hraylik lichy Saryba Jan wzteklec z hroznata zhacz To sie stalo // zacassu konssielow tuto menowanych za Jana Czenisski purgmistra // Zwierzyka Jana kowarze Wawrzyncze strzelcze Waczlawa sukenyka hruby // Procupka Sewcze Phylipka Mykulassie Bawora s hornieho miesta // lleta odnarozenie bozieho Czyssiczyeho Cztizteho a dwaniesczytineho // w patek na den swateho Philipa Jacuba apostołow⁵ ibuxpa⁶.

1) grošů

2) gt: zkratka ješto

3) Ješek řečený Novoměstský: Nejspíš se jedná o Nové Město na Moravě.

4) grošů

5) v pátek na den svatého Filipa a Jakuba apoštolů: 1. května 1422.

6) ibuxpa: zkratka Iesu Christa

Folie 144, zápis č. 18

3. května 1422

Prokop swecz Wietssie, ten wzal trzy kopy bez osmy g¹ [...] syrottieck Anny dieweczky // dcery niekdy welislawowy gesto bydlil nahorniem miestie s przywoleniem przatel // a poruczniekow toho syrotka, totyz Anky z Bochowicz² tetky toho syrotka a Jana // syna te Anky take z Bochowicz a tieck trzy kop bez osmy g³ ma procop swecz // poziwati a ge drzeti do leth Anny dieweczky syrotka swrchupsaneho Pakliby // boh toho syrotka neuchowal, tehdy ma sie

stati yakoz sie s ginymy syrotky // wtake wieci diege nicz ginak, nez yako miesto zaprawo ma, a zaty penieze // za trzy kopy bez osmy g⁴ gsu rukoymie Pawlik hroznata Mach mlynarz // hraylik a Michek swecz blyz sskoli Ato sie dalo za konssielow przed tiemto // psanych, tehoz leta bozieho narozenie wniedieli naswateho kryzenalezenie⁵.

1) grošů

2) Anky z Bochovic: ves Bochovice leži v Třebíčském okrese cca 13 km od Velkého Meziříčí.

3) grošů

4) taktěž

5) V nēdēli na svatēho kříže nalezní: 3. kvētna 1422.

Folie 144, s. II, zápis č. 21

8. února 1423

*Urssula dcera katrussyna liche a hynek manzel gegi Ty gsu dobrowolnie bez przynuczenie// smluwemi przatety swymy obapol a lidmi niektery my dobrymy s Janem lichym otczy-// mem a s katrussy materzy te Urssuly swrchupsane oten dyel kteryz sie miel Urssule// swrchumenowane dostati po smrti ana Sukenika otcze te Urssuly, tak ze Jan lichy// a katiussie manzelka gehu stupili gsu Urssule a hynkowy swrchupsanym luku k // wiecniey drzenie a * ten Jan lichy a gehu manzelka magi gym plniti// we trzech nedelych nayprw przygducz, a gednaczte kopp gs poslednych a ostanych// na wanocze nenie przysstych, a zatiech yedenaczte kopp gs menowanych gsu tyto// Rukoymie kteryz gsu slybili ruku spoleczni a nerozdielnu, totyzto Procupek maly// swecz Procop welyky swecz Jyrzyk sukenyk Wlczek sukenyk Plyhawa swecz// [...] A take wymluwili ze chczeliby ten hynek aneb zena// gehu kdy tu luku prodati tehdy kdozby koly tomu hynkowy aneb zenie gehu naywiecz// dawal za tu luku, magy lichemu a zenia gehu nynie wssychny gine tu luku przyti// zatecz penieze acz by chczely ten Jan lichy aneb zena gehu zato wzyeti ale ta luka// swrchumenowana wzdy gest gemu kwieczney drzenie oddana A to sie dalo zaczassu// tiechto Consselow dolepsanych za Jaxe Rychtarze Adama sukenyka Pesse// kowarze Maczegka narohu Waczlawu kostyhloda Jaxyka hanusa kramarzyka Jana// kmosska Mikulasse hraylika leta odnarozenie syna Bozyho Tysczyeho Cztizsteho// Trzyniestynieho pondieli prwni po swieti dorotie panny a muczednicze bozie¹.*

* Škrtnuto: cztyrzy kopy

1) První pondělí po svatě Dorotě, paně a mučednici boží: 8. února 1423, den svatě Doroty připadá na sobotu 6. února 1423.

Folie 146, zápis č. 27

27. listopadu 1422

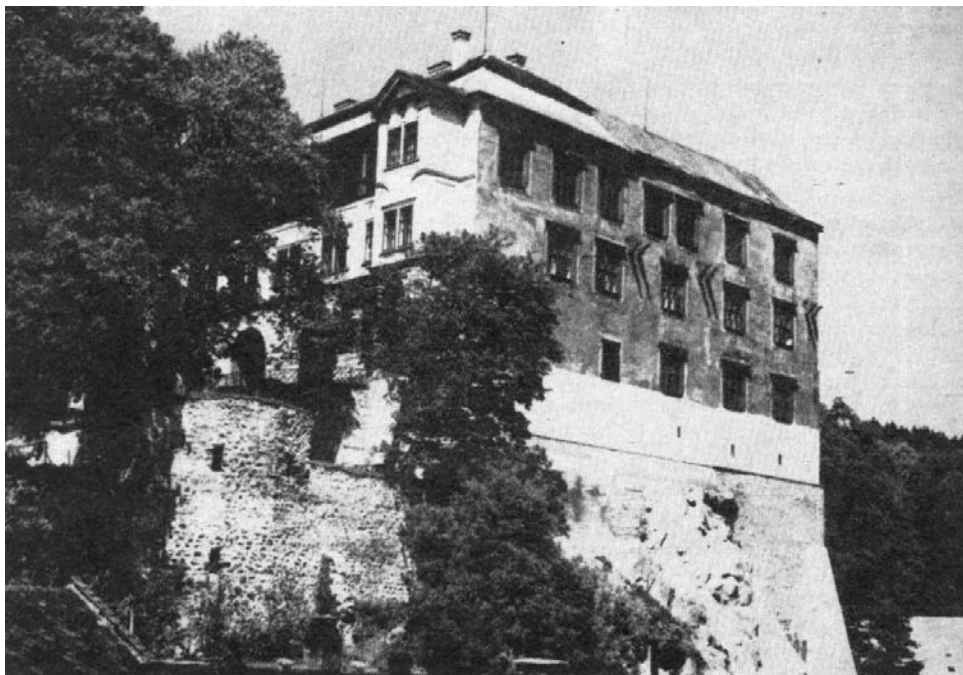
Kdyz gest umrzela Pani Marze Czechowa dobre pamieti w tu sobotu po swaty Martynie// Tehdy podle Miestskeho prawa ssly gsu tam Rychtarz a Conssiele y ohledali gsu statku// gegieho kteryz gest po ni ostal, tu gest ten statek popsan mnoho y malo potom// ssaczowan napenize, a toho czini dewiet kopp, a Tak horyna y swu zenu wystupiwssie// y rzekli gsu arzkucze mili pani nam gest ten statok poruczila, tetka nassie, abycho¹// za gegi dussi uczinili, a na to swiedomi wystawili, Hospodini wstekelczowu a Jacuba// blanmarze podruha w tom domu, Tehdy Conssiele powolili gsu gim aby tiech dewiet// kopp poziwali, y ge drzeli tak dluho Jakoz miesto zaprawo gma, a gestly ze by syn// te Czechowe dobre pamieti ziw byl, a tahl ste natiech dewiet kopp, aneb ktery z gegi// przatel gesto by oto stal, a mohl lepssie swiedomi ukazati podle mieskeho prawa// tehdy stansie Jakoz Miesto zaprawo gma A zatiech dewiet kopp gyz psanych gsu tyto// Rukoymie Salak Beness huhna Matieg Massarz z Mierzyna Drahorad Mach kowarz// widlak za Rynku Matieg Trzebiczky Jan wsteklec, libacz A tyto Rukoymie swrchupsani// slibugi zatiech dewiet kopp ruku spoleczni a nerozdilnu, a gestly zeby ktereho z tiech// Rukoymi buoh neuchowal, aneb ze by sie ktery z nich wen na gynu diedynu// wybral Tehdy ten Jan horyna swrchumenowany gma tak mowiteho natez// misto postawiti yakoz ten byl pakliby pan boh toho horyny neuchowal tehdy// ni zadny nema kto v statku prwni byti czoz horyna gma nezli Rukoymie gyzpsani// A take ten horyna s powoleni² Conssielskym gednu koppu s tiech dewiti kopp//ma za gegi dussi obratiti nachude, a ste kopyy ten horyna nema napomenut// byti, ani Rukoymie A to sie dalo za czassu tiechto Conssielow dolepszanych za// Jaxe Rychtarze hanussie kramarzika Adama sukenika Pesse kowarze Matiegka na// roze Waczlawa kostihloda Jaxe Jana kmosska Mikulassie od narozenie bozieho// letha Czyssicz cztyrsta dwadzateho druheho den patek prezd swaty Barboru³.

1) zkráceně „abychom“

2) zkráceně „s powolenim“

3) Pátek před svatou Barborou: 27. listopadu 1422, den svaté Barbory byl v pátek 4. prosince 1422.

Příloha č. 4

1

2

3

Meti paame tynceho pzetsteho xxvii Tyto kmechy
 Miestte wto swazame Jsu z piosobem za puzg
 Marzime Czibulko z Konselwom Wazslawa
 Lezi Sankemta: Marza Pramarze M. Fulasse z puzg
 Marzime kotlarze a wazslawa Czuprissi z a
 Jsu s weliku poci a pulnosti dostateznie opatzeny
 i take Legistum nebo z puzgwa name wozmena a to
 Stize Johameza Morawo z Stanowic z puzgwa
 Jana Wyllewa ze¹⁴ z Lomize a z puzgwa nasse
 Miestta Mezeczyni Jsu wssedky tyto kmechy kage Miestte
 z puzgwa z Gmlowic Gmlow Swateho J. Dotanany
 z puzgwa den Swate Jany Katherziny guchto
 Pamatta zuzradu swateho J. y tudnez z puzgwa
 nasseho toto Dogni Miestta Mezeczyni bude katu amno
 z die ut puzg

nicolaio fabio A
 Prizysly Jsu pzednas naobeguem Sudyce pzedkwoy radu Stanu
 a z wessu kuzna z puzgwa nas ze Jsu se swulubnyly z Dobrym
 wzymstem a sradu Dobrych lydy onychatku chyzku neboly mezyrtku
 zeto dyely mezy gegyck Systbanuy / tak ze pablik Stierz gcho;
 to wlykta aneb mezyrtka byla tak gabor kuznolwa gystta z akery
 amy dake przikolyl wibly stwu kwoly dal z wessoluy kuznolwy
 aby stwu gysttu przistaluy a amohl przistaluyi kage gysttie
 bezpablikoluy Sfeluholuy gcho namyestkuly kicz pomyem hospodarzi
 budu odpony aprzikazy / wez tak ze wa z wessu kuzna gcho namyest-
 kowe kicz pomyem hospodarzi budu z wessu mezy tyema gystboma
 wlykty bez pablikoluy gcho namyestkuly kicz pomyem budu
 hospodarzi stody z alo se gest za Jave Kuznare / azastaney rady
 Konselow z puzgwa gamsse Szadelskeho / wazymuge alba / Jaxe /
 Jana Christka / wazymuge serzelge / wesse Janubolwa pua / Saqawa
 kotwarze / ayatthusse kyuka / azamolwicz Konselow / z wessu Gubarka
 gyanegyka wazymuge / wydelka z akostelem / Dobrym / ayatth
 kotwarze / ayatthusse Jana Kolaluy / kicqa wazymuge / bozeho Gysiq
 Czuprisskeho S. Dmudzecho wten wten pzed swatu katherziny i f

Sigmund
von Anno

Sigmund hat zu Nezervec bekant
das Chlbatzpyr von Stoztholbia
der hat sie behallt und noch auß
gebr. Und sein fuy Banco ist mit
yn geritten
Item blasthe fur stov. stynaldy sein
geschiffen grunge. Kallben von oer-
den. Und petr. Kolya ist auch
mit yn gegangen. Item die all-
gemale by Wyt zu botustam
eych. Wen man dieselb begreiff
da wurde man vil an der faren

Perognio Wambis
Koll von Anno 1717

Die bekentnisse ist geschickn allff
pysena von dem Banco genat Kolbre
mit gute Willen an warter am frey-
tage noch vrbam. Item er hat
bekant das er geralt hat am
Dinstage das er jar ist den kra-
men vo nettihalle als sie cogte
ten sepma allff den Jarma. De-
lbring puysthem pchant Ezvillich
vnd die sein mit ym gelbesen
Naym huder. Panoffka. Elbow
Mulas. Karaske. Sprud. Dagycok
Jan stakla. petryk herb. Mykalass
Ollyp. Wytteb. Solnige. Wancle
Kabsche. Zayvntem mit dem
panoffku sein geritten allff den
pernstem. Und die andern allff
Gymvoltoz. Und der Wytlu mit
ohne sein geritten allff Kabis
daselbst haben sie geteylet ym
puffis allff Staryzemo frey
Item vnd hat bekant das er selbe

sybende ist gelbesen fur Wilhelm
zell fur Drey jar. quymsten
Mit ym ist geldest. Markat. puff-
kas. Consa. Lucess. Pyzel. Kyzsak
Wancle genat. Etliche vnd sein ge-
ryten von pristen. Vnd haben be-
ralt dem Abte sein diener vnd
haben ym ganome gley Koff. Vn-
d bey paney. Drey Armbriest. Vnd
haben gebn ein Koff dem Banco vo
Kemberk. Und die haben sie geteilt
vnd von dem sein sie geritte allff
pernstem

Item vnd hat vngemartert bekant
das er selb fuffte an de smabet
vom palntag. Gley fur ym gange
sein sind sie geritten von pristen
vnd haben beraltt. Elben Kramer
von polh. Mit ym sein gelbesen
Knyffel. Consa. Markwart. puffkas.
Mulas. Da haben sie genome pch
etliche gelbint. Vnd das gelbung
haben sie gebn. In Wilhelm von
pristen. Vnd das ande haben sie
geteilt allff dem Walde. Nedvoda
vnd sein von dem geritten allff
pernstem

Item vnd hat bekant das sie sein
geritten vom Kirponbey. Vn vo
Kabis. allff die Keyff. als sie die
Krmier vnd die vnfrn beraltt
haben zu Dend. Michael tag allff
habur Walde. Dabey sind gelbe
Mihli. Wencda. als yn des Mulas
bekentnisse steet

Hir est Martizatus

Item an der warter desselben Wanku
Koll von bekentnisse. Er hat bekant
das er selb achte gen. Estarich vor

stali w dndrie d karmazie w
 Bystrych
 Znamienay ty gystny luypply
 charymisse z wyemnyce w zaly
 gremu slato v gync pienyce
 k tomu d k k aten gystny k k
 kuypl odnych sstapel z brolluz
 Znamienay hez mana Gustholl
 bracy pato v hasluffe tualtyl
 v budyegolbyzch a pangyerzyl
 namossie z lamertu luypli na
 Gwetollstem zbozy d pobrahy
 sulno tydem z budyegolbyz
 Znamienay mucha karmazie w
 byziesnyce d onidzoy braty
 greho take luype nagastach
 Znamienay oprid gwest w budyeg
 wstach gystny z lodyegolab
 Znamienay ten gystny Jan obysse
 ny d oprid zamocadlany gystny
 etu w byzmye

Item alia kroczy
 mio

Zbalzyniec Na wylady w
 celoz poznal ze bromada pat
 kado se swym w bnyznych w m
 mye wydal jesta k bialy zla
 smyemu sawo piti by se vho
 mto a balzyniec spetrin
 barthamylen sstozge genu
 wozstu yaluzely pienyce awo
 d k labasse pienyce na luykady
 nad opato lben hromadobly ro

brodzych balzyniech dyel dal
 sstodall se swym naldy b patb z
 lobbie polenycach sstodaly se
 wyce z manesselbyz a walek
 bymola dslabiz ystl manestai
 na potategyshi ylzely plasi
 zonye a swym bil nyekaly or
 ny pacholek Gynay gesto byl
 nyekaly w gestyzyly azony nemiel
 d gert gesto guchy wmye dye
 taty atey bywal w bnyznych dze
 we w zely Canostzil naldy brie
 buk oba swym aprodity gey w
 paluce w zely ten za luyzby z
 gey przed guchy boz wytel
 a peto barchanyel a wazlab
 luyzbytalb Gyn zprydy na
 gesto gednaho ochanema apw z
 daly gey w kucha wanech za
 padessate gress
 Item w zely pangyer gednomu
 a gey a kuka luyzge an gde
 zlymytu a swym byl namspen
 zdalestyz atey gey sstazyl aon
 se bnyel ypostel gey atey pan
 tzer megy zodi w bnye zasta z
 wem / zably zlotyzy w zely
 gednomu brostuzalbi zapanol
 kopy halczy a och wachy genu
 rosul a swym tu byl Gynay
 gesto bywal ro dolessyie agesto
 damo stzil braly take byl d
 gert guchay gesto nyekaly
 dyekal dyelal guchy ale gey gedno

Wenceslaus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus et Boemie Rex Notum facimus tenore presentium Emmerichus pro parte Magistri Cuius
 iudicis Consilium Cuiusmodi Incolarum Cuiusmodi azezerzece fidelium nrozo dicitur extat a maiestati nre cum humilli precum instancia supplicatum etis ipse
 quoddam Privilegium per Nobiles quondam laczkonem de Curwarz protuc Regalis Curie nre a ragm et Agnetem natam quondam Nobile Johanne de are
 zezzece super eis iuribus gratias et libertatibus datam donam et concessam approbare ratificare et confirmare gratia osius dignarem Cui quidem Privilegi tenor
 talis est et sequitur p omnia in hec verba Wy laczel z Curwarz z zmyskeho a czeffkeho krale hoffmister pana dyebcz holstentensky a pan azezerzeceky a agnetia
 a snahu pomocz vtrpochre suomy wiczemch nassich aneščtan v wšlie obezy aneščta nassieho azezerzeceky a z wlasce wcu chwili a wci cassy nepokoyne gesto gšine hradu
 a snahu pomocz vtrpochre suomy wiczemch nassich aneščtan v wšlie obezy aneščta nassieho azezerzeceky a z wlasce wcu chwili a wci cassy nepokoyne gesto gšine hradu
 nassieho namiesze dobywali sšledce namich in wicruu snahu a pomocz zozmysli gšine sie nassym dobyrym wzmyslem przigemšle nato swiech przaceł a wiczemch
 nassich plim tadu cštace gız zezzenem aneščta nassiem azezerzece a wšlie obezy nymyšy v buduczey wicru a snahu nakwadu a take aby sie to aneščta a obez
 wšlieho od kšne kšny lepe mohlo lepszy a mozy dali gšine gym a mozi hstu tohoto dawame wiczem wšlieho omrtv a nassie omrtne napadi gesto nassy
 wšlieho od kšne kšny lepe mohlo lepszy a mozy dali gšine gym a mozi hstu tohoto dawame wiczem wšlieho omrtv a nassie omrtne napadi gesto nassy
 muze nebo zem hospodarze nebo podculha gesto aneščtan poplaty tpy wšioh newchonal bezwlastnych dyeymych Erbow tchdy geho wšlieho zborie gma z pasty
 a spadne nageho nayblisšieho przicetele przyzozeneho spolecznie a newchodne ita omrtv nebo to zborie nema od qui omrtv nez ten kšz kšomu spravědlyw
 gest ma gta a sie przibeaty do miest azezerzece kšomu zboru a toho gma wdrzeme bici a pozowati yako swieho wlasneho bezwlastie a nassich Erbow v buduczey
 wšlieho przibeaty a gesty zebv ten kšz by wšioh newchonal zadneho przyzozeneho przicetele negmel a rozkazame a nebo porucztwie ofwen zboru zadneho ne
 rcymł tchdy ta omrtv a to zborie czozby po ostawil spadne a spadlo gest na aneščta a nassieho obez toho miest a przisemy aneščtne kšerz wcu chwili
 bndu gmagi sie wcu omrtv v kšazati a gna loziti namieszte a obeznie lepsie yako sie gym nay podobne igi zdat bnde podle gich przisahy a wicru przicetech
 wšlieho tado swrchupšano y przitom plnem aneščtan prawu sšibugem ay laczel z Curwarz hoffmister z a Agnetia swrchupšam za sie y za swe wšieho tchdy
 y buduczey kšz potom w azezerzece panu bndu nassieho do by wicru bezelstny gzymenowane aneščta nassie azezerzece a wšlieho obez y przidmiesze se wšlym
 przisšissen stwrym geho bezporušsem a wiczem zadonati y zczeti a gym wcu zdmu wiczi nesahati od sebe y od swich Erbow a potom kšow bnduczich panow
 azezerzeceky a take protw tton omrtv a prawu gich zadneho pohšsem negzmiti nez v plne gie przinyem ostawiti tak yako gest swrchupšano w
 toho nassieho daru a mloty kšerz gšine gym wczmli yako gest swrchupšano naswiedonne nassie wlasny perzeti snassym gštem w wšioh a wšioh kšazaly
 gšine przuwiešiti kšomto listu a prolep sie potwzemy prziproššili gšine wiczemch panow przatel nassich pana petra z Curwarz od gmad z Czazmize a pana
 Albrechta z Czernberka od gmad z kšowa ze gšy swie perzeti wlasne podle nas naswiedonne przuwiešili kšomto listu Gem gest dan nassieho wczatv
 tak po swatem Jacibu leta od narozemey sšm boziesho (Tuffiz Czazmista ofmeho) Nos ro pčoz Cuius supplicatiomb; v pčoz rāad nassie b; kšompmus mšm au
 attendentes quoq; grata et fidelia secumcia nobis et marchionati nro aozaine et decia nra sua gšius confirmam; decet nre et expresse wolen q; ipm in om; b; suis pntis clau
 non per errorem aut improinde sed animo deliberato pšatum privilegium ipis approbamm; ratificamm; et confirmamm; approbamm; ratificamm; et vntē
 pncium Regia aucte Boemie et tamq; archieho aozaine et decia nra sua gšius confirmam; decet nre et expresse wolen q; ipm in om; b; suis pntis clau
 sibus suis et Articulis prout de verbo ad verbum expressat supius exmte mantea perpetuis tyib; habere debeat iniolabilis roboris firmitatem pncium
 sub Regie nre maiestatis Sigillo testimonio kšaz; Datum; p raga Anno domini millesimo Cuius gentesim; decimo septimo die vicesima februarij Regno
 nrozo Anno Boemie Cuiusmodi quinquagesimo quarto Romano p v Cuiusmodi quinquagesimo primo 3.

In Felom petri magri agnetie
 Johannis de Bamberg

Příloha č. 5

Rejstřík obsahuje jména osob a míst, která se vyskytují v textu. Jména citovaná z pramenů jsou uvedena ve svém původním tvaru.

A

Adama sukenyka: s. 46
Albert z Lichtenburka: s. 11
Albert ze Šternberka: s. 31
Albrecht III. vévoda rakouský: s. 12 – 13
Albrecht III. míšeňský: s. 13
Albrecht IV.: s. 23
Albrecht Rakouský: s. 34 – 35
Albrecht ze Šternberka: s. 26
alsaské fojtství: s. 17
Alžběta Pomořanská: s. 6
Andrege: s. 53
Anežka z Meziříčí: s. 1, 18, 26, 28
Angel: s. 53
Angil: s. 54
Anna ze Šternberka: s. 14, 22, 24
Anna z Kravař: s. 11
Anna z Meziříčí: s. 19, 25, 31, 33
Anna z Pogorelé: s. 14
aragonský král Ferdinand I.: s. 33
Arnoltovice: s. 14

B

Baletka Tomáš: s. 3 - 4, 8, 11, 14, 18, 19, 26, 27
sv. Barbory oltář: s. 24
Bebtha: s. 54
z Bechyně páni: s. 3
Beneda Michek z Rozsoch: s. 52
Beneda Michkûv: s. 54
Beneš I. z Kravař: s. 5
Beneš III. z Kravař a Krumlova: s. 7, 10, 17
Beneš IV. z Kravař a Krumlova: s. 18
z Benešova: s. 4
rod Benešoviců: s. 3
z Bergova Ota: s. 17
Bielowicze: s. 31
Bílkov: s. 18, s. 23
Bílov: s. 10
Bílovec: s. 5 - 7, 17
Bíteš (viz Velká Bíteš)
bítešští měšťané: s. 26
Bítov: s. 11
bítovští páni: s. 54
Blansko: s. 52
Blassko: s. 54
Blažek Valach: s. 54
Boček Antonín: s. 3
Bohateho Jesska: s. 53
z Bochovic Mikuláš: s. 28
braniborský kurfiřt: s. 29
braniborský markrabě Ota: s. 4

Branibory: s. 12, 17
Bratislava: s. 13
brněnské sídlo: s. 30
brněnský Špilberk: s. 9
Brníčko: s. 25
Brno: s. 2, 9, 24, 26, 28, 30, 35, 38, 53, 57
Brnye: s. 53
Brodie Wherskem: s. 53
Brunner: s. 53
Budějovice: s. 53, 54
Budyeyewieczych: s. 53
Budyeywycz: s. 54
Byetewskich: s. 54

C

Canownyk: s. 52 – 53
Cleyn Janko: s. 53
z Cimburka Ctibor: s. 9
z Cimburka Předbor: s. 14, 25
Cinice: s. 53
z Cinic Jan: s. 53
Crлік: s. 54
Ctibor z Cimburka: s. 9
Cuniczych: s. 53
Czenisk purgmistra: s. 45
Czluppek: s. 54

Č

Čechovice: s. 5
Čechy: s. 11, 15 - 17, 19 - 20, 22, 30, 59
České království: s. 30, 50
české země: s. 29 – 33
České Budějovice: s. 22 - 23
Českomoravská vrchovina: s. 32
český král Václav: s. 29
čeští páni: s. 30
čeští panovníci: s. 39
Čelachovice na Hané: s. 5
Čeněk z Drahotuš: s. 8
Čeněk z Letovic: s. 9
Čeněk z Vartenberka: s. 30
Čermné: s. 24

D

Dačice: s. 18, 23
Děčín: s. 11
Dolní Líbochová: s. 31
Dolní Lužice: s. 17
z Doloplaz Václav Rus: s. 24
Domažlice: s. 7
Dorota z Kravař: s. 7
Doubravice nad Svitavou: s. 52
Drahany: s. 5
z Drahotuš Čeněk: s. 8
z Drahotuš Mikuláš: s. 8
z Drahotuš páni: s. 8
Drch: s. 52, 54
Drozdovice: s. 5
Drslav I. z Kravař: s. 4 – 8

Drslav II. z Kravař a Fulneka: s. 7, 10
Drslav III. z Kravař a Helfštejna: s. 14, 17
Dvorce: s. 24
Dvorský František: s. 3, 18 – 19

E

Ekko templářský provinciál: s. 5
Eliška z Hradce: s. 18
Eliška z Kravař: s. 11, 14
Eliška z Kravař a Helfštejna: s. 14, 31
Eliška ze Šternberka (Albžběta): s. 7 – 8
Erasym: s. 54
Erhart Puška z Kunštátu a ze Skal: s. 11, 19 - 20, 23, 52 – 54
Ewanzyznych: s. 53

F

Falcký Ruprecht: s. 22, 29
Ferdinand I. aragonský král: s. 33
Fišer Zdeněk: s. 15
Ffrannek: s. 54
Frankenstein (Zabkowice): s. 6, 8
Freundsberg: s. 5
Ffrenczel: s. 54
Friduš (Helf, Helfrid) z Linavy: s. 8
Friedrich kolínský arcibiskup: s. 29
Friedrich Sličný: s. 5
Fulnek: s. 5 - 8, 13, 17, 26
fulnekští augustiniáni: s. 31

G

z Gelhausenu Jan: s. 38
Gyndrzychow z Pernstayn: s. 54

H

Habsburkové: s. 23
Habsburský Vilém (rakouský vévoda): s. 22
Havlíčkův (Německý) Brod: s. 32
Hanal: s. 52
hanusa kramarzika: s. 47
Hanuse kramarzika: s. 47
hanusse kramarzyka: s. 46
Hanusse Ostrowskeho: s. 45
hanusie kramarzika: s. 45
hanussie kramarze: s. 45, 47
hanussie kramarzika: s. 45, 47
Hanussie kramarzyka: s. 46 – 47
hanussie kramarzyka: s. 46 – 47
hanussio dco kramarzik: s. 45, 47
Hasschel: s. 52
Hašek z Valdštejna: s. 35, 55
z Házmburka Zbyněk Zajíc: s. 27
Helf (Friduš, Helfrid) z Linavy: s. 8
Helfstein: s. 31
Helfštejn : s. 5 - 9, 31
z Helfštejna a Kravař Jan V. s. 8
helfštejnské dědictví: s. 31
helfštejnské panství: s. 6 - 7
Helfštýn: s. 35
Heraldice: s. 21

hern Püssken: s. 52
her Püssk: s. 54
Heřmanice: s. 28
Heschel (jihlavský kupec): s. 52
z Hlohol Bartoloměj Paprocký: s. 31
Hluboký: s. 11, 22
Hodov: s. 31, 33
Hoffmann František: s. 2, 16, 37 – 38, 49, 51 – 55
Holický Smil (ze Šternberka): s. 11
Horní Lužice: s. 17
Hoštejn: s. 22
z Hradce Jindřich: s. 11
z Hradce Oldřich: s. 23
z Hradce páni: s. 18, 23
Hrbov: s. 31, 33
Hrzlik: s. 54
sv. Hubert: s. 42
z Humpolce Jan: s. 38
Hus Jan: s. 1, 3, 29 - 31, 33, 55, 60
Husité: s. 34

CH

z Chlistova Václav: s. 41, 43
Choceň: s. 30
Chlup: s. 54
Chwalopir: s. 52

I

Itálie: s. 12, 18
Ivančice: s. 10, 53

J

Jablonné: s. 24
Jacubek Strzyberny: s. 53
Jacübek: s. 54
Jakuba drahorada: s. 45
Jakub apoštol: s. 33
Jakúbek řečený Ryšek: s. 54
z Jam Kateřina: s. 28
Jana Czenisski purgmistra: s. 45
Jana Czenisky: s. 45
Jana Kamaretha: s. 53
Jana rzeczeny knize s dolnieho miesta: s. 57
Jana Tobolku: s. 53
Janek: s. 28
Janek amicus Angil: s. 54
Janek de Merzicz: s. 53
Janek Kaderzawy: s. 52, 54
Janek Kuczken: s. 53
Janek Nosatý: s. 54
Janek Nossaty: s. 54
Jänek Zelesko: s. 52
Janek z Kounic: s. 53
Janek z Meziříčí: s. 53
Janek ssamostrzyelnyk: s. 54
Jane z Cunycz: s. 53
Janem z Cünicz: s. 53
Jan (Ješek) I. z Kravař: s. 5 - 9
Jan III. z Kravař: s. 18
Jan IV. Jičínský: s. 26

- Jan V. z Kravař a Helfštejna: s. 8, 14
Jan XXIII.: s. 29
Jan Jindřich (markrabě): s. 9., 51
Jan markrabě: s. 38
Jan mohučský arcibiskup: s. 29
Jan ml. z Meziříčí: s. 18, 31, 33, 35
Jan Lucemburský: s. 5, 51
Jan řečený Michalec z Michalovic: s. 11
Jan Soběslav: s. 9 – 10
Jan Stahlo: s. 54
Jan st. z Meziříčí: s. 11 - 13, 18
Jan z Cinic: s. 53
Jan z Gelhausenu: s. 38
Jan z Humpolce: s. 38
Jan z Křižanova: s. 35
Jan z Lichtenštejna: s. 25
Jan z Lomnice: s. 24, 31, 35
Jan z Mesnpeku: s. 35
Jan ze Šumvaldu: s. 25
Jan z Vartenberka: s. 11
z Janovic Jan Morava: s. 41 – 42
Jarác z Pogorelé: s. 8
javorské vévodství: s. 19
Jaxe Rychtarze: s. 44
Jaxe rychtáře: s. 45
Jeho dco Sczmel: s. 47
Jemnice: s. 17, 21
Jeroným Pražský: s. 29 – 31
Jihlava: s. 2, 16 - 17, 20 - 21, 27, 32, 37 – 40, 49 – 52, 56 – 57, 59
jihlavská cúda: . 51
jihlavský kat: s. 50
Jihlavsko: s. 50, 52
Jimramov: s. 52
Jindřich II. z Plumlova: s. 33 – 34
Jindřich Korutanský: s. 5
Jindřich z Hradce: s. 11
Jindřich z Lichtenburka: s. 5
Jindřich z Lipé: s. 5
Jindřich z Meziříčí: s. 18, 25, 35
Jindřich z Pernštýna: s. 54
Jiří I. z Kravař a Strážnice: s. 35
Johanek: s. 54
Johanie Szmelone: s. 47
Johanis Morawa: s. 47
Johannesa Morawy z Janovic: s. 41
Johane sczmeloe: s. 47
Johanne Sczemelone: s. 43
Johe dco horzyenca: s. 45
Johnes (mistr Jan): s. 58
Jošt Lucemburský: s. 9 - 14, 16 – 30, 47, 48, 50 – 51, 59
Judice Johe: s. 44
Judice Jaxone: s. 44
- K**
z Kamenice Prokop: s. 55
Kanownyk: s. 52
Kapras Jan: s. 37
- Karel IV.: s. 6, 8, 11, 50
kastilský král: s. 33
Kateřina (dcera Zbyňka ze Štíchovic): s. 28
Kateřina z Jam: s. 28
Kletné: s. 10
Kliment VII. papež: s. 10
Kobila: s. 52
kolínský arcibiskup Fridrich: s. 29
Konrád z Vechty: s. 30
Kontek František Ignác: s. 16
Königstein: s. 28
Korutany: s. 5
Kostnice: s. 30 - 31, 33
Kounice: s. 53
Koza: s. 54
Kozlov: s. 24
Kozov: s. 54
Krajíř Leopold z Krajku: s. 19, 24 - 26, 31, 55
z Krajku Leopold Krajíř: s. 19, 24 – 26, 31, 55
Krakov: s. 6, 12
Krasice: s. 5
Kratochvíl Augustin: s. 16
Kravaře: s. 4
Kravařové: s. 57
kravařský rod: s. 33, 35, 57
z Kravař páni: s. 3 - 4, 8 - 9, 11, 16, 24 - 25, 33 - 34, 36, 57 – 58
z Kravař Beneš I.: s. 5
z Kravař Beneš III. (a z Krumlova): s. 7, 10, 17
z Kravař Drslav I.: s. 4 – 8
z Kravař Drslav III. (a z Helfštejna): s. 14, 17
z Kravař Jan (Ješek) I.: s. 5 – 9
z Kravař Jan V. (a z Helfštejna): s. 8
z Kravař Jiří I. (a ze Strážnice): s. 35
z Kravař Lacek (Ladislav) : s. 1 - 3, 6 – 18, 20, 22 - 32, 40, 43 – 44, 48, 55 – 56, 58 - 60
z Kravař Lacek II. (a z Jičina): s. 11, 22
z Kravař Petr Strážnický: s. 26, 30 - 31, 34 - 35
z Kravař Petr (a z Plumlova): s. 11, 19, 22 - 23, 25
z Kravař Václav II. (a ze Strážnice): s. 34 – 35, 46, 57
z Kravař Vok I.: s. 4 - 6, 8 – 9
z Kravař Vok II.: s. 5
z Kravař Vok III.: s. 7
z Kravař Vok IV.: s. 11
z Kravař Vok (a z Benešova): s. 4
Krnovsko: s. 12
Kroměříž: s. 12 - 13, 53
Kromyzyrzy: s. 53
Krušina Jan z Lichtenburka: s. 26
Křižanov: s. 51
z Křižanova Jan: s. 35
z Křižanova Milota (neboli Meziříče): s. 31
z Křižanova Zikmund: s. 20, 21
Küba: s. 52, 54
Kunhuta (královna): s. 4
z Kunštátu Ehrat Puška (a ze Skal): s. 11, 19 - 20, 23, 51
Küssy: s. 52, 54
Kutná Hora: s. 22, 50

Kutnohorsko: s. 50

L

Lacek (Ladislav) z Kravař: s. 1, 3, 6 –20, 22 - 33, 40, 43 – 44, 48, 55 – 56, 58 – 60

Lacek II. z Kravař a Jičina: s. 11, 22

Lacek III. z Kravař: s. 26

Lamberk: s. 21

z Lamberka Jan Sokol: s. 19 - 21, 23, 24

z Lamberka Mikuláš Sokol: s. 55

Lanice: s. 25

Leva z Náchoda: s. 18 -19

z Letovic Čeněk: s. 9

Lidměřice: s. 25

Lichtenburk: 5

z Lichtenburka Albert: s. 11

Lichtenburkové: s. 55

z Lichtenštejna Jan: s. 25

z Lichtenburka Jan Krušina: s. 26

z Lichtenburka Jindřich: s. 5

z Linavy Friduš (Helf, Helfrid): s. 8

z Lipé páni: s. 25

litomyšlský biskup: s. 10

lombardské krajiny: s. 18

z Lomnice Jan: s. 24, 31, 35

z Lomnice páni: s. 58

lorencze strzelcze: s. 47

Lucemburkové: s. 5, 23

lucemburská dynastie: s. 9, 12

Lucembursko: s. 12, 17

Lucemburský Jan: s. 5

Ludvík, uherský a polský král: s. 11

Lutotín: s. 5

Lukess z Choteworzye: s. 54

Lužice: s. 17

M

Magdeburk: s. 38

Macha kowarze purgmystra: s. 45

Machone fabro: s. 45

Maloušek kronikář: s. 43

Marie královna: s. 11

Marka kramarze: s. 41

Markart puškař: s. 53

Markéta z Pogorelé: s. 8, 14, 31

Markéta z Tasova: s. 28

Markrabství moravské: s. 27, 30 - 31, 34

Markvart ze Šternberka: s. 11

Martina: s. 53

Martyna doch: s. 47

Martyna Mysscznika: s. 53

Maršík z Radovesic: s. 24

Mathie trzebiczky: s. 45

Mathussie z hornyho myesta: s. 57

Mathüsse: s. 53

Mathyegyik: s. 52

Matějnik: s. 54

Matiegyka: s. 45

Mezník, Jaroslav: s. 10, 19, 21, 38.

z Meziříčí Anežka: s. 1, 18, 26, 28

z Meziříčí Anna: s. 19, 25, 31

z Meziříčí Jan ml.: s. 18, 31, 33

z Meziříčí Jan st.: s. 11 - 13, 18

z Meziříčí Jindřich: s. 25

z Mezříče Milota (neboli Křižanova): s. 31

meziříčské panství: s. 28, 34

meziříčští měšťané: s. 26

meziříčský hrad: s. 30

meziříčský špitál: s. 35

meziříčsko: s. 33

Mezerrietz: s. 52

Mezerziczi: s. 41

Mezerzriecz: s. 52

Měřín: s. 16, s. 19, s. 20

měřinské probošství: s. 20, 28

z Michalovic Jan řečený Michalec: s. 11

Michals: s. 53

Michek Malý: s. 54

Michek Weneda: s. 54

Michkü Weneda: s. 52

Mikulass pusskarze: s. 41

Mikuláš Člupek: s. 54

Mikuláš Opavský: s. 4

Mikuláš z Bochovic: s. 28

Mikuláš z Drahotuš: s. 8

sv. Mikuláš: s. 57

Milota z Mezříče (neboli Křižanova): s. 31

Míšeňsko: s. 28

míšeňský markrabě Vilém: s. 13, 28

Mohelno: s. 18 - 19, 28

mohučský arcibiskup Jan: s. 29

Morava: s. 6, 9 - 11, 13 - 17, 19 - 20, 22 - 24, 33 - 35, 38, 44, 48 - 50, 59

Morava Jan (Johannes)z Janovic: s. 41 - 43

Moravci: s. 54

moravská markrabata: s. 9

moravské markrabství: s. 27, 30 - 31, 34

moravsko-české pohraničí: s. 51

moravsko-rakouské pohraničí: s. 51

Moravský Beroun: s. 24

Moravský Krumlov: s. 7, 13, 18, 25

moravský zemský hejtman: s. 34 - 35

moravští páni: s. 30, 35

moravští panovníci: s. 39

Moscisczy blyz Mezirzyczie: s. 53

Mostkovice: s. 5

Mostišťe: s. 53

Mráz Jan (olomoucký biskup): s. 17, 19, 20

Müilacz: s. 52, 53

Mulač: s. 52, 54

Mülezenecz: s. 54

Mykolassek Morderz: s. 53

Mykolassek z Wyczoba: s. 52

Mykulassie baworowa s hornieho miesta: s. 57

Mylostow: s. 54

N

z Náchoda Leva: s. 18 - 19

Náměšť nad Oslavou: s. 18 - 21, 25 - 26, 35, 48, 59

náměšťský hrad: s. 26

z Námčce Petr: s. 28
Nedakonice: s. 55
Německo: s. 29
německé země: s. 29
Německý (Havlíčkův) Brod: s. 32
německých rytířů řád: s. 30
Netín: s. 28
netínské rybníky: s. 28
Neumann Augustin: s. 49
nisské knížectví: s. 8, 14
Nitra: s. 11
Norimberk: s. 38
Nová Marka Braniborská: s. 22
Nový Jičín: s. 5

O

Odry: s. 22, s. 31
Ofka z Kravař: s. 7
Ochystal: s. 52
Oldřich z Hradce: s. 23
Olomouc: s. 2, 5, 10 - 13, 22 - 24, 35, 38
olomoucké biskupství: s. 7, 24
olomoucký biskup: s. 9, 17, 19, 20, 22, 24, 26, 29
Olomuncze: s. 53
Ölmunczer bey Kremsir: s. 52
Olší: s. 31, s. 33
opavská provincie: s. 4
Opavsko: s. 4, 6
opavský vévoda Přemek: s. 19 - 20
Opolsko: s. 12 - 13
Oprūd: s. 53
orebské bratrstvo: s. 55
Osová (rybník): s. 54
Ossowa: s. 54
Otín: s. 52
Otradice: s. 28
Otten: s. 52
oslavanský klášter: s. 28
Osová Bítýška: s. 54
Ota braniborský: s. 4
Ota z Bergova: s. 17

P

pacholek z Kozova: s. 54
pacholek Kozaw: s. 54
Paprocký Baroloměj z Hlohol: s. 31
Paříž: s. 33
Pekař J.: s. 49
z Pernštejna Vilém: s. 24, 52 - 55
Pernštejn: s. 52
Pernštýn: s. 54
Pessyk Slatey: s. 53
Petir Kobilá von Sluzyn: s. 52
sv. Petra kostel: s. 24
Petr ze Šternberka: s. 11, 14, 22
Petrzik Ffyczek: s. 52
Petr z Kravař a Plumlova: s. 11, 19, 22 - 23, 25
Petr z Námčce: s. 28
Pisa: s. 28 - 29
Pišín Libor: s. 15

Pokorná Karla: s. 16
Polná: s. 27, 29
Polsko: s. 11 - 13, 55
Pooslaví: s. 18
portugalský král: s. 33
Plumlov: s. 5, 13
z Plumlova Jindřich II.: s. 33 - 34
z Plumlova Petr (a z Kravař): s. 11, 19, 22, 23
Poláci: s. 30
polský král Vladislav: s. 12, 22
Pomořany: s. 6
Pragerm: s. 54
Praha: s. 4, 7, 14, 27, 29, 30, 53
pražské prostředí: s. 28
pražský arcibiskup: s. 29
Procop: s. 52
Prokop markrabě: s. 9 - 14, 16 - 17, 19 - 25, 48, 50, 59
Prokop (opolský vévoda): s. 13
Prokop z Kamenice: s. 55
Přebor z Cimburka: s. 14, 25
Přemek (opavský vévoda): s. 19 - 20
Přemysl Otakar II.: s. 4
Přemyslovci: s. 5
Přerov: s. 7 - 8
Přerovsko: s. 12
Přibyslav: s. 54

R

z Radovesic Maršík: s. 24.
Radslavice: s. 28.
Rakousko: s. 23.
Rakouský Albrecht: s. 34.
rakouský vévoda: s. 22.
Rakousy: s. 23, 35, 51.
Richlyk: s. 54
Rohan Waněk: s. 45
Rokštejn: s. 21.
Rokycana Jan: s. 32
Roubice: s. 54
rožmberská kniha: s. 49
z Rožmberka páni: s. 49
Rožnov: s. 7, 9, 25
Rudíkov: s. 28
Rudolf II. saský vévoda: s. 29
Rudolf Habsburský: s. 5
Ruprecht Falcký: s. 22, 29
Rus Václav z Doloplaz: s. 24
Rychlík: s. 54

Ř

Řehoř XII.: s. 28 - 29
Řím: s. 19, s. 28 - 29
římský král: s. 29
římský papež: s. 10, 28 - 29

S

Sagyeczek: s. 53, 54
Santiago de Compostela: s. 33
saský vévoda (Rudolf II.): s. 29

Seloutky: s. 5
Sezimovo Ústí: s. 55
Schenkwtizer Prokop (Šenkvicara): s. 24/25
Schönpeter: s. 54
Sigmund: s. 52
Skály u Jimramova: s. 52
ze Skříně Mstěj Švamberk: s. 35
Slezsko: s. 14
Slowaka: s. 53
Smolnov: s. 24
Smržice: s. 5
Sokol Jan z Lamberka: s. 20 - 21, 23 - 24
Sokol Mikuláš z Lamberka: s. 55
ze Sovince Vok: s. 8
Stahlo Jane: s. 53
Stará Ves: s. 10
Starý Jičín: s. 6 - 7, 9, 12
Strachovec z Mostišť: s. 53
Strachowcze: s. 53
Stránecká Zhoř: s. 21
Strážnice: s. 4, s. 5
ze Strážnice a Kravař Petr II. (Strážnický Petr): s. 26, 30 - 31, 34 - 35
ze Strážnice a Kravař Václav II.: s. 34 - 35, 57
Stybör von Bodäncz: s. 52
Stzyken: s. 52
svídnické vévodství: s. 19
Svoboda (Jan): s. 41
Svoboda J. F.: s. 41

Š

Šekvicara Prokop (Schenkwtizer): s. 24/25
Ščedroň: s. 28
Šimák J. V: s. 49
Šostýn: s. 24
Špilberk brněnský: s. 9
Šrám: s. 54
Štěpán Václav: s. 3, 8, 10 - 12, 14, 16 - 18, 21 - 22, 38
Šternberk: s. 18, 22 - 23, 25
ze Šternberka Anna: s. 24
ze Šternberka Albrecht: s. 26
ze Šternberka Eliška (Albžběta): s. 7 - 8
ze Šternberka Markvart: s. 11
ze Šternberka Petr: s. 11, s. 22
ze Šternberka Smil Holický: s. 11
ze Šternberka Vilém: s. 11
Šternberkové lukovští: s. 9
ze Štichovic Zbyněk: s. 28
Štichovice: s. 28
Štindl Martin: s. 16
Štramberk: s. 12, s. 25
ze Šumvaldu Jan: s. 25
ze Šumvaldu páni: s. 23
Švamberk Mstěj ze Skříně: s. 35

T

Tábor: s. 55
Tasov: s. 18, 20, 24, 28, 33,
s. 35

z Tasova Markéta: s. 28
tasovský kostel: s. 24
Telč: s. 18, s. 23, s. 49
Teplice nad Bečvou: s. 8
Tepplys: s. 53
Třebíč: s. 21, 34, 51, 54, 56
třebíčský klášter: s. 28
Tršice: s. 22 - 25
Trzybycze: s. 54

U

Uherský Brod: s. 35
Uherský Ostroh: s. 55
Uhry: s. 9, s. 11
uherské vojsko: s. 20
uherský král: s. 13
Újezd: s. 24
Ulmana Poka: s. 53
Urban VI. (papež): s. 10

V

Václav II.: s. 4.
Václav II. z Kravař a Strážnice: s. 34 - 35, 46, 57
Václav III.: s. 5
Václav IV.: s. 11 - 12, 14, 17, 19, 20 - 22, 27 - 30, 34, s. 51
Václav z Chlistova: s. 41
Václav z Chlistova: s. 43
Valašské Meziříčí: s. 14
z Valdštejna Hašek: s. 35, 55
Vaněk z Roubice: s. 54
z Vartenberka Čeněk: s. 30
z Vartenberka Jan: s. 11
Velká Bíteš: s. 16, 18, 20, 26 - 27, 31, 35, 51, 53 - 55
Velké Meziříčí: s. 1 - 3, 14 - 16, 18, 20 - 21, 24 - 27, 29 - 41, 43 - 44, 48, 50 - 54, 56 - 60
velkomeziříčské panství: s. 11
Velkomeziříčsko: s. 51
Viklef Jan: s. 27, 29
z Vikštejna Závíš: s. 24
Vilém (markrabě): s. 13
Vilém (rakouský vévoda): s. 23
Vilém z Pernštejna: s. 24, 52 - 55
Vilém ze Šternberka: s. 11
Vítek: s. 54
Vladislav Jagello: s. 12.
Vladislav (polský král): s. 12, 22
Vladislav Opolský: s. 12 - 13
Vlček Josef: s. 43
Vok ze Sovince: s. 8
Vok I. z Kravař a Benešova: s. 4
Vok I. z Kravař.: s. 4 - 6, 8 - 9
Vok II. z Kravař: s. 5
Vok II. z Kravař a Jičína: s. 7
Vok III. z Kravař: s. 7, 10 - 11
Vok IV. z Kravař: s. 11, 25
Vratislav: s. 38
Vsetín: s. 5, 7, 12
Vysočina: s. 16, 51 - 52

Vyšehrad: s. 34

W

Waczlawa Leby saukenika: s. 41

Waczlawa rzeczeny kostyhlad: s. 45

Waczlawa Tziprziisse: s. 41

Waczlaw rychtář: s. 45

Wanek Rowiezy: s. 53

Wawrzincze kotlarze: s. 41

Wawrzince Tzibulky: s. 41

Wolkmarsdorf: s. 8

württemberská hrabata: s. 6

Wylem Ryzawy: s. 53

Wyllema [...]z Lomnicze: s. 41

Y

Yana Czenissky: s. 45

Z

Zabkowice (Frankenstein): s. 6, 8

Záviš z Vikštejna: s. 24

Zbyněk Zajíc z Házmburka: s. 27, 29

Zbyněk ze Štichovic: s. 28

Zhoř (Stránecká Zhoř): s. 28

Zikmund Lucemburský: s. 11 - 14, 17, 19, 21 - 23, 29 - 30, 33 - 35, 59

Zikmund Polák: s. 54

Zikmund z Křížanova: s. 20 – 21

Zikmund (vyslechnutý ve Velkém Meziříčí): s. 52

Zlín: s. 11

Znojmo: s. 17, s. 21 – 22, s. 53

Znoymi: s. 53

Zwierzika: s. 45

Ž

Žárovice: s. 5

Žďársko: s. 51

Železný Jan: s. 17

Žlábek Augustin: s. 16

10. Údaje pro knihovnickou databázi

Název práce	Velké Meziříčí za Lacka z Kravař
Autor práce	Jitka Dohnalová
Obor	Kulturní dějiny
Rok obhajoby	2009
Vedoucí práce	Mgr. Jan Stejskal, M.A., Ph.D.
Anotace	Práce se věnuje dějinám Velkého Meziříčí v předhusitském a raně husitském období s důrazem na osobnosti rodu pánů z Kravař jako majitelů panství. Představuje přitom spojení poznatků významu regionálního i širšího s ohledem na celkovou politickou a náboženskou atmosféru. Zahrnuje období od 90. let 14. století do 20. let 15. století. V rámci uvedeného časového rozmezí se zabývá písemnými prameny úřední povahy a hodnotí právní situaci jako jeden z prvků ovlivňujících existenci středověkého města.
Klíčová slova	Velké Meziříčí, páni z Kravař, husitství, městská práva, bojové družiny, městské knihy